

Vlaanderen
verbeelding werkt

Beleidsnota 2024-2029

Energie en Klimaat

ingediend door Melissa Depraetere,

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Wonen,
Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd

ingediend op **141** (2024-2025) – Nr. 1
15 november 2024 (2024-2025)

Beleidsnota

ingediend door Melissa Depraetere,
viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd

Energie en Klimaat
2024-2029

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	2
I. INLEIDING DOOR DE MINISTER.....	5
II. SAMENVATTING.....	7
III. OMGEVINGSANALYSE VOOR DE BELEIDSVELDEN ENERGIE EN KLIMAAT	8
1. Inleiding	8
2. Beleidscontext en doelstellingenkader energie-klimaat.....	8
3. Stand van zaken in realisatie doelstellingenkader.....	14
3.1 Reductie broeikasgasemissies.....	14
3.2 Energie-efficiëntie	16
4. Hernieuwbare energie	26
5. Systeemintegratie en flexibiliteit.....	28
5.1 Aantal uren met negatieve prijzen.....	29
5.2 Energieopslag.....	29
5.3 Uitvallende omvormers als signaal van spanningsproblematiek/congestie	29
5.4 Energiedelen	30
5.5 Energiegemeenschappen	31
6. Betaalbaarheid van energie en energieprijzen.....	31
6.1 Aandeel energiekosten in beschikbaar inkomen	31
6.2 Energieprijzen industrie.....	32
6.3 Prijsverhouding elektriciteit/aardgas	34
6.4 Prijsverhouding elektriciteit/stookolie.....	35
7. Sociaal energie- en klimaatbeleid	35
IV. BELEIDSVELD KLIMAAT	38
8. ISE Klimaat.....	38
Prestatie-indicatoren	38
9. Strategische doelstellingen op het niveau van het ISE Klimaat	38
10. Operationele doelstellingen	39
SD 1: Uitbouwen van een duidelijk en ambitieus beleidskader voor de energie- en klimaattransitie	39
SD 2. Bijdragen aan de realisatie van de energie- en klimaatambities in alle sectoren	43
SD 3. Optimaliseren werking en beheer Vlaams Klimaatfonds	46
V. BELEIDSVELD ENERGIE.....	48
11. ISE Energie.....	48
Prestatie-indicatoren	48
12. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement Energie	48

13. Operationele doelstellingen.....	49
SD 1: Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen	49
SD2: De energie-efficiëntie van ondernemingen verbeteren.....	57
SD 3: Zorgen voor een versnelde uitbouw van de duurzame energieproductie	59
SD 4: Onze energiemarkt en onze energiesystemen slimmer, toekomstbestendig en ten bate van de consument maken.....	63
SD 5: De betaalbaarheid van energie bewaken en de prijsverhouding elektriciteit-fossiele brandstoffen corrigeren.....	66
SD 6 Het versterken het sociaal energie- en klimaatbeleid.....	68
SD 7: Zorgen voor een effectieve en daadkrachtige handhaving	70
VI. LIJST MET AFKORTINGEN	72
BIJLAGE I: 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	74
ISE Klimaat.....	74
ISE Energie.....	76

I. INLEIDING DOOR DE MINISTER

Een ambitieus én sociaal klimaat-en energiebeleid voor Vlaanderen

Betaalbare energiefacturen verzoenen met de strijd tegen de klimaatverandering, dat is de uitdaging die ik als minister van Klimaat en Energie zal aangaan.

De klimaatverandering is een van de grootste uitdagingen van onze generatie. En ze komt steeds dichterbij. Van de overstromingen in West-Vlaanderen en Limburg door overvloedige regen tot de grondverzakkingen en scheurende huizen door langdurige droogtes in de zomer.

Met collectieve maatregelen zodat we transitie naar de energie van de toekomst - en energie van bij ons - haalbaar en betaalbaar maken voor iedereen en samen met iedereen. Ik wil het beleid versterken en ga voluit voor een ambitieus én sociaal klimaatbeleid. Kortom, een beleid dat goed is voor de planeet en de portemonnee.

Collectieve renovaties

De Vlaamse huizen zitten bij de slechtst geïsoleerde woningen van Europa. De renovatiegraad is te laag en blijft een aandachtspunt. Een gevolg van een te grote focus op de individuele verantwoordelijkheid. Ik heb nooit geloofd in het systeem waarbij je tegen iemand zegt: jij moet nu eens op je eentje je woning renoveren, je dak vernieuwen en een elektrische auto kopen. Voor de meeste mensen is dat gewoon niet haalbaar.

Daarom zet ik massaal in op een collectieve aanpak. We ondersteunen en begeleiden mensen bij hun renovatie. Ook financieel. Met groepsaankopen aan lagere prijzen. En met prefinanciering die meer gericht zal zijn op zij die dit het meest nodig hebben. De goedkoopste energie, is de energie die je niet verbruikt. Door mensen te helpen met hun renovatie verlagen we hun factuur. Dat is goed voor de planeet en de portemonnee.

Hernieuwbare energie van bij ons

Vandaag is Vlaanderen veel te afhankelijk van dure, vervuilende energie uit onbetrouwbare landen. Slecht voor het klimaat, de portemonnee en voor de bevoorradingszekerheid. We moeten versneld de omslag maken naar hernieuwbare energie van bij ons. Dat is proper, goedkoper en betrouwbaar. Daarom versterken we het beleid voor zonne- en windenergie. Om onze gezinnen van warmte te voorzien, zet ik in op warmtenetten en warmtepompen. Warmtenetten kunnen lokale, duurzame warmte leveren, vaak door industriële restwarmte te benutten of warmte te halen uit lokale bronnen. En warmtepompen wil ik uitbouwen tot dé belangrijkste verwarmingstechniek van Vlaanderen door ze financieel voordeliger te maken dan de traditionele gasketels.

Energiefactuur hervormen voor energie van de toekomst

Fossiele brandstoffen zijn de energie van het verleden. Ze zijn vervuilend en duur. Elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen is de energie van de toekomst: proper en efficiënt. Om Vlaanderen snel richting duurzaam energiegebruik te leiden, moeten we fossiele brandstoffen achter ons laten en volop inzetten op elektriciteit. Om die omslag haalbaar en betaalbaar te maken, hervormen we de energiefactuur op een sociale manier en zetten we volop in op collectieve renovaties.

Vlaanderen houdt koers rond klimaatbeleid

Vlaanderen wil zijn eerlijke deel doen in de Europese klimaat- en energiedoelstellingen van ons land. Ik zal dan ook vanuit mijn bevoegdheid Klimaat en Energie de nodige maatregelen nemen. Ambitieuze en betaalbaar. Maar een ambitieus beleid vraagt samenwerking en inspanningen over de verschillende domeinen (Energie, Economie, Mobiliteit, Landbouw, Omgeving, Wonen, Toerisme, ...) heen. Iedereen moet inspanningen leveren. Maar we moeten er ook voor zorgen dat het voor iedereen betaalbaar blijft. De klimaatstrijd is ook een sociale strijd.

Om de koers die we met deze Vlaamse regering voeren nauwgezet op te volgen, vraag ik aan VEKA jaarlijks een voortgangsrapport op te maken rond Klimaat. Gezien klimaat een horizontale bevoegdheid is, neem ik initiatief om over de beleidsdomeinen heen een structureel overleg op te richten over de beleidsdomeinen heen. Als uit de voortgangsrapportage blijkt dat Vlaanderen niet op koers zit om haar doelstellingen te halen, kunnen in de relevante sectoren bijkomende maatregelen genomen worden. Of kan een bijsturing van bestaande maatregelen worden voorgesteld. Ik zal als coördinerende minister in de schoot van de Vlaamse Regering de bevoegde vakministers uitnodigen om in de relevante sectoren bijkomende maatregelen voor te stellen of bestaande maatregelen bij te sturen. Want alleen met ambitieuze en collectieve maatregelen zorgen we ervoor dat we onze doelstellingen halen op een betaalbare manier voor iedereen. Zo verzekeren we dat alle sectoren, inclusief gebouwen, industrie, landbouw, transport en afval, bijdragen aan deze transitie en zorgen we ervoor dat de juiste kennis en vaardigheden aanwezig zijn om dit ambitieuze verhaal waar te maken.

Iedereen moet inspanningen leveren. Maar we moeten er ook voor zorgen dat het voor iedereen betaalbaar blijft. De klimaatstrijd is ook een sociale strijd. Alleen met ambitieuze en collectieve maatregelen zorgen we ervoor dat we onze doelstellingen halen op een betaalbare manier voor iedereen.

II. SAMENVATTING

Het klimaat- en energiebeleid zal deze legislatuur inzetten op verschillende strategische pijlers. Vlaanderen zal deze legislatuur de nodige acties nemen om de CO₂-emissies te doen dalen, de energie-efficiëntie te verbeteren en het aandeel hernieuwbare energie te verhogen. Ik zal erop toezien dat maatregelen sociaal rechtvaardig en betaalbaar zijn voor de brede samenleving en onze bedrijven om het draagvlak voor het klimaatbeleid niet te ondergraven. Het sociaal energie- en klimaatbeleid zal worden versterkt via een nieuw energiearmoedeplan en een Vlaams Sociaal Klimaatplan dat extra middelen en maatregelen voorziet voor kwetsbare doelgroepen. De opmaak van het Vlaamse Energiearmoedeplan en het Vlaams Sociaal Klimaatplan worden maximaal op elkaar afgestemd.

In kader van het Europese Fit for 55 pakket, zal het regelgevend kader m.b.t. energie en klimaat deze legislatuur grondig worden aangepast. Het omvangrijke pakket aan energie- en klimaatregelgeving, dat zowel bestaat uit richtlijnen die moeten worden omgezet als uit verordeningen die moeten worden geïmplementeerd, wordt zo tijdig mogelijk in het Vlaams beleidskader geïntegreerd.

Als coördinerend minister van Klimaat en Energie zal ik erop toezien dat de energie- en klimaatambities en -doelstellingen in de verschillende sectoren worden gerealiseerd. Vakministers worden hiertoe aangemoedigd en waar nodig geresponsabiliseerd.

Wat gebouwrenovatie betreft, schakelen we een versnelling hoger om de renovatiegraad van ons verouderd gebouwenbestand te verhogen. De Mijn VerbouwPremie, de Mijn VerbouwLening en de Mijn VerbouwBegeleiding vormen de hoeksteen van het renovatiebeleid. Deze instrumenten zullen worden geoptimaliseerd zodat we renovaties haalbaar en betaalbaar maken voor iedereen, in het bijzonder voor mensen met beperkte middelen. We zorgen voor extra sensibilisering en begeleiding op maat door de dienstverlening te stroomlijnen en te integreren zodat elke burger duidelijk, eenvoudig, efficiënt en doelgericht de nodige informatie en begeleiding krijgt. Verder zal ik het accent leggen op collectieve renovaties, in het bijzonder in appartementsgebouwen door de verschillende ondersteuningsinstrumenten beter af te stemmen op deze doelgroep. Om burgers zoveel mogelijk te ontzorgen, zet ik in op toegankelijke, eenvoudige, snelle en gecentraliseerde adviesverlening en begeleiding via de energiehuizen.

Vlaanderen zal haar faire bijdrage leveren aan de Europese hernieuwbare energiedoelstelling. Tegen 2030 verhogen we de ambities inzake hernieuwbare energieproductie fors tot minstens een geïnstalleerde capaciteit voor wind tot 2,8 GW en voor zon tot 10 GW. Ik leg hierbij de klemtoon op de toegang tot zonne-energie voor alle burgers. We zetten daarvoor in op prefinanciering, we laten de energiehuizen kwetsbare gezinnen verder adviseren via de gratis PV-begeleiding, en faciliteren energiedelen voor de kwetsbaarste doelgroep. Om de hogere aandelen hernieuwbare energie op het net te integreren, zetten we in op een sterker en flexibeler energienet. Om de klimaat- en energietransitie te ondersteunen, zal ik werk maken van een betere prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen voor de verwarming, zodat burgers en bedrijven meer worden toegeleid naar klimaatvriendelijke keuzes en de juiste prikkels krijgen om duurzame investeringen te maken gericht op de lange termijn.

III. OMGEVINGSANALYSE VOOR DE BELEIDSVELDEN ENERGIE EN KLIMAAT

1. Inleiding

Wereldwijd is de gemiddelde temperatuur ongeveer 1°C gestegen (ten opzichte van de gemiddelde temperatuur tussen 1850 en 1900). Het is een wetenschappelijk vaststaand feit dat deze opwarming in hoofdzaak wordt veroorzaakt door menselijke activiteiten en de opwarming bij ongewijzigd beleid alleen maar zal toenemen. Om deze opwarming te beperken, werd in de schoot van het VN Klimaatverdrag (UNFCCC) eind 2015 op de 21e klimaatconferentie (COP 21) het **Klimaatakkoord van Parijs** aangenomen, waarin de doelstelling is vastgelegd om "de stijging van de globale temperatuur ruim beneden 2 °C boven het pre-industriële niveau te houden, en de inspanningen voort te zetten om de temperatuur te beperken tot een stijgen tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau". België en de EU als geheel hebben het Parijsakkoord geratificeerd.

Om een faire bijdrage te doen aan deze wereldwijde doelstelling, staat Vlaanderen voor de uitdaging om de broeikasgasuitstoot in alle sectoren (transport, gebouwen, industrie, landbouw, ...) fors te reduceren, onder meer door energie-efficiënter te worden en de overstap te maken van fossiele brandstoffen naar duurzaam geproduceerde elektriciteit en klimaatneutrale brandstoffen. Dit moet gebeuren rekening houdend met de specifieke Vlaamse context. Vlaanderen is een dichtbevolkte regio, beschikt over een verouderd gebouwenbestand, een energie-intensieve industrie en beperkte natuurlijke energiebronnen (bv. waterkracht).

Desalniettemin biedt de energie- en klimaatuitdaging een economische en maatschappelijke opportuniteit om te zorgen voor een verbeterde omgevingskwaliteit, een grotere energie-onafhankelijkheid, technologische ontwikkeling, nieuwe banen en een verbeterde handelsbalans. De energietransitie kan op die manier een economische motor van de toekomst zijn.

2. Beleidscontext en doelstellingenkader energie-klimaat

Algemeen doelstellingenkader

Met de **Europese Klimaatwet** heeft de Europese Unie haar bijdrage aan de internationale klimaatdoelstelling in interne wetgeving vastgelegd. De Klimaatwet trad op 29 juli 2021 in werking en legt de doelstelling vast om tegen 2050 klimaatneutraliteit te behalen op Europees niveau. De Klimaatwet verhoogt ook de 2030-doelstelling naar een netto-emissiereductie van 55% tegen 2030 (t.o.v. 1990). In lijn met de deadline uit de Klimaatwet publiceerde de Europese Commissie op 6 februari 2024 de Mededeling inzake de Europese Klimaatdoelstelling voor 2040 waarin ze een doelstelling voorstelt van 90% netto reductie tegen 2040, in vergelijking met 1990. De onderhandelingen hierover zijn nog lopende.

Om invulling te geven aan de nieuwe 2030-doelstelling lanceerde de Europese Commissie op 14 juli 2021 (en later) een omvangrijk pakket wetgeving en beleidsvoorstellen onder de noemer "**Fit for 55**". Over bijna alle dossiers (zowel richtlijnen als verordeningen) is ondertussen een akkoord bereikt tussen de Raad en het Europees Parlement. De richtlijnen moeten vervolgens door de lidstaten worden omgezet in nationale wetgeving, en de lidstaten moeten actie ondernemen om de verschillende doelstellingen te realiseren die bindend zijn op niveau van de lidstaten.

In onderstaande tabel worden de **uiterste omzettingstermijnen per richtlijn** opgesomd en wordt een stand van zaken gegeven (eind oktober 2024). Enkel de herziening van de Richtlijn Energiebelastingen is niet vermeld, gezien de onderhandelingen op dit moment nog lopende zijn.

Om de omzetting succesvol en maximaal binnen de omzettingstermijnen te kunnen realiseren, zal een actieplan worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering dat aangeeft welke middelen hiervoor noodzakelijk zijn en hoe deze kunnen worden voorzien (zie ISE Klimaat, OD 2.1).

	Uiterste omzettingstermijn	Stand van zaken
Herziening ETS vaste installaties	31 december 2023	Omzetting is tijdig afgerond
Herziening ETS luchtvaart	31 december 2023	Omzettingstermijn is overschreden Noodzakelijke wijziging aan huidig SWA Luchtvaart werd eind 2023 door NKC en OC goedgekeurd, momenteel loopt verdere goedkeuringsprocedure Pas daarna kunnen omzettingsdecreet en omzettingsbesluit worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering
Nieuw ETS scheepvaart	31 december 2023	Omzettingstermijn is overschreden Ik streef er naar om zo snel mogelijk een samenwerkingsakkoord af te sluiten met de federale overheid en de overige gewesten waarin de gewesten aangeduid worden als de bevoegde autoriteiten en waarbij administratieve lasten tot een minimum worden beperkt. Vervolgens kunnen omzettingsdecreet en omzettingsbesluit worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering
Nieuw ETS2 (emissiehandels-systeem voor gebouwen, wegtransport en bijkomende sectoren)	31 december 2023 (één bepaling) 30 juni 2024	Omzettingstermijn is overschreden Ik streef ernaar om zo snel mogelijk een

		<p>samenwerkingsakkoord af te sluiten met de federale overheid en de andere gewesten waarin de gewesten aangeduid worden als de bevoegde autoriteiten en waarbij administratieve lasten tot een minimum worden beperkt. Vervolgens kunnen omzettingsdecreet en omzettingsbesluit worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering</p> <p>Omdat uitvoering moet worden gegeven aan de MMR-verordening en om een juridisch vacuüm te vermijden, zal een interim-BVR in het najaar 2024 voor principiële goedkeuring aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd</p>
Herziening Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED III)	21 mei 2025, behalve de bepalingen m.b.t. vergunningen, waarvoor de deadline 1 juli 2024 was.	<p>Tijdige volledige omzetting is niet meer haalbaar</p> <p>Omzettingsdecreet met aanvullende rechtsgronden en omzettingsbesluit inzake energiebevoegdheden moet nog worden voorbereid.</p> <p>Omzettingsbepalingen m.b.t. vergunningen behoort tot de bevoegdheid van de minister van Omgeving.</p>
Recast Richtlijn energie-efficiëntie (EED)	11 oktober 2025, behalve de bepaling m.b.t. datacenters, waarvoor de deadline 14 mei 2024 was.	<p>Tijdige volledige omzetting is niet meer haalbaar</p> <p>Wat artikel 5, 6 en 12 EED betreffen, werden in mei 2024 reeds decretale omzettingsbepalingen door VP aangenomen.</p> <p>Omzettingsdecreet met aanvullende rechtsgronden inzake energiebevoegdheden moet</p>

		worden voorbereid. Omzettingsbesluiten moeten eveneens worden voorbereid.
Richtlijn gemeenschappelijke regels voor interne markten hernieuwbaar gas, aardgas en waterstof	5 augustus 2026	Omzetting is in voorbereiding Waterstofnettendecreet, dat gedeeltelijk invulling geeft aan de omzetting van de richtlijn moet worden voorbereid. Omzettingsbesluiten moeten eveneens worden voorbereid. In een tweede fase worden de overige bepalingen rond de werking van de gasmarkt omgezet.
Herziening richtlijn energieprestaties van gebouwen (EPBD)	26 mei 2026, behalve de bepaling m.b.t. de ontwerp van langetermijn renovatie roadmap, waarvoor de deadline 31 december 2025 is en de bepaling m.b.t. Building Automation And Control Systems (BACS), waarvoor de deadline 1 januari 2025 is.	Omzetting is in voorbereiding Omzettingsdecreet met aanvullende rechtsgronden inzake energiebevoegdheden moet worden voorbereid. Omzettingsbesluiten moeten eveneens worden voorbereid.
Electricity Market Design (EMD 5)	17 januari 2025, behalve twee artikels die moeten omgezet zijn tegen 17 juli 2026.	Tijdige volledige omzetting is niet meer haalbaar Omzettingsdecreet moet worden voorbereid. Omzettingsbesluiten moeten eveneens worden voorbereid.

De **verordeningen** die de afgelopen jaren op Europees niveau werden goedgekeurd, hoeven (behoudens soms procedurele bepalingen) niet in Vlaamse regelgeving te worden omgezet, maar de implementatie ervan vergt wel bijkomend beleid, intra-Belgische afspraken of beleidsinstrumenten. Het gaat voornamelijk over de volgende verordeningen:

- Herziening Effort Sharing verordening
- Herziening LULUCF Verordening
- CBAM-verordening
- Verordening Sociaal Klimaatfonds
- Herziening F-gasverordening en verordening ozonafbrekende stoffen
- FuelEU Maritime Verordening
- Refuel EU Aviation verordening
- (nieuwe) Methaanverordening
- Verordening inzake de interne markten voor hernieuwbaar gas, aardgas en waterstof

- Verordening certificering van koolstofverwijderingen ('Carbon Removals Regulation')
- EMD-verordening (Electricity Market Design)
- Verordening Net Zero Industry Act.

De Europese verordening inzake de 'Governance van de energie-unie en van de klimaatactie' verplicht daarnaast lidstaten om **nationale energie- en klimaatplannen** op te stellen die invulling geven aan de doelstellingen op lidstaatniveau, en legt ook de rapporteringsverplichtingen voor de lidstaten vast. Het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) moet gezien worden als de Vlaamse bijdrage aan het Belgische Nationale Energie- en Klimaatplan (NEKP).

Eind november 2023 diende België de ontwerp actualisatie van het NEKP 2021-2030 in bij de Europese Commissie, inclusief de op 12 mei 2023 goedgekeurde ontwerp actualisatie van het VEKP 2021-2030. De deadline voor het indienen van het definitief geactualiseerde NEKP was 30 juni 2024, maar tot nu zijn zowel de definitieve actualisatie van het NEKP als de definitieve actualisatie van het VEKP nog niet goedgekeurd of ingediend bij de Europese Commissie. Ik zal op korte termijn het VEKP actualiseren en aan de Vlaamse Regering voorleggen.

Doelstellingen

Vanuit de verschillende wetgevende pakketten uit Fit for 55, zijn er aan België verschillende doelstellingen opgelegd waartoe Vlaanderen een bijdrage moet leveren. Deze doelstellingen zullen nog op intra-Belgisch niveau worden verdeeld.

Inzake de **reductie van broeikasgassen in de ESR-sectoren** geldt voor België een bindende doelstelling van -47% CO₂-eq. in 2030 ten opzichte van 2005. In de ontwerp actualisatie van het VEKP 2021-2030 werd voor de ESR-sectoren een doelstelling van -40% in 2030 t.o.v. 2005 vastgelegd, die verder werd verfijnd aan de hand van (minimale) sectorale doelstellingen per ESR-sector voor de jaren 2025 en 2030.¹

Inzake **energie-efficiëntie** gaat het over verschillende doelstellingen:

- Een **bindende energiebesparingsdoelstelling van 1,49% per jaar** voor de periode 2021-2030. Een verplicht aandeel van deze energiebesparing moet behaald worden bij personen in energie-armoede, huishoudens met lage inkomens, kwetsbare afnemers en bewoners van een sociale woning.
- Een **energiebesparingsdoelstelling tot 29,02 Mtoe in 2030**. Dit is het gevolg van het zogenaamde '*ambition gap mechanism*', dat werd geactiveerd omdat de optelsom van de indicatieve bijdragen van de lidstaten onvoldoende bleek om de bindende Europese besparingsdoelstelling van -11,7% te behalen (in 2030 ten opzichte van de prognoses van het in 2020 vastgestelde EU-referentiescenario). Hoewel lidstaten in principe hun eigen indicatieve bijdragen mochten voorstellen, moet België vanwege het Europese tekort voldoen aan deze hogere doelstelling.
- Daarnaast zijn er verschillende doelstellingen op subsectorniveau, waaronder een bindende **energiebesparingsverplichting voor de publieke sector**. Hierbij moet het totale finale energiegebruik van alle overheidsinstanties jaarlijks met 1,9% worden verminderd ten opzichte van 2021. Daarnaast is er een **bindende renovatieverplichting voor overheidsgebouwen**, waarbij elk jaar minstens 3% van de totale vloeroppervlakte van gebouwen die worden verwarmd en/of gekoeld door overheidsinstanties, moet worden gerenoveerd tot bijna-energie neutrale of emissievrije gebouwen.

Inzake **hernieuwbare energie** gaat het over verschillende doelstellingen:

¹ VR 2023 1205 DOC.0518/2TER. Ontwerp Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Te raadplegen op <https://www.vlaanderen.be/veka/energie-en-klimaatbeleid/vlaams-energie-en-klimaatplan-vekp-2021-2030>.

- Het **aandeel hernieuwbare energie op lidstaatniveau**: als er tegen 2030 een kloof ontstaat tussen de hernieuwbare energie bijdragen van de lidstaten en de bindende EU-doelstelling van 42,5%, zal de Europese Commissie aanvullende inspanningen eisen van de lidstaten. Momenteel zijn deze bijdragen nog indicatief. Voor elke lidstaat zijn er streefwaarden opgesteld, waarbij voor België het streefcijfer van 33% hernieuwbare energie is vastgesteld, aanzienlijk hoger dan de huidige 21,7% in het ontwerp NEKP. Als de bindende EU-doelstelling niet wordt gehaald, is het waarschijnlijk dat de Europese Commissie van België een grotere bijdrage zal vragen dan het huidige aandeel van 21,7% uit het ontwerp NEKP.
- Een **bindende nationale doelstelling voor hernieuwbare energie in transport**, waarbij ofwel een vermindering van 14,5% van de broeikasgasintensiteit van de transportsector behaald moet worden, of een minimaal aandeel van 29% hernieuwbare energie binnen het totale eindenergiegebruik van de transportsector bereikt moet worden tegen 2030.
- Een **bindende nationale doelstelling wat betreft de groei van hernieuwbare energie in warmte en koeling**, met een minimale groei voor de periode van 2021-2025 van 0,8% per jaar, en een minimale groei voor de periode 2026-2030 van 1,1% per jaar.
- Een **bindende nationale doelstelling** om te zorgen dat tegen 2030 minstens **42%** en tegen 2035 minstens 60% **van de in de industrie gebruikte waterstof voor eindenergieverbruik en niet-energetisch gebruik afkomstig is van hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong** (RFNBO's).

Inzake **energiearmoede**:

In de herziene EU-richtlijnen EED en EPBD en de Governance verordening staat de strijd tegen energiearmoede erg centraal. Van de lidstaten wordt onder meer verwacht dat ze een doelstelling bepalen om energiearmoede terug te dringen, dat energie-efficiëntiemaatregelen prioritair focussen op huishoudens in energiearmoede en kwetsbare groepen en dat een verplicht aandeel in de finale energiebesparing wordt gerealiseerd bij kwetsbare doelgroepen. Het gaat over de volgende doelstellingen:

- Een **indicatieve reductiedoelstelling** om energiearmoede terug te dringen, en op te nemen in de definitieve actualisatie van het VEKP (zoals vereist volgens de Europese Verordening 2018/1999).
- Een **energiebesparingsverplichting** om een aandeel van de energiebesparing op het finale energiegebruik te realiseren bij personen in energiearmoede, kwetsbare afnemers, bewoners van een sociale woning en huishoudens met lage inkomens, waarbij dit aandeel minstens gelijk moet zijn aan het aandeel personen in energiearmoede of aan een gemiddelde van vier indicatoren uit de EU-SILC (artikel 8 herziene EED).

Algemeen streefdoel m.b.t. slim en flexibel energiesysteem

Er gelden momenteel geen bindende doelstellingen m.b.t. flexibiliteit of slim netbeheer. In de EU EMD 5 verordening is er wel sprake van het formuleren van indicatieve doelstelling voor niet-fossiele flexibiliteit op niveau van de lidstaten. In uitvoering van het Flexibiliteitsplan 2025 werd er reeds een studie m.b.t. het potentieel aan flexibiliteit in Vlaanderen aanbesteed. In deze studie zal een inschatting van het potentieel van en de behoefte aan flexibiliteit in Vlaanderen worden gemaakt. Daarnaast werd er in uitvoering van het Flexibiliteitsplan 2025 een tweede studie over het formuleren van een indicatorenset voor een slim net en flexibiliteit in Vlaanderen aanbesteed. Op basis van de resultaten van deze studie zal er deze legislatuur een voorstel gedaan worden voor het invoeren van een indicatorenset voor flexibiliteit en een slim net.

Eind 2024 zouden 80% van de kleinverbruiksmeterinrichtingen over een digitale meter moeten beschikken. Eind september stonden er 2.351.194 digitale elektriciteitsmeters (61%) en 1.622.907 digitale gasmeters (62%).

3. Stand van zaken in realisatie doelstellingenkader

In wat volgt wordt de voornaamste voortgang op vlak van reductie van broeikasgasemissies, energiebesparing en hernieuwbare energie beschreven. In het eerstvolgende VEKP voortgangsrapport (zie: OD 1.2 – ISE Klimaat) zal een uitgebreider beschrijving worden opgenomen.

3.1 Reductie broeikasgasemissies

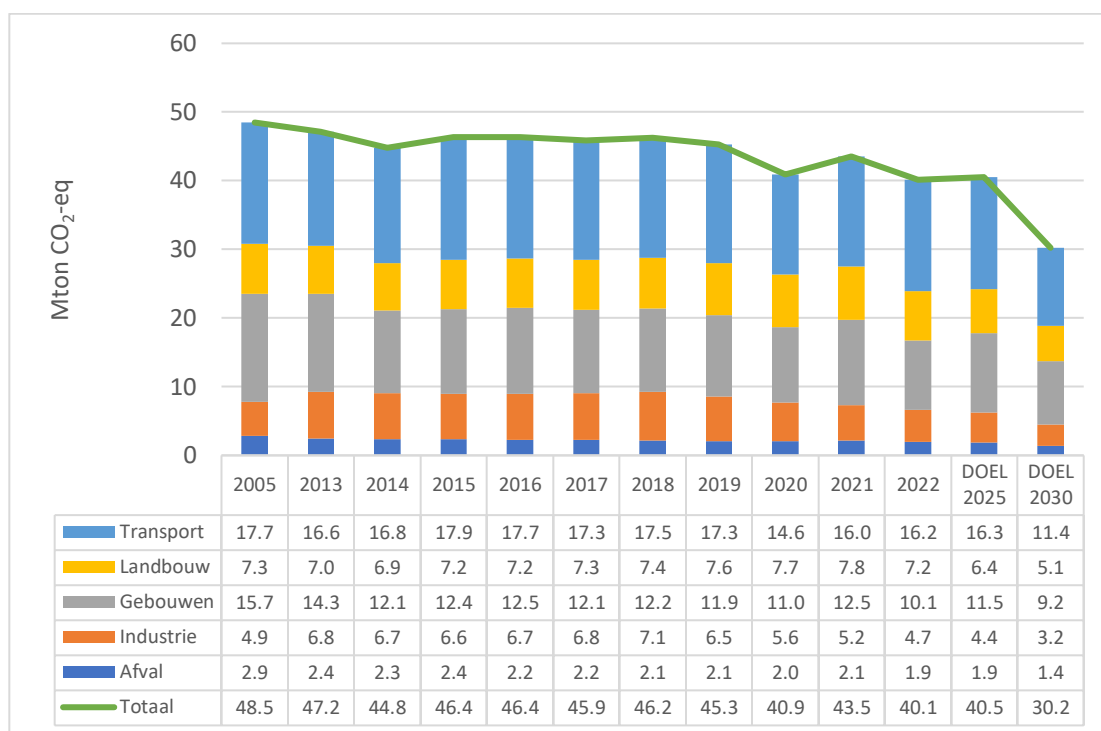
In 2022 wordt een daling van de **totale broeikasgasemissies** (ETS & ESR) vastgesteld met 21% ten opzichte van 1990 en 25% ten opzichte van 2005.

De **Vlaamse ESR-uitstoot** is anno 2022 gedaald tot 40,1 Mton CO₂-eq in 2022. Dit betekent een reductie van 20% in 2022 ten opzichte van het (herrekenende) 2005-cijfer. De COVID-19-crisis in 2020 en 2021, samen met de daaropvolgende energiecrisis, verklaren grotendeels de sterke daling van de ESR-emissies in de afgelopen jaren. Toch zijn er ook structurele ontwikkelingen die bijdragen aan blijvende emissiereducties.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ESR-emissies (in Mton CO ₂ -eq)	46,4	46,4	45,9	46,2	45,3	40,9	43,5	40,1
daling t.o.v. 2005 REF	-8%	-8%	-9%	-8%	-10%	-19%	-14%	-20%

Tabel 1 Evolutie ESR-emissies (2015-2022)

Er blijft een aanzienlijke kloof om de Vlaamse ESR-doelstelling van -40% t.o.v. 2005 tegen 2030 te halen. In de komende jaren moet de uitstoot met ongeveer 10 Mton CO₂-equivalent worden verminderd om het maximale niveau van 30,2 Mton tegen 2030 te bereiken. De reeds behaalde reducties zijn bovendien ongelijk verdeeld over de verschillende sectoren, waarbij sommige sectoren aanzienlijk meer vooruitgang hebben geboekt dan andere.

Figuur 1: ESR-broeikasgasemissies in Vlaanderen per sector 2005-2022, ten opzichte van (sectorale) VEKP-doelstellingen

- De **transportsector** is met 40% van de totale ESR-emissies de grootste bron van uitstoot. Het blijkt moeilijk om het aantal voertuigkilometers in zowel personen- als vrachtvervoer terug te dringen. De tijdelijke daling door de COVID-19-crisis was kortstondig, waarna het aantal gereden kilometers weer toenam. Hoewel het aandeel elektrische voertuigen van de nieuw ingeschreven personenwagens in 2023 groeide tot 22%, is dit nog onvoldoende om de emissies drastisch te verlagen. Om de sectorale doelstelling zoals vastgelegd in de huidige ontwerpactualisatie van het VEKP te halen, moet er op enkele jaren tijd een emissiereductie van ca. 5 Mton gerealiseerd worden (tot 11,4 Mton CO₂-eq in 2030).
- De broeikasgasuitstoot van de **gebouwensector** is goed voor 25% van ESR-uitstoot. In tegenstelling tot de transportsector, zijn in de gebouwensector de emissies de voorbije jaren wél significant gedaald, enerzijds door de omschakeling van stookolie naar aardgas en hernieuwbare bronnen, anderzijds door het verlagen van de warmtevraag door het Vlaams renovatiebeleid. De sterke emissiedaling in 2022 valt te verklaren door de sterk gestegen energieprijzen in de tweede helft van 2022 en de relatief warme temperaturen. Om de sectorale doelstelling van 9,2 Mton CO₂-eq uit de huidige ontwerpactualisatie van het VEKP te halen, moet nog 0,9 Mton gereduceerd worden.
- De uitstoot van de **landbouwsector** is goed voor 18% van de Vlaamse ESR-emissies. Wanneer de tijdelijke lagere emissies door de energiecrisis in 2022 worden uitgefilterd, zijn de emissies sinds 2005 zelfs licht gestegen (tot 7,8 Mton CO₂-eq). Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door toenemende methaanemissies uit de melkveehouderij en energetische emissies in de glastuinbouw. Om de sectorale doelstelling van 5,1 Mton CO₂-eq uit de huidige ontwerpactualisatie van het VEKP te halen, moet in enkele jaren tijd 2,1 Mton gereduceerd worden.

- De **ESR-industrie** is goed voor 12% van de totale Vlaamse ESR-uitstoot. Tot 2018 stegen deze emissies², maar sindsdien is er een scherpe daling zichtbaar. Deze daling is voornamelijk te verklaren door een halvering van de uitstoot van F-gassen door gebruik in koelinstallaties en de chemische industrie enerzijds, en in mindere mate de daling van de energie-gerelateerde emissies als gevolg van de verwarming van gebouwen en warmte- en stoombehoeften van bedrijven anderzijds. Om de sectorale doelstelling voor de ESR-industrie te bereiken, moet ten opzichte van het pre-energiecrisisjaar 2021 nogmaals een reductie van 2 Mton CO₂-eq worden gerealiseerd (tot 3,2 Mton CO₂-eq in 2030).
- De **afvalsector** heeft met 5% het kleinste aandeel in de Vlaamse ESR-broeikasgasuitstoot. De emissies zijn gerelateerd aan afvalverbranding, stortplaatsen, compostering, afvalwaterzuivering en de ESR-gerelateerde emissies van de energiesector. In 2022 lagen de emissies 33% lager dan in 2005, voornamelijk dankzij de reductie van stortgasemissies. Afvalverbranding is inmiddels verantwoordelijk voor ongeveer twee derde van de totale uitstoot van de afvalsector.

3.2 Energie-efficiëntie

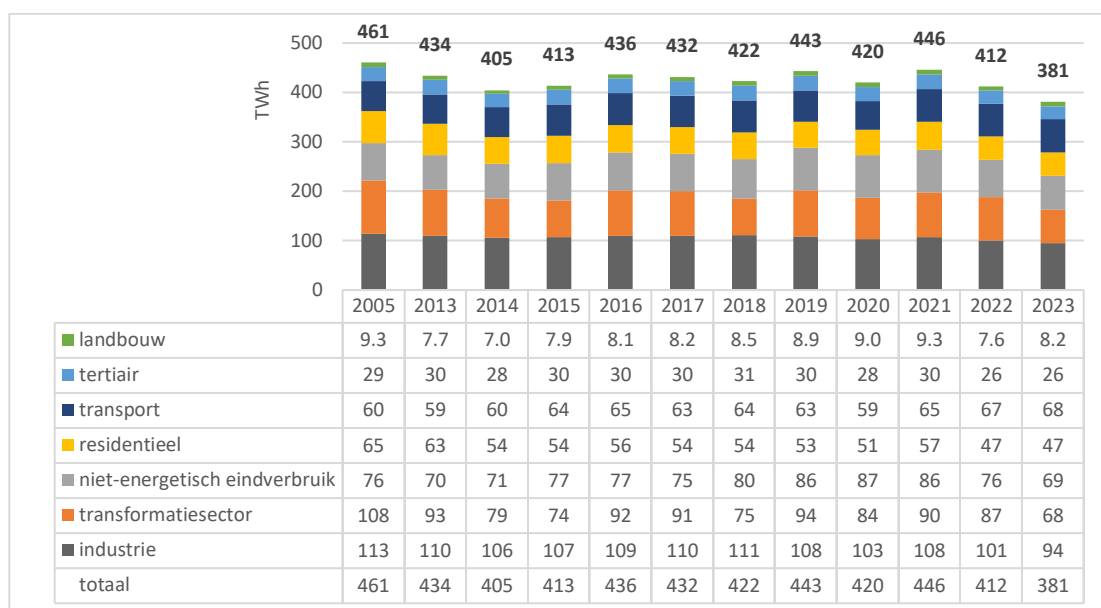
3.2.1 Algemeen

In Figuur 2 wordt een historisch overzicht gegeven van het energiegebruik per sector voor de periode 2005-2023. Het totale energiegebruik is in 2023 met 17% gedaald ten opzichte van 2005.

Na een relatief stabiel verloop in de jaren 2013-2019 kende het totale energiegebruik een forse afname in het warme coronajaar 2020, gevolgd door een toename in 2021. In 2022 wordt als gevolg van het warme weer en de oorlog in Oekraïne en de daarmee gepaard gaande sterke stijging van de energieprijzen terug een relatief grote afname vastgesteld. De prijsschommelingen hebben geleid tot een verandering in het consumptiepatroon bij bedrijven en gezinnen.

Het energiegebruik in 2023 is verder met 8% gedaald ten opzichte van 2022 en is daarmee op het laagste niveau sinds 2014.

² De broeikasgasemissies van de ESR-industrie worden berekend als de totale broeikasgasemissies van de industrie, minus de onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallende broeikasgasemissies van de industriële installaties die onder het ETS Vaste Installaties vallen.

Figuur 2 Totale energiegebruik per sector in Vlaanderen 2005-2023 (in TWh)

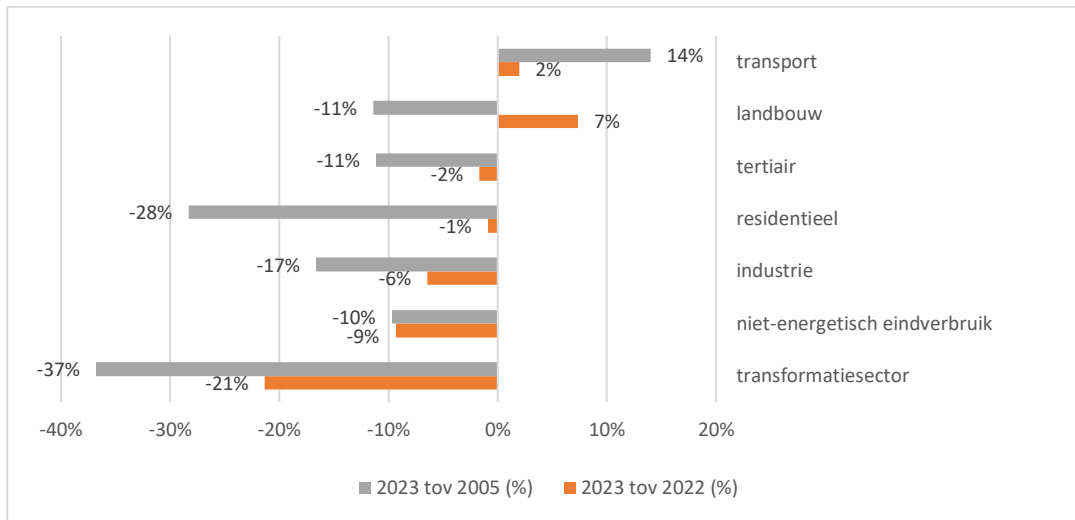
Met uitzondering van de sector transport is het energiegebruik in alle sectoren in 2023 gedaald ten opzichte van 2005.

De daling in vergelijking met 2022 is vooral te vinden in de transformatiesector, het niet-energetisch eindverbruik en de sector industrie (Figuur 3). Voor deze drie sectoren betreft het de tweede relatief grote afname op rij. Het energiegebruik in de sector industrie kende een relatief stabiel verloop in de periode 2005-2019. In de jaren nadien is een vermindering merkbaar ten gevolge van de coronacrisis (2020) en de energiecrisis (2022-2023).

Het energiegebruik in de residentiële sector kende een dalend verloop in de periode 2005-2021, gevolgd door een afname met 17% in 2022, ten gevolge van het warme weer in combinatie met de impact van de energiecrisis. In 2023 kende dit verbruik in vergelijking met 2022 een lichte daling bij quasi gelijke graaddagen (1.584 in 2023 en 1.581 in 2022). Het energiegebruik in de tertiaire sector kende in de periode 2005-2021 een stabiel verloop, gevolgd door een afname met 13% in 2022 en verdere lichte daling in 2023 (zelfde verklaring als bij de residentiële sector). De daling van energieprijzen in 2023 in vergelijking met 2022 heeft niet geleid tot een toename van het energiegebruik in beide sectoren.

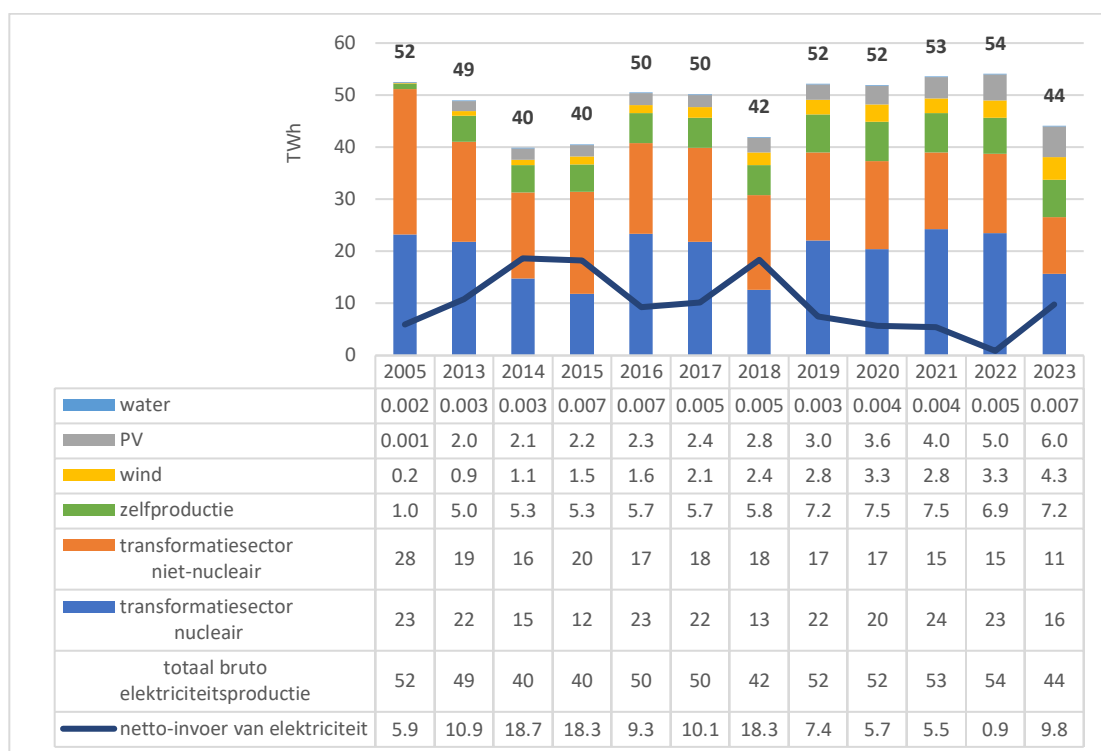
Het energiegebruik in de sector landbouw kende in de periode 2013-2021 een toename, gevolgd door een forse met 18% tussen 2021 en 2022 omwille van het warme weer in combinatie met de impact van de energiecrisis. De toename in de sector landbouw in 2023 is het gevolg van een stijgend aardgasverbruik met 15% (+0,9 TWh) ten opzichte van 2022 (bij quasi gelijke graaddagen). Het aardgasverbruik situeert zich grotendeels in de glastuinbouw.

In de periode 2005-2023 vertoont de sector transport een toename van het energiegebruik die gerelateerd is met een stijging van de transportvolumes. De COVID-19 crisis heeft wel geresulteerd in een daling van het energiegebruik in 2020, gevolgd door een geleidelijke toename vanaf 2021.

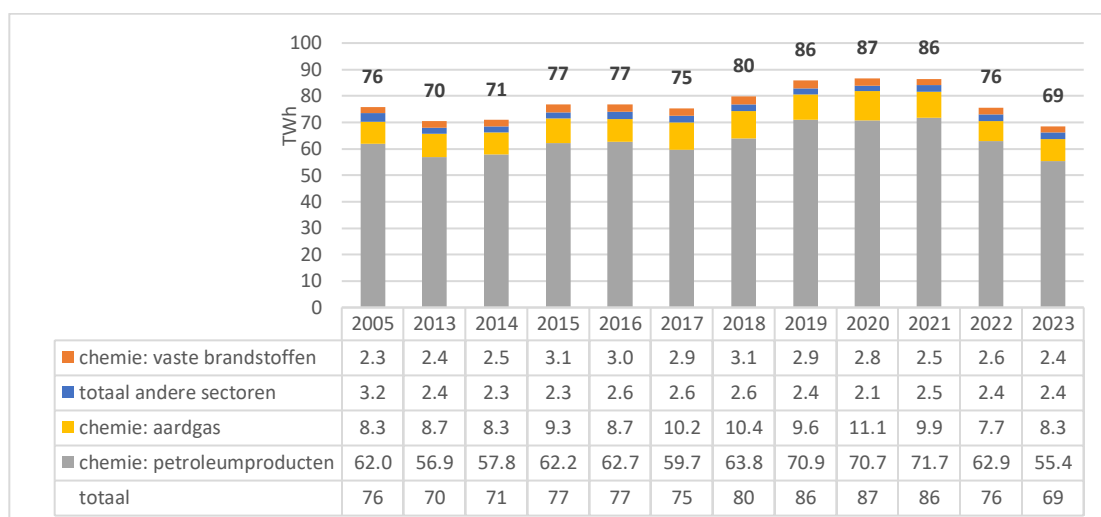
Figuur 3 Evolutie energiegebruik per sector (2023 t.o.v 2005 en 2023 t.o.v. 2022)

Met een relatief stabiel verloop van het energiegebruik van de raffinaderijen en cokesfabriek tussen 2022 en 2023 (en bij uitbreiding ook in de periode 2005-2023), wordt het dalend energiegebruik tussen 2023 en 2022 in de transformatiesector verklaard door de evolutie van de elektriciteitsproductie in Vlaanderen (Figuur 4). Er wordt een forse daling vastgesteld van de nucleaire productie die wordt verklaard door de sluiting van Doel 3 in september 2022 in combinatie met een lagere activiteit van de resterende nucleaire capaciteit. Daarnaast wordt ook een daling vastgesteld van de thermische centrales, enerzijds door de stopzetting van de biomassa inzet in een grote centrale en anderzijds door lagere productie van een aantal gascentrales. Er werd in 2023 wel een verdere toename vastgesteld van productie door wind en PV. De totale bruto elektriciteitsproductie in Vlaanderen daalde met 10,0 TWh maar werd grotendeels gecompenseerd door een toename van de netto invoer met 8,9 TWh en een gedaalde elektriciteitsvraag. In de periode 2005-2023 wordt een forse toename vastgesteld van elektriciteitsproductie door PV, wind en zelfproductie.

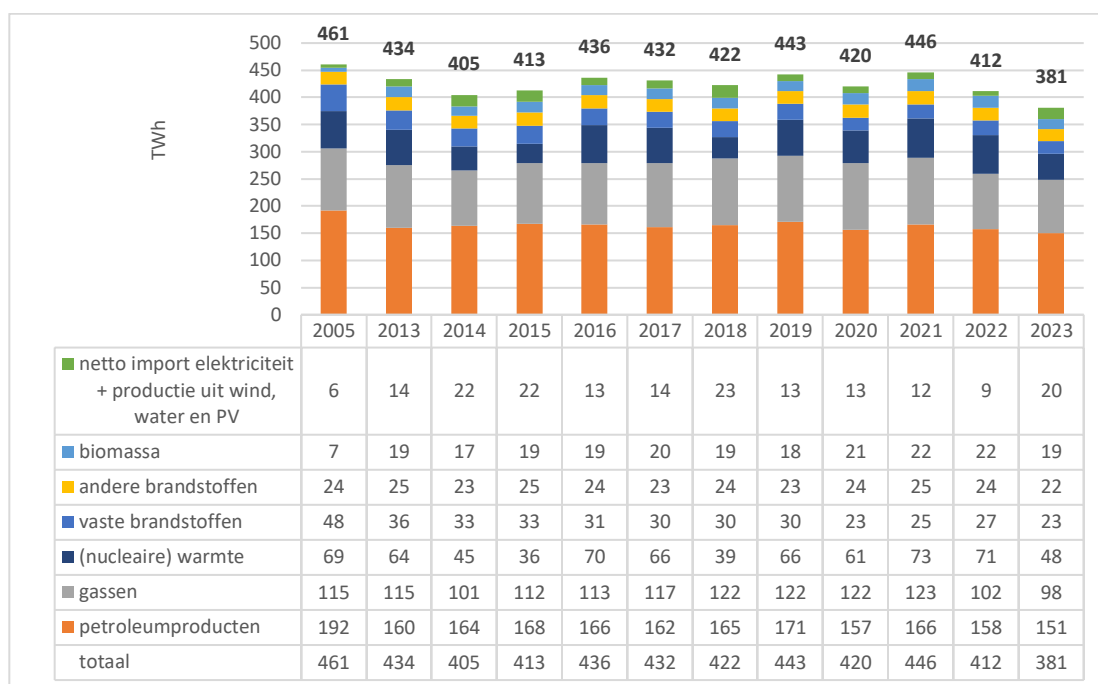
Figuur 4 Bruto elektriciteitsproductie en netto-invoer elektriciteit 2005-2023 (in TWh)

De evolutie van het niet-energetisch eindverbruik wordt weergegeven in Figuur 5. In de periode 2005-2021 is het niet-energetisch eindverbruik met 14% toegenomen (+10,6 TWh). In 2022 kende dit verbruik een forse terugval gerelateerd met de energiecrisis en stijgende energieprijzen. De verdere daling in 2023 ten opzichte van 2022 wordt grotendeels verklaard door een (verder) dalend verbruik aan petroleumproducten in de chemie. Dit is het gevolg van een combinatie van enerzijds onderhoudsactiviteiten en anderzijds dalende activiteit bij de verschillende krakers.

Figuur 5 Niet-energetisch eindverbruik 2005-2023 (in TWh)

In Figuur 6 wordt een overzicht gegeven van het verloop van het totale energiegebruik in Vlaanderen per energiedrager voor de periode 2005-2023. De belangrijkste wijzigingen tussen 2022 en 2023 zijn hierboven al toegelicht.

Figuur 6 Totale energiegebruik per energiedrager in Vlaanderen 2005-2023 (in TWh)

3.2.2 Energiebesparing (artikel 7 van de huidige Energie-efficiëntierichtlijn, EED)

Via het ontwerp VEKP heeft Vlaanderen zich geëngageerd om in het kader van artikel 7 van de huidige EED een bijdrage van 91,845 TWh te leveren aan de Belgische doelstelling voor de periode 2021-2030. Deze bijdrage werd berekend conform de methodologie, vastgelegd volgens de huidige EED-richtlijn.

In 2023 werd een energiebesparing van 2,046 TWh voor het jaar 2021 gerapporteerd aan de Europese Commissie.

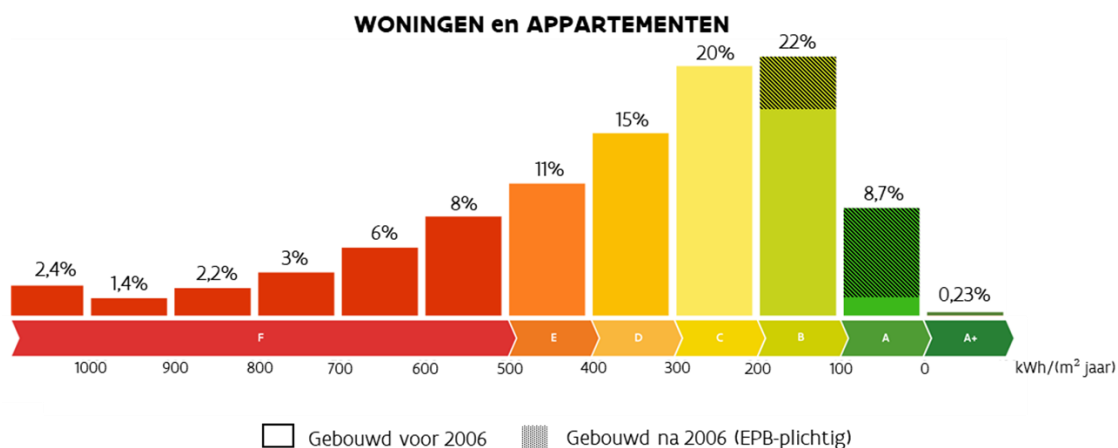
Energiebesparing 2021	TWh
Energiebeleidsovereenkomsten energie-intensieve industrie	0,787
Ecologiepremie	0,261
Financiële steun Restwarmte en warmtenetten	0,202
REG-openbare dienstverplichting gebouwschil en hernieuwbare energie	0,219
Kilometerheffing vrachtwagens	0,788
Korting onroerende voorheffing nieuwbouw	0,237
TOTAAL finaal	2,046

Tabel 2 Vlaamse bijdrage aan de energiebesparingsdoelstelling in kader van artikel 7 EED in 2021

Berekeningen op basis van bijkomende informatie of op basis van nieuwe maatregelen en eventuele wijzigingen die volgen uit de herziening van die richtlijn, zullen meegenomen worden bij de finale actualisatie van het VEKP.

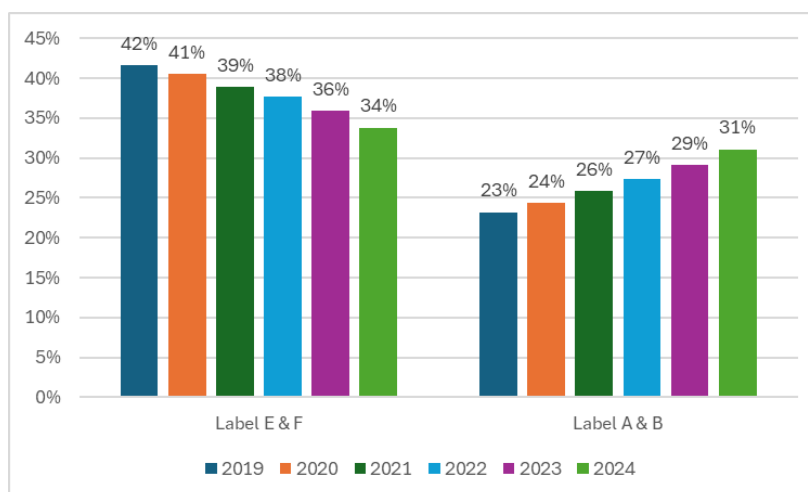
3.2.3 Gebouwenrenovatie

Uit de meest recente EPC-labelverdeling van de Vlaamse woningen³ blijkt dat er begin 2024 **9 % van de Vlaamse woningen** (eengezinswoningen en appartementen) voldeed aan de langetermijn renovatiedoelstelling 2050 voor woongebouwen (EPC-label A). 22 procent van de woningen beschikt over een EPC-label B. Daartegenover staat dat nog steeds 34% een E- of F-label hebben (ca. 1,15 miljoen woningen).

Figuur 7 Verdeling woningen en appartementen volgens EPC-label

De afgelopen jaren evolueerde het aandeel woningen met A & B label en E & F label als volgt:

Figuur 8 Aandeel E & F en A & B labels 2019-2024

Op jaarbasis groeide het aandeel woningen met EPC-label A of B de afgelopen jaren met slechts gemiddeld 1,3%-punt per jaar. Om de renovatiedoelstelling 2050 te behalen, zou dit aandeel tussen nu en 2050 jaarlijks met ruim 3,3% moeten aangroeien (110.000 woningen), wat naar engagement van eigenaars en capaciteit in de bouwsector een immense uitdaging inhoudt.

³ Gewogen gemiddeld voor pré en post 2006; referentiedatum 1 januari 2024.

De renovatiegraad (dit is: het percentage bestaande woningen dat jaarlijks diepgaand energetisch wordt gerenoveerd) kan moeilijk eenduidig worden bepaald. A.d.h.v. volgende indicatoren⁴ kunnen wel enkele trends worden afgeleid:

- Het aantal investeringen in energetische isolatiemaatregelen (o.a. dak, muur, ramen...) of hernieuwbare energie-installaties (o.a. warmtepomp, warmtepompboiler...) waarvoor een Mijn VerbouwPremie (MVP) wordt aangevraagd.
- Het aantal Mijn VerbouwLeningen (MVL).
- Het aantal toegekende EPC-labelpremies, voor energetische renovatiewerken die een verbetering van het EPC-label tot label A, B of C tot gevolg hebben.

Mijn VerbouwPremie (MVP) is de sinds 1 juli 2022 samengevoegde premie voor de renovatie en energiebesparende investeringen in gebouwen vanuit het beleidsveld Energie en het beleidsveld Wonen. Voor het beleidsveld Energie betreft het een REG-openbare dienstverplichting opgelegd aan de distributienetbeheerders. Sinds de invoering in oktober 2022 kan iedereen die investeert in een bestaande woning, appartement, appartementsgebouw of een niet-residentiële gebouw (bijvoorbeeld een jeugdhuis, een bedrijfspand of kantoorgebouw), afhankelijk van de doelgroep waartoe hij of zij behoort financiële steun aanvragen voor investeringen in energie-efficiëntie (zoals dakisolatie, muurisolatie, vloerisolatie, hoogrendementsglas, warmtepomp en warmtepompboiler). Bijkomende ondersteuning via MVP is voorzien voor het renoveren van asbesthoudende daken en muren. Voor eigenaar-bewoners van residentiële gebouwen wordt een onderscheid in premiebedrag gemaakt volgens het inkomen en de gezinssituatie van de eigenaar(s)-bewoner(s), waarbij lage- en middeninkomensgezinnen een hogere premie krijgen voor de meest uitgebreide lijst van werken. De aanvraag, dossierbehandeling, premieberekening en communicatie met de aanvrager verloopt via het Mijn VerbouwLoket. Fluvius en het agentschap Wonen in Vlaanderen staan in voor de dossierbehandeling. Naast de MVP is er ook de EPC-labelpremie voor woningen en appartementen, die werd ingevoerd in 2021 voor renovaties die verder gaan dan label D, de premie ter ondersteuning van het versneld uitvoeren van renovaties van asbesthoudende daken van niet-verwarmde niet-residentiële gebouwen, de relighting van binnenruimtes van niet-residentiële gebouwen en de sloop- en heropbouwpremie voor residentiële gebouwen.

Sinds de invoering van de MVP blijkt voor residentiële gebouwen een toename in het aantal toegekende premies voor investeringen in de meeste energetische categorieën en in het bijzonder in het aantal premies voor dakisolatie, hoogrendementsglas, warmtepompen en warmtepompboilers. De afgelopen 2 jaar werden met ondersteuning van MVP in meer dan 130.000 unieke woningen, appartementen en appartementsgebouwen één of meer energetische investeringen uitgevoerd. Het gros van de aanvragen gebeurt door de doelgroep van eigenaar-bewoners (ca. 90%). Slechts een klein percentage (ca. 4%) van de goedgekeurde aanvragen gaat naar private verhuurders, een nog kleiner gedeelte naar verhuurders aan woonmaatschappijen (<1%). Andere aanvragen (ruim 6%) zijn afkomstig van ondernemingen, VME's of andere investeerders, al dan niet particulieren en al dan niet eigenaars van het gebouw. Van alle goedgekeurde dossiers heeft ca. 6% betrekking op een appartement (vs. 90,5% eengezinswoning) en 2% op werken uitgevoerd aan de gemeenschappelijke delen van een appartementsgebouw. Iets meer dan 1% van de goedgekeurde dossiers heeft betrekking op niet-residentiële gebouwen.

Mijn VerbouwLening (MVL) is operationeel sedert 1 september 2022 en is de opvolger van de energielening. De MVL is maximaal afgestemd inzake doelgroepen en toegestane investeringen op MVP. Eigenaar-bewoners van doelgroep 2 en 3 van MVP (midden- en lage inkomens) kunnen er beroep op doen voor renovaties van hun eigen woning, alsook private of niet-commerciële

⁴ Het aantal goedgekeurde MVP's per categorie van werken, EPC-labelpremies en MVL's wordt gepubliceerd op <https://apps.energiesparen.be/energiekaart/vlaanderen>.

verhuurders die via een Woonmaatschappij of aan een lagere huurprijs en mits voorwaarden verhuren. Verder behoren ook niet-commerciële rechtspersonen (vb vzw's, sportclubs, jeugthuizen,...), voor gebouwen waarop zij een zakelijk recht gevestigd hebben, tot de doelgroep. Hieronder zijn eveneens Verenigingen van Mede-eigenaars (VME's) begrepen. De MVL kan maximaal 60.000 euro bedragen, en kent een looptijd van maximaal 25 jaar. Voor VME wordt het maximaal leningsbedrag van 60.000 euro verhoogd met 25.000 euro per wooneenheid waarvoor de VME verantwoordelijk is. De toepasselijke rentevoet van de lening is gekoppeld aan de wettelijke rentevoet, waarop een korting van 3% op wordt toegepast. Deze korting is tot op heden voor alle doelgroepen gelijk. Sedert 1 februari 2024 kunnen particulieren voor de aanvraag van een MVL hun leningsaanvraag indienen via het Mijn VerbouwLoket. Voordien gebeurde dit rechtstreeks bij het energiehuis. De energiehuizen staan in voor de behandeling, goed-/of afkeuring en opvolging van alle leningsaanvragen.

Bij de introductie van de Mijn VerbouwLening in september 2022 was de rentevoet 0%, wat een 1.500-tal aanvragen op maandbasis met zich meebracht. Op vandaag bedraagt de netto rentevoet 2,75%, en worden op maandbasis nog een 300-tal aanvragen opgetekend.

Aantal toegekende Mijn VerbouwLeningen		(Toenmalige) rentepercentages
2022 (vanaf sept.)	1.339	0 % (vanaf 1/9/2022)
2023	8.971	2,25 % (vanaf 1/2/2023)
2024	3.642 ⁵	2,75 % (vanaf 24/2/2024)
Totaal	13.952	

Voor de niet-residentiële gebouwen geldt de langetermijndoelstelling van koolstofneutraliteit. Deze langetermijndoelstelling moet voor het niet-residentiële gebouwenpark bereikt worden in 2050. Binnen de opgemaakte energieprestatiecertificaten voor niet-residentiële gebouwen zijn er momenteel nog geen gebouwen die label A (dat overeenstemt met de langetermijndoelstelling) behalen. Wel behaalt 0,2% van de gebouwen reeds label B. 34,7% van de gebouwen heeft een label F of G. Belangrijke kanttekening is dat 57,9% van de gebouwen met een EPC NR nog een onbepaald label heeft wegens een gebrek aan verbruiksdata over de verschillende energiestromen.

Bij de kleine niet-residentiële gebouwen voldoet 4% aan de langetermijnrenovatie-doelstelling 2050 (label A) in het EPC voor kleine niet-residentiële gebouwen. 55% van de kleine niet-residentiële gebouwen heeft nog een label E of F.

Ook bij de niet-residentiële sector is dus een sterke verhoging van de renovatiegraad essentieel. Dit uit zich eveneens in het aantal uitbetaalde premies voor deze sector. De laatste zeven jaar bleef het aantal premies nagenoeg constant. Enkel voor binnenmuurisolatie, warmtepompen en warmtepompboilers valt er een merkbare stijging te noteren maar de aantallen waar het over gaat blijven beperkt.

⁵ Cijfers tot 18/09/2024

3.2.4 Energiebesparing industrie

De evolutie van het finaal energiegebruik in de sector industrie (excl. de raffinaderijen) wordt weergegeven in Figuur 9. de raffinaderijen) wordt weergegeven in Figuur **Fout!** **Verwijzingsbron niet gevonden..** Globaal genomen wordt een daling vastgesteld met 17% (-19 TWh) tussen 2005 en 2023. In de periode 2005-2019 kende het finaal energiegebruik in de sector industrie een licht schommelend verloop met een maximale daling ten opzichte van 2005 van 5%. Na een afname in 2020 omwille van de COVID-19 crisis, nam het energiegebruik terug toe in 2021, gevolgd door een gevoelige afname omwille van de energiecrisis en bijhorende fors gestegen energieprijzen. Deze crisis had immers voor sommige bedrijven een onderbreking of stopzetting van productie tot gevolg.

Met uitzondering van de deelsector non-ferro wordt in alle andere deelsectoren een (verdere) afname van het energiegebruik vastgesteld tussen 2022 en 2023. De grootste absolute afname wordt vastgesteld in de deelsectoren ijzer en staal (omwille van een geplande stilstand van een hoogoven) en chemie (vnl. te verklaren door een combinatie van enerzijds conjunctuur, mede beïnvloed door beleid rond bevoorradingszekerheid binnen Europa en effect daarvan op energieprijzen, concurrentie, etc. en anderzijds onderhoud en technische problemen bij een kraker). In de chemie zien we door deze omstandigheden een stijging van het aardgasverbruik met 7% in 2023 tov 2022 (+0,7 TWh), maar daarnaast vooral een sterke daling van het gebruik van restbrandstoffen met 1,9 TWh (-10%) ten opzichte van 2022. Restbrandstoffen zijn nevenproducten van kraakprocessen en andere chemische processen die energetisch ingezet worden.

Figuur 9 Finaal energiegebruik industrie 2005-2023

Energie-intensieve vestigingen⁶ van industriële ondernemingen zijn verplicht vierjaarlijks een energieplan op te stellen en conform te laten verklaren. De rendabele maatregelen (momenteel

IRR groter dan 13%) moeten binnen de drie jaar uitgevoerd worden. Deze energie-intensieve vestigingen kunnen op vrijwillige basis toetreden tot de energiebeleidsovereenkomsten (EBO's) van de Vlaamse overheid (EBO2 2023 - 2026). Toegetreden ondernemingen verbinden zich in de EBO's om elke vier jaar een energieaudit uit te voeren en op basis daarvan een energieplan met energiebesparingsmaatregelen (met een IRR die verder gaat dan wat de Europese en Vlaamse regelgeving oplegt) op te stellen en uit te voeren.

De EBO's richten zich zowel tot VER-ondernemingen (dit zijn ondernemingen die vallen onder het Europese emissierechtensysteem) als niet-VER-ondernemingen. Momenteel zijn 285 vestigingen toegetreden tot één van de EBO's (145 niet VER-ondernemingen en 140 VER-ondernemingen).

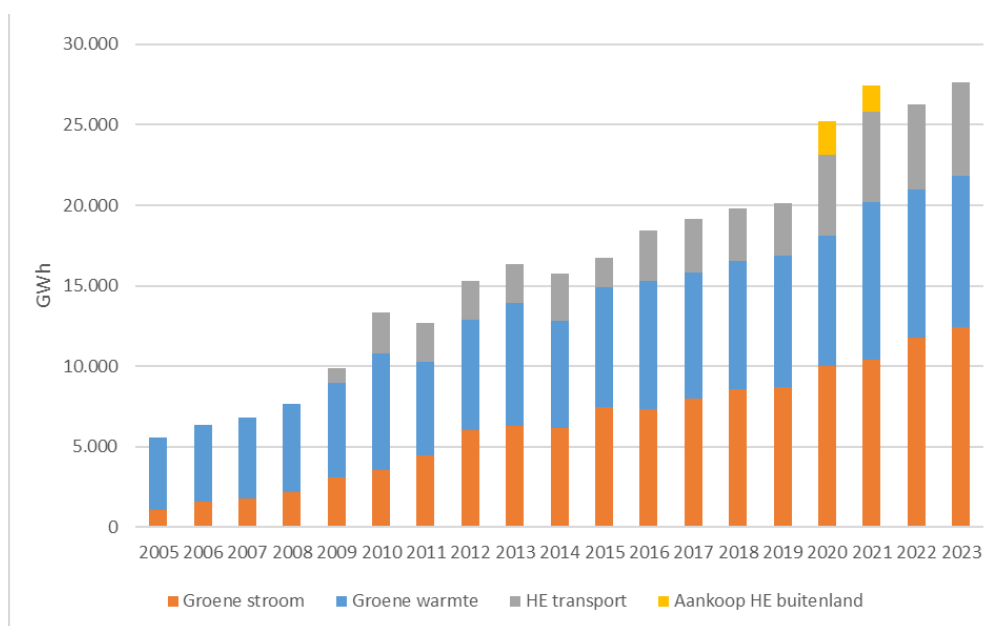
Momenteel wordt de verificatie en goedkeuring van de energieplannen van de EBO's (EBO2 2023-2026) gefinaliseerd. Over deze energieplannen en de eerste resultaten van gerealiseerde energiebesparing zal gerapporteerd worden door de Commissie EBO tegen eind 2024.

Uit het eindrapport van de vorige EBO (EBO1 2015 – 2022) blijkt dat de toegetreden EBO-bedrijven over de looptijd van de EBO 6.100 maatregelen hebben uitgevoerd. Hierdoor bedroeg de door alle EBO-bedrijven gerealiseerde cumulatieve primaire energiebesparing in 2022 36.686,4 TJ_{primair} (10,2 TWh_{primair}). Ten overstaan van het primair energieverbruik in 2022 is dit een besparing van 8%.

Voor de niet energie-intensieve ondernemingen is een versterkte wetgeving van start gegaan eind december 2022. Vestigingen van ondernemingen die voldoen aan de criteria van een niet-kmo met een finaal energiegebruik kleiner dan 100 TJ (27,78 GWh) én vestigingen van ondernemingen die voldoen aan de criteria van een kmo met een finaal energiegebruik tussen 50 TJ (13,89 GWh) en 100 TJ (27,78 GWh) zijn verplicht om een energieaudit uit te voeren én om de rendabele energie-efficiëntie verbeterende maatregelen (maatregelen met een IRR groter dan 13% na belastingen) uit te voeren. Vestigingen van ondernemingen die voldoen aan de criteria van een kmo met een finaal energiegebruik tussen 20 TJ (5,56 GWh) en 50 TJ (13,89 GWh), zijn verplicht een energiebalans op te stellen én zijn verplicht rendabele no regret-maatregelen (een vooraf gedefinieerde lijst van 10 maatregelen met een terugverdientijd kleiner dan drie jaar) uit te voeren. Flankerend aan deze versterkte wetgeving werd ook voorzien in de mogelijkheid tot het afsluiten van een vrijwillige overeenkomst voor deze doelgroep via de sectorfederatieovereenkomsten (SFO). Begin 2024 gingen vier SFO's van start, voor een periode van vier jaar, afgesloten met volgende sectorfederaties: Agoria, Boerenbond, Fedustria en Fevia.

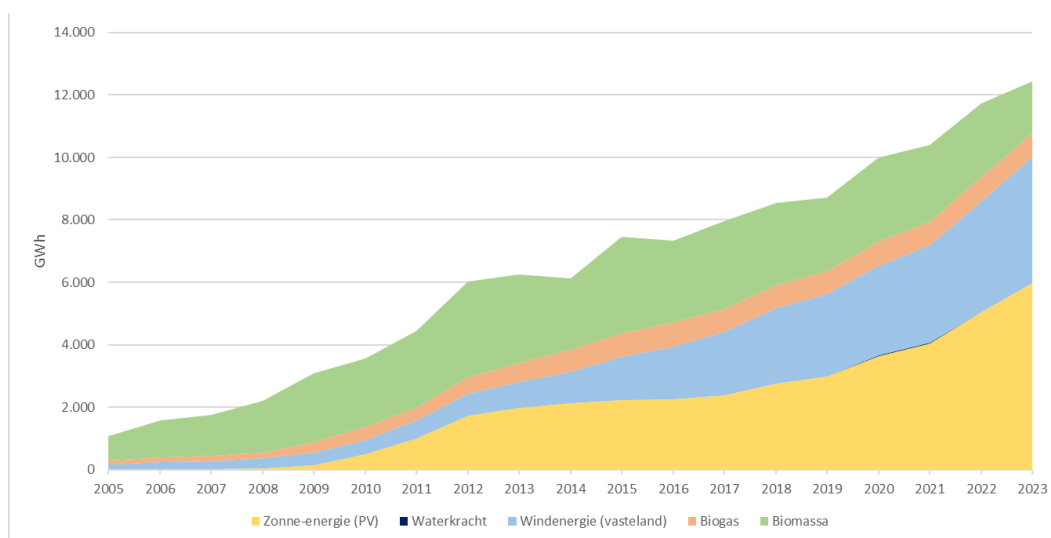
⁶ Een energie-intensieve vestiging wordt in het Energiebesluit gedefinieerd als een vestiging van een onderneming, niet-commerciële instelling of publiekrechtelijke rechtspersoon met een jaarlijks finaal energiegebruik van ten minste 100 TJ (27,78 GWh).

4. Hernieuwbare energie

Figuur 10 Hernieuwbare energie in Vlaanderen (in GWh)

Het totaal aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik bedraagt 10,8% in 2023, wat overeenkomt met een totale productie van 27.641 GWh. In 2023 droeg groene warmte voor 34% bij tot de totale hernieuwbare energieproductie, groene stroom voor 45% en hernieuwbare energie in transport voor 21%.

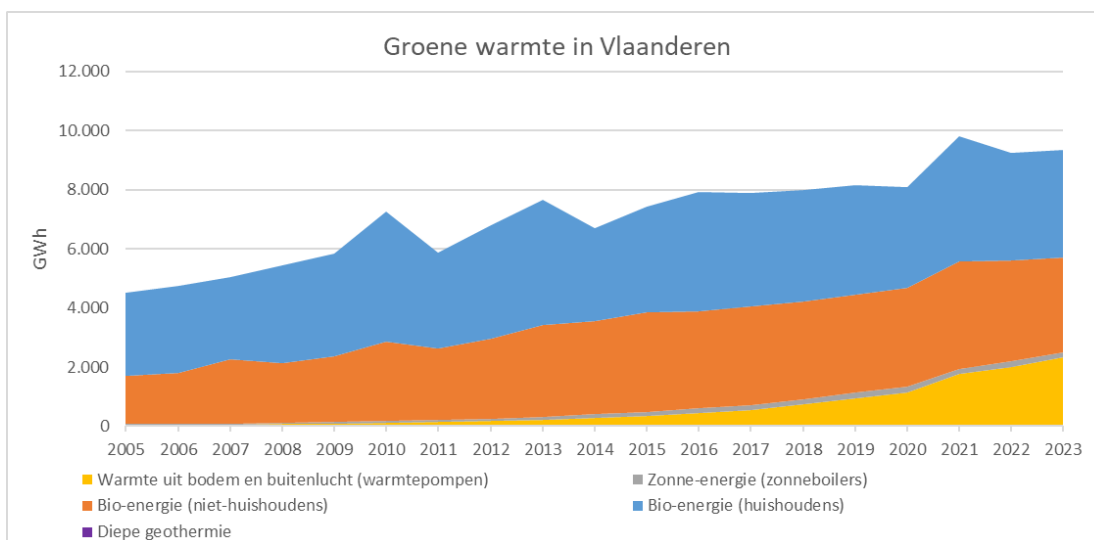

Figuur 11 Groene stroom in Vlaanderen (in GWh)

Voor groene stroom werd de belangrijkste groei gerealiseerd door de bijkomende productie uit zon en wind. 80% van de totale productie van groene stroom werd door zon en wind geproduceerd.

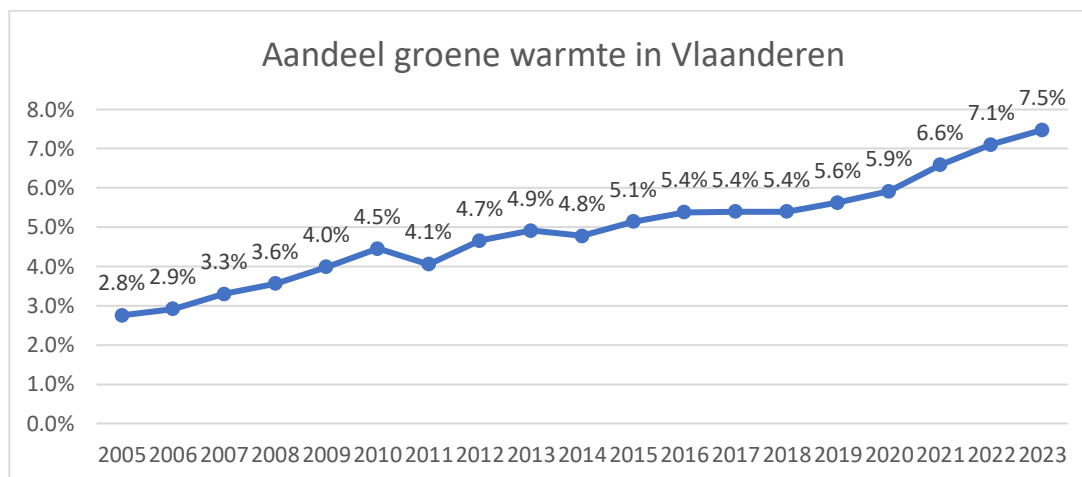
De groei van PV is de laatste jaren weer sterk toegenomen met een recordgroei van 1,2 GW in 2023 (in 2021: +383 MW, in 2022: +670 MW).⁷ Het totaal opgesteld vermogen bedroeg eind 2023 6,24 GW. Uitgedrukt in Watt per inwoner is dit het derde hoogste aandeel in Europa na Nederland en Duitsland.

Het bijkomend vermogen aan windenergie fluctueert sterk de laatste jaren (in 2021: +187 MW, in 2022: +202MW, in 2023: +63 MW).⁸ Het totaal opgesteld vermogen bedroeg 1,83 GW eind 2023. Uitgedrukt in MW per km² staat Vlaanderen ook hier op de derde plaats in Europa.

Figuur 12 Groene warmte in Vlaanderen (in GWh)

De productie van groene warmte wordt nog hoofdzakelijk door bio-energie ingevuld (73% in 2023). De productie via warmtepompen is de laatste jaren sterk toegenomen. Het aantal bijkomende warmtepompen (exclusief lucht/lucht-warmtepompen) is gestegen van circa 11.000 in 2021 tot 17.000 in 2023. Het aantal bijkomende warmtepompboilers voor sanitair warm water is eveneens sterk gestegen van 5.400 in 2021 tot bijna 23.000 in 2023.

⁷ Cijfers m.b.t. jaarlijks bijgeplaatst vermogen zonnepanelen in Vlaanderen, zie <https://apps.energiesparen.be/energiekaart/vlaanderen/zonnepanelen>.

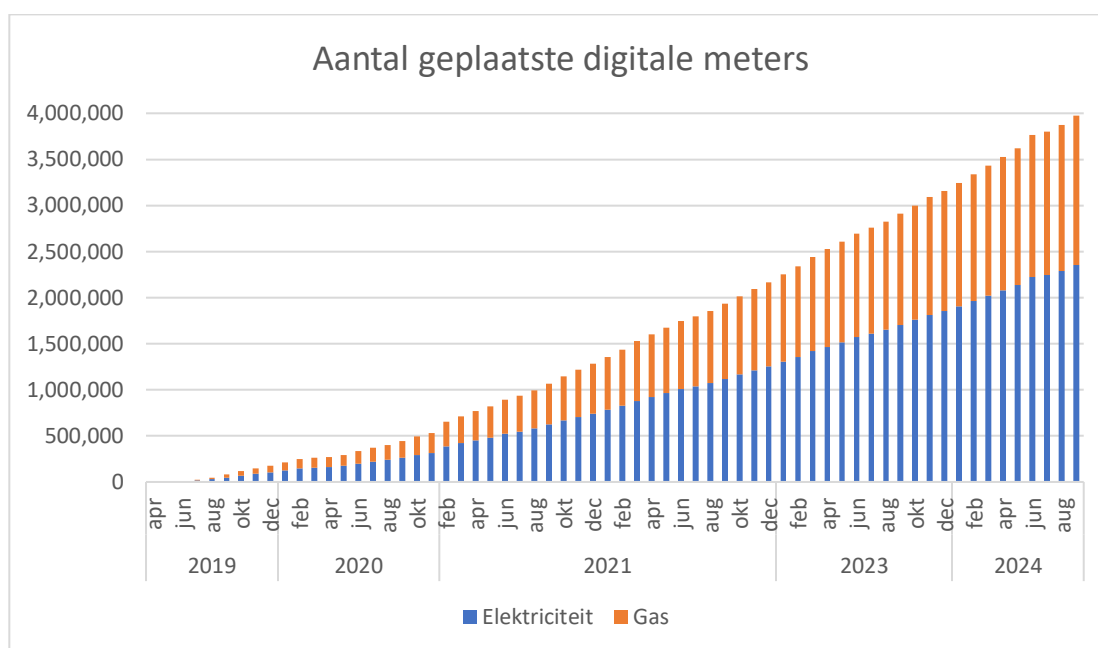
⁸ Cijfers m.b.t. jaarlijks bijgeplaatst vermogen windenergie in Vlaanderen <https://apps.energiesparen.be/energiekaart/vlaanderen/windenergie>.

5. Systemintegratie en flexibiliteit

Om het energiesysteem verder te defossiliseren, is er naast meer hernieuwbare energie, elektrificatie en netinvesteringen, ook meer flexibiliteit nodig. Flexibiliteit kan voor verschillende doeleinden ingezet worden (o.a. elektriciteitsmarkt, het bewaken van evenwicht op het net, congestiebeheer...), maar kan ook de nood aan bijkomende versterking van het elektriciteitsnet verminderen en dus de bijhorende investeringsnood significant inperken.

Hieronder worden een aantal indicatoren rond systeemintegratie en flexibiliteit weergegeven. Met het groeiend belang van flexibiliteit zal het aantal en de detailgraad van indicatoren toenemen.

Om flexibiliteit op het distributienet te doen toenemen, is het belangrijk om over een digitale meter te beschikken. Onderstaande figuur geeft het aantal aansluitingen weer die over een digitale meter beschikken.

Figuur 13 Aantal geplaatste digitale elektriciteits- en aardgasmeters

Eind september stonden er bij de kleinverbruiksmeterinrichtingen 2.351.194 digitale elektriciteitsmeters (61%) en 1.622.907 digitale gasmeters (62%). Van alle prosumenten beschikt 57% over een digitale meter voor elektriciteit. Tegen eind 2025 zouden zij allemaal over een digitale meter moeten beschikken. Op die manier krijgen zij allemaal de mogelijkheid om actiever te worden op de elektriciteitsmarkt en worden ze blootgesteld aan prikkels die een grotere flexibiliteit aanmoedigen.

Het actief gebruik van de digitale meter zit in de lift. Het aantal klanten dat kiest voor 'meetregime 3', m.a.w. het uitlezen van kwartierwaarden die gebruikt worden in de marktprocessen, neemt langzamerhand toe. Dit is noodzakelijk voor het sluiten van een dynamisch prijscontract, aan energiedelen te doen of sommige flexibiliteitsdiensten te leveren. Midden 2024 was bij ca. 3% van degenen die over een digitale meter beschikten meetregime 3 geactiveerd. Bij 7% van de

digitale elektriciteitsmeters is de lokale gebruikerspoort geactiveerd die toelaat real-time gegevens uit de digitale meter te lezen.

5.1 Aantal uren met negatieve prijzen

Het aantal uren met negatieve prijzen in België kent globaal een stijgende trend, vooral door de snelle ontwikkeling van PV-installaties. In 2024 is deze stijgende trend nog meer uitgesproken t.o.v. vorige jaren; reeds in mei 2024 waren er meer uren met negatieve prijzen dan in het hele jaar 2023. Dit wijst o.a. op een tekort aan flexibiliteit in het elektriciteitssysteem of een beperkte reactie van productie-installaties op deze negatieve prijsprikkels. In de buurlanden Nederland en Duitsland is er ook een stijgende trend van het aantal uren met negatieve prijzen.

5.2 Energieopslag

Het aandeel van energieopslag, voornamelijk onder de vorm van thuisbatterijen, steeg vanaf 2021 gestaag in Vlaanderen. Dit voornamelijk onder impuls van het wegvallen van de terugdraaiende teller en de batterijpremie (augustus 2019 t.e.m. maart 2023).

Sinds het wegvallen van de batterijpremie stijgt het aantal thuisbatterijen in Vlaanderen nog, maar minder sterk dan tijdens de periode van de batterijpremie.

	Aantal thuisbatterijen	Cumulatieve capaciteit (MWh)
2019 en vroeger	101	0,8
2020	286	2,4
2021	21.338	204
2022	71.508	688
2023	117.389	1.030
2024 (t.e.m. juni)	127.633	1.122

Bron: cijfers op basis van aanmeldingen van thuisbatterijen Fluvius

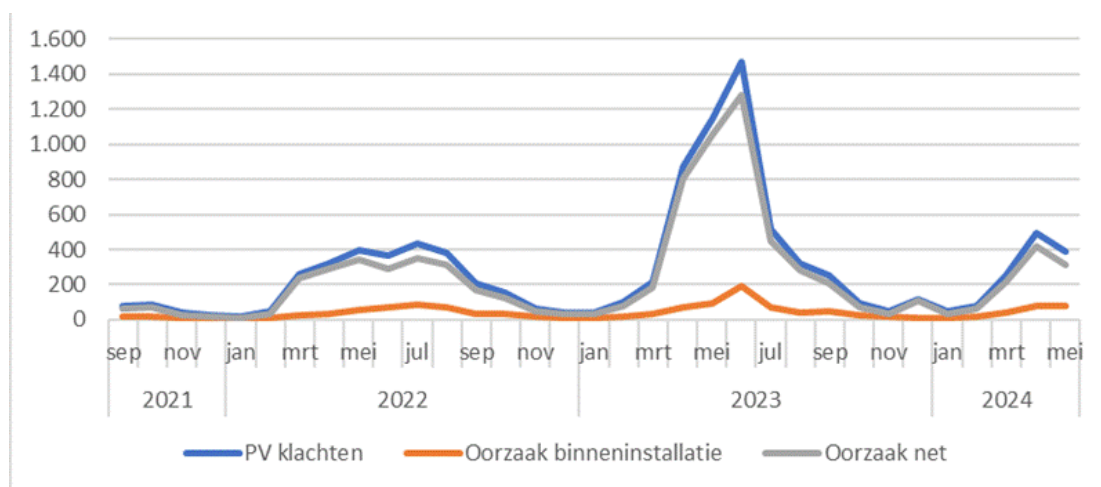
Wat energieopslag betreft zijn er naast thuisbatterijen in België ook al verschillende grote batterijsystemen of batterijparken (die voornamelijk aan het transmissienet van Elia worden aangesloten). De capaciteit van deze grote batterijsystemen en batterijparken bedraagt in 2024 ongeveer 400 MWh met een vermogen van ongeveer 150 MW. Volgens de adequacy- en flexibiliteitsanalyse 2024-2034 van Elia zal het aantal batterijparken en hun capaciteit en vermogen de komende jaren zeer sterk toenemen.⁹

5.3 Uitvallende omvormers als signaal van spanningsproblematiek/congestie

Op onderstaande grafiek zien we het totaal aantal meldingen van uitvallende omvormers en het aantal meldingen opgedeeld per oorzaak. De grafiek toont duidelijk een sterke stijging van het aantal meldingen van uitvallende omvormers in 2023. In de lente van 2024 waren er minder meldingen, ondanks de sterke groei van het aantal zonnepaneelinstallaties. Fluvius wijst daarvoor verschillende oorzaken aan. Er was minder zon in het voorjaar van 2024. Fluvius greep ook in om overspanningen in het net te vermijden. Zo zorgde ze enerzijds voor netversterkingen voor extra capaciteit op het net, zoals bijkomende cabines. Anderzijds nam de distributienetbeheerder enkele kortetermijnmaatregelen. Zo stuurde ze de spanning van het middenspanningsnet bij op

⁹ Zie: Elia, juni 2023, *Adequacy & Flexibility study for Belgium 2024-2034*, [link](#).

basis van de belasting en verlaagde ze waar mogelijk de spanning structureel in samenwerking met Elia.

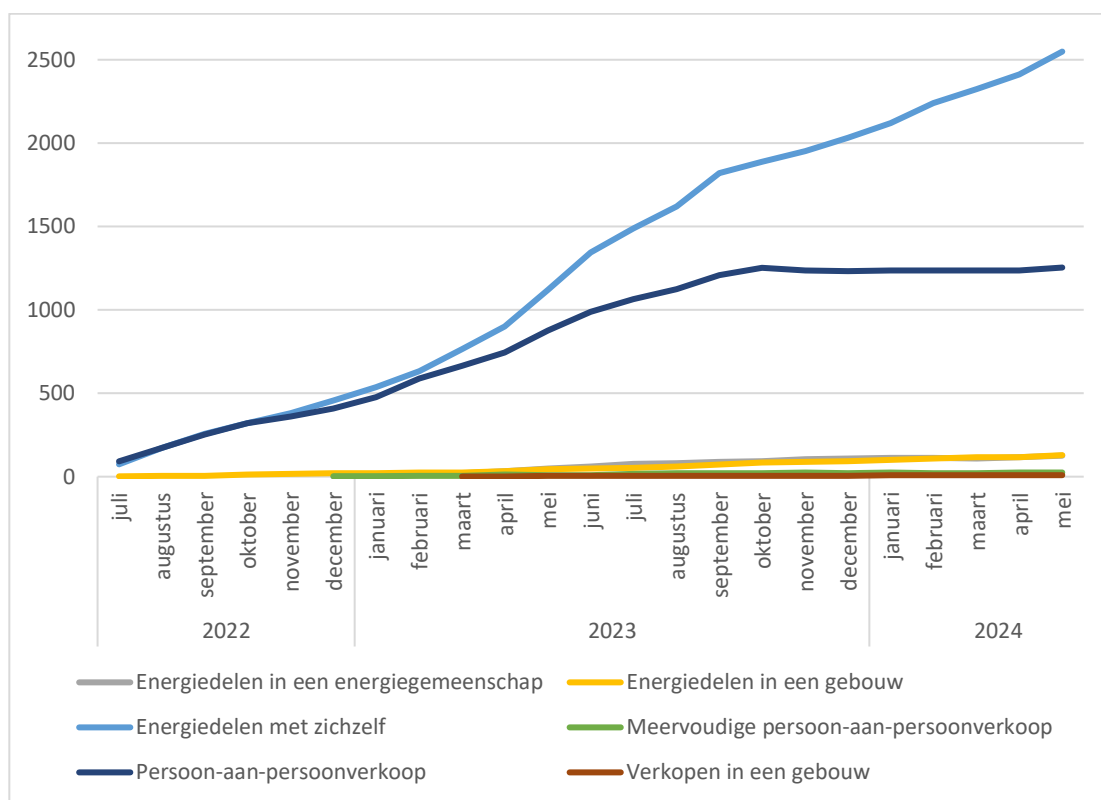

Figuur 14 Aantal maandelijkse klachten per oorzaak

5.4 Energiedelen

Sinds 1 januari 2022 zijn energiedelen, energiegemeenschappen en peer-to-peer-handel (P2P) mogelijk in Vlaanderen, met een gefaseerde implementatie. Eerst werd energiedelen binnen hetzelfde gebouw mogelijk. Vanaf juni 2022 kon men energie met zichzelf delen en P2P-uitwisselingen starten. Vanaf januari 2023 hoeven deelnemers niet langer dezelfde leverancier te hebben en sinds april 2023 kunnen VME's energie verkopen aan bewoners binnen een gebouw.

Figuur 15 geeft de evolutie van juli 2022 tot mei 2024 van het aantal energiedeelgroepen. Merk op dat in elke groep minstens twee afnamepunten betrokken zijn. Delen met zichzelf is de populairste optie en blijft groeien. Persoon-aan-persoonverkoop is de tweede grootste deelgroep maar stagneert sinds oktober 2023 mogelijks door de invloed van de administratieve kosten die aangerekend worden door energieleveranciers. In deze periode kondigde een grote leverancier aan dat zij vanaf december 2023, als één van de laatsten, ook kosten zullen doorrekenen voor energiedelen. Sindsdien zijn er bijna geen energieleveranciers meer die geen kosten aanrekenen. Als we kijken naar de deelnemers aan energiedelen, zien we dat energiegemeenschappen en het delen van energie met zichzelf voornamelijk worden gedreven door niet-residentiële deelnemers.

Figuur 15 aantal aangemelde energiedeelgroepen van juli 2022 tot mei 2024
 (Bron: (https://dashboard.vreg.be/report/DMR_Elektriciteit_Energiedelen.html))

5.5 Energiegemeenschappen

Elke energiegemeenschap van burgers (EGB) en hernieuwbare energiegemeenschap (HEG) is verplicht zich aan te melden bij de VREG. In 2022 werden 131 meldingen gedaan, waarvan 88 goedgekeurd werden. In veel gevallen ging het om onterecht aangemelde gemeenschappen die een andere vorm van energiedelen wilden toepassen. Op 1 april 2024 bleven er 60 unieke organisaties over die zich als EGB, HEG of beide hebben aangemeld.

Bijna alle burgerenergiecoöperaties (ongeveer 30) hebben zich in het begin geregistreerd. Daarna was er slechts een beperkte groei. Recentelijk is de interesse in bedrijfsgerichte energiegemeenschappen toegenomen, zoals bedrijven die op bedrijventerreinen collectief gaan energiedelen. Stakeholders wijzen erop dat de beperkte interesse deels te wijten is aan het feit dat energiegemeenschappen geen energie mogen verkopen binnen de gemeenschap, maar alleen kosteloos mogen delen. Ook de hoge administratie- en transactiekosten veroorzaakt door het feit dat de data-uitwisseling met betrekking tot de gedeelde energie buiten de geïntegreerde marktprocessen om verloopt, verklaart de beperkte groei.

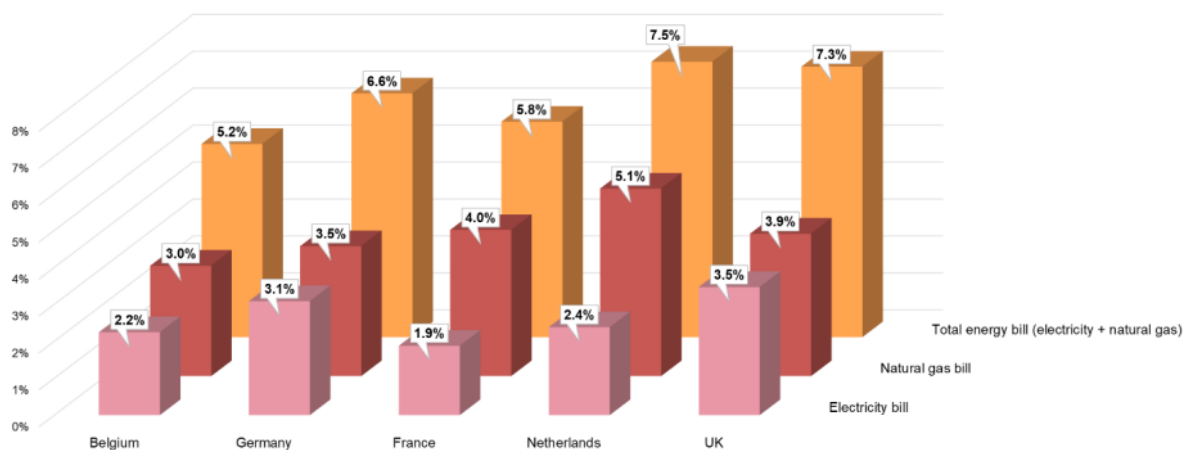
6. Betaalbaarheid van energie en energieprijzen

6.1 Aandeel energiekosten in beschikbaar inkomen

In de jaarlijkse studie in opdracht van FORBEG, het samenwerkingsverband van de energieregulators in België, wordt het totale aandeel van de elektriciteits- en aardgasprijzen in

België afgezet ten opzichte van het gemiddelde beschikbaar inkomen en vergeleken met de buurlanden.¹⁰

Een Belgisch gezin besteedde (op basis van energie prijzen in januari 2024) gemiddeld 5,2% van zijn beschikbaar inkomen aan energie. Dit is in vergelijking met de buurlanden Duitsland, Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk het laagste aandeel. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de relatief lage kost voor aardgas in vergelijking met de buurlanden.

Figuur 16 Aandeel energiekosten voor een gemiddeld gezin t.o.v. gemiddeld beschikbaar inkomen

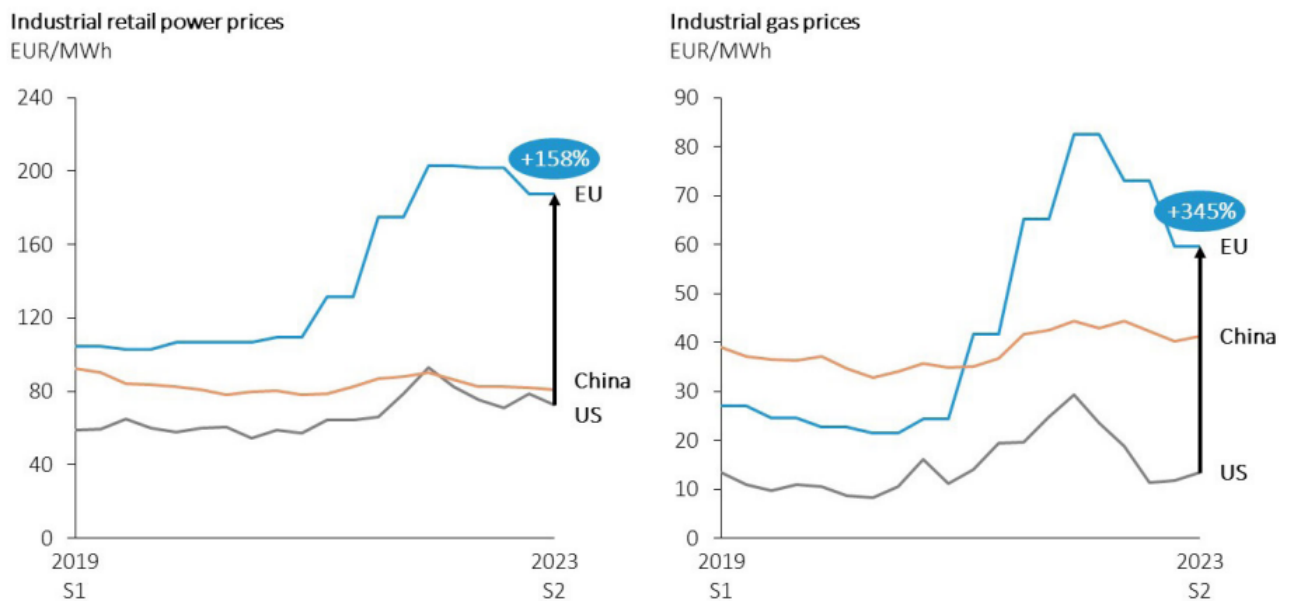
Er zal aan de Vlaamse Nutsregulator (VNR) gevraagd worden om in kader van de jaarlijkse FORBEG-studie een specifieke indicator voor het Vlaams Gewest uit te werken.

6.2 Energieprijzen industrie

Het recent gepubliceerde Draghi-rapport¹¹ omtrent de Europese competitiviteit toont aan dat Europese energieprijzen voor de industrie sterk zijn gestegen sinds 2019. Dit vertaalt zich ook in de Vlaamse energieprijzen. De prijsstijgingen, een gevolg van de energiecrisis, liggen aanzienlijk hoger dan in de VS en China, waar bedrijven van structureel lagere prijzen kunnen profiteren.

¹⁰ FORBEG, mei 2024, A European comparison of electricity and natural gas prices for residential, small professional and large industrial consumers”, [link](#).

¹¹ EC, Sept. 2024, The Future of European Competitiveness – Part B, [link](#).

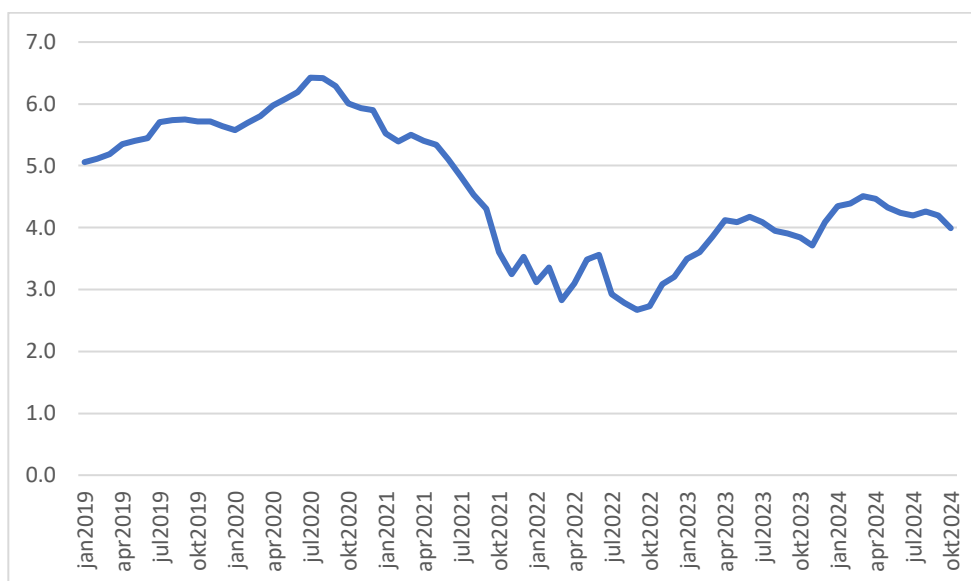
Figuur 17 Evolutie van de prijskloof (gas en elektriciteit) voor industrie in de EU, China en US.
BRON: Draghi report: EC, Sept. 2024, The Future of European Competitiveness – Part B, [link](#).

In de jaarlijkse studie in opdracht van FORBEG, het samenwerkingsverband van de federale en gewestelijke energieregulators in België, worden eveneens de elektriciteits- en aardgasprijzen in Vlaanderen voor enkele industriële verbruiksprofielen vergeleken ten opzichte van die in de andere regio's en buurlanden.

Volgens het rapport betalen niet-elektro intensieve bedrijven in Vlaanderen in 2024 de laagste elektriciteitsprijs van alle regio's en buurlanden (Frankrijk, Nederland, Duitsland en VK). Elektro-intensieve ondernemingen betalen omwille van verschillende vrijstellingen en kortingen gemiddeld minder nettarieven en heffingen per MWh dan niet-elektro-intensieve ondernemingen. Aangezien ook andere landen hogere kortingen en/of vrijstellingen toekennen voor deze doelgroepen, zijn de prijzen iets minder competitief. Vlaanderen heeft anno 2024 de op 1 na laagste prijs van alle buurlanden, maar moet Frankrijk laten voorgaan. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat zowel bij ons als in de buurlanden belangrijke investeringskosten in de elektriciteitsnetten worden verwacht, die impact zullen hebben op de elektriciteitskosten.

Wat aardgas betreft is Vlaanderen anno 2024 redelijk tot zeer competitief voor industriële consumenten ten opzichte van de buurlanden, gezien de lage netwerkkosten en heffingen.

6.3 Prijsverhouding elektriciteit/aardgas

Figuur 18 Verhouding van de prijs van elektriciteit tot de prijs van aardgas (in kWh)
(BRON: Op basis van afnameprijzen uit <https://www.vreg.be/nl/energiemarkt-cijfers> voor 3500 kWh elektriciteit en 23.260 kWh aardgas)

De prijsverhouding tussen elektriciteit en aardgas voor een gemiddeld gezin schommelde de laatste jaren tussen de 2,7 en de 6,5.¹² Dit is te hoog om investeringen in warmtepompen financieel aantrekkelijk te maken. Een verhouding van ten hoogste 2 à 2,5 is nodig om de warmtepomp economisch voordeliger te kunnen maken tegenover een gasketel¹³. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat bovenstaande prijsverhouding uitgaat van standaard contracten (dus geen dynamische tarieven, waarbij warmtepompen kunnen worden ingeschakeld op momenten van lage prijzen) en abstractie maakt van type profielen die bijvoorbeeld eigen elektriciteit opwekken via zonnepanelen.

Tabel 37: Rentabiliteitsanalyse van een warmtepomp, voor de drie bestudeerde woningen, in het geval van een niet-beschermde klant, vanuit het standpunt van de eigenaar, zonder rekening te houden met gewest, bouwjaar of inkomenscategorie

Warmtepomp	Benodigde maximale prijsverhouding	Ratio moyen de prix observé
Prijsverhouding elektriciteit en aardgas	1.73 - 2.06	4.15 - 6
Prijsverhouding elektriciteit en stookolie	2.37 - 2.58	3.6 - 4.66
Prijsverhouding elektriciteit en propaan	1.72 - 2.05	4.47 - 6.31

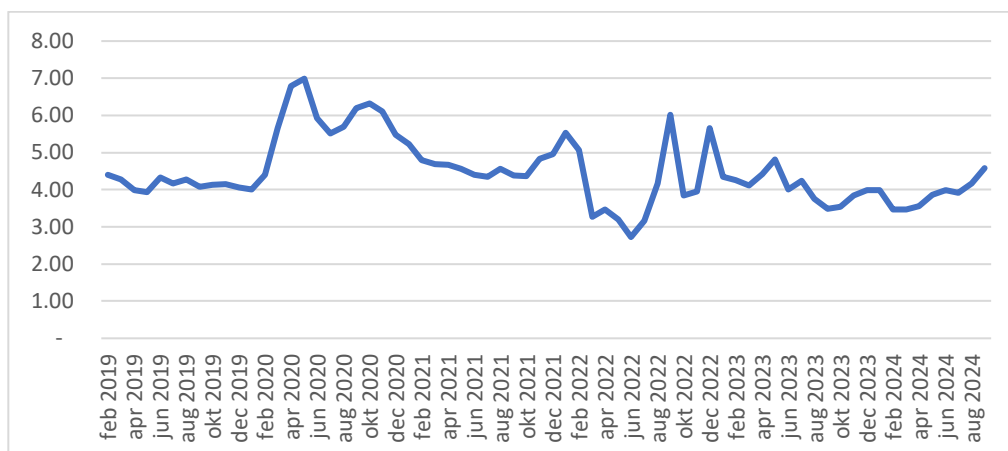
Bron: CREG studie 21 mei 2024: Analyse over de verhouding tussen de kostprijs voor de verwarming met warmtepompen en andere duurzamere technologieën en de kostprijs voor de verwarming met fossiele brandstoffen

¹² De Vlaamse component (kosten voor groene stroom en WKK + ODV & toeslagen) binnen de totale prijs voor elektriciteit per kWh bedraagt 14,4% (ofwel 4,7 / 32,6 c/kWh)(cijfers oktober 2024).

De Vlaamse component (ODV & toeslagen) binnen de prijs voor gas per kWh bedraagt 1% (ofwel 0,086 / 8,3 c/kWh) (cijfers oktober 2024).

¹³ Zie CREG studie 21 mei 2024: Analyse over de verhouding tussen de kostprijs voor de verwarming met warmtepompen en andere duurzamere technologieën en de kostprijs voor de verwarming met fossiele brandstoffen <https://www.creg.be/nl/publicaties/studie-f2786>

6.4 Prijsverhouding elektriciteit/stookolie

Figuur 19 Verhouding van de prijs van elektriciteit tot de prijs van stookolie.
(BRON: Op basis van afnameprijzen uit [https://www.vreg.be/nl/energiemarkt-cijfers-voor-3500-kwh-elektriciteit-en-maximumprijzen-voor-gasolie-diesel-verwarming-\(vanaf-2000-l\)-\(€/l\)-uit](https://www.vreg.be/nl/energiemarkt-cijfers-voor-3500-kwh-elektriciteit-en-maximumprijzen-voor-gasolie-diesel-verwarming-(vanaf-2000-l)-(€/l)-uit) uit <https://statbel.fgov.be/nl/themas/energie/aardolieprijzen>)

De prijsverhouding tussen elektriciteit en stookolie voor een gemiddeld gezin schommelde de laatste jaren tussen de 2,7 en de 7. Dit is te hoog om investeringen in warmtepompen financieel aantrekkelijk te maken. Een verhouding van ten hoogste 2,6 is volgens de CREG-studie van 21 mei 2024 nodig om de warmtepomp economisch voordeliger te kunnen maken tegenover een stookolieketel.

7. Sociaal energie- en klimaatbeleid

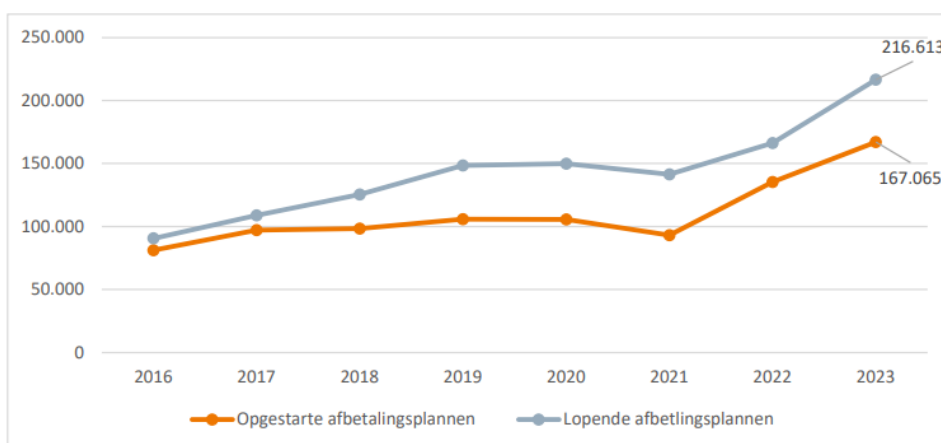
Het beschikken over elektriciteit en verwarming wordt doorgaans gezien als impliciet onderdeel van het recht op een behoorlijke huisvesting en dus als basisbehoefte voor een menswaardig bestaan. Hoewel het Vlaamse Gewest tot de meest welvarende regio's ter wereld behoort, blijkt energiearmoede sinds lang een hardnekkige realiteit. Het Platform tegen Energiearmoede van de Koning Boudewijnstichting publiceerde jaarlijks (nu tweejaarlijks) een Barometer Energiearmoede. De laatste barometer analyseerde energiearmoede voor het jaar 2022 aan de hand van drie indicatoren:

- gezinnen in 'gemeten energiearmoede' besteden een te groot (in 2022: meer dan 11,4%) deel van hun beschikbaar inkomen aan energiekosten: 9,7% van de Vlaamse gezinnen;
- gezinnen in 'verborgen energiearmoede' bezuinigen aanzienlijk op hun energiegebruik, waardoor hun energiekosten abnormaal laag zijn in vergelijking met gezinnen die in een gelijkaardige situatie leven: 5,5%;
- gezinnen in 'subjectieve energiearmoede' geven aan dat ze het financieel moeilijk hebben om hun woning voldoende te verwarmen: 2,0%.

Rekening houdend met overlap tussen deze categorieën kampt in het Vlaamse Gewest 16,4% van de gezinnen met een vorm van energiearmoede (475.000 gezinnen), zoals gedefinieerd door de Koning Boudewijnstichting. Een groot aandeel hiervan zijn eenoudergezinnen en (oudere) alleenstaanden. Daarnaast wordt de dualisering tussen eigenaars en huurders op de woningmarkt scherper, met een risico op energiearmoede dat bij huurders ruim twee keer hoger ligt dan bij eigenaars.

De statistieken die de VREG jaarlijks publiceert in het Sociaal Rapport geven onder andere de evolutie weer van een aantal indicatoren die verband houden met de in de regelgeving voorziene stappen in de beschermingsprocedure tegen afsluiting van levering van elektriciteit en aardgas.¹⁴

Zo is er een duidelijke toename van het aantal afbetalingsplannen bij commerciële leveranciers in 2022, en steeg dit aantal verder met 23% in 2023. Deze stijging deed zich het sterkst voor tijdens de eerste jaarhelft van 2023 en komt vermoedelijk doordat bij een groot deel van deze afrekeningen een (groot) deel van het verbruik van 2022 in rekening werd gebracht. In navolging van de inval van Rusland in Oekraïne (februari 2022) stegen de groothandelsprijzen voor elektriciteit- en aardgas fors in de tweede helft van 2022. Dit heeft zich vertaald in uitzonderlijk hoge retailprijzen in de tweede helft van 2022. Vanaf 2023 zijn de groothandelsprijzen terug beginnen dalen. In relatieve termen werd in 2023 voor 5,7% van de huishoudelijke afnemers een afbetalingsplan opgestart. De gemiddelde uitstaande schuld in 2023 bedroeg 1.189,48 euro, met een gemiddeld afbetalingsplan van 166,47 euro en gemiddelde looptijd van 7,6 maanden.

Figuur 20 Aantal jaarlijks opgestarte en lopende afbetalingsplannen

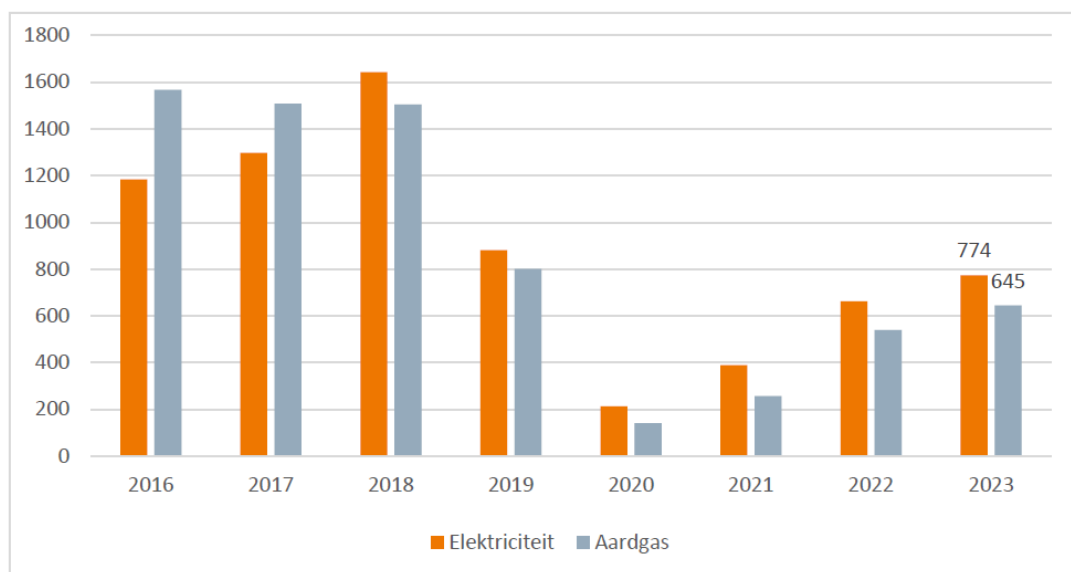
Bij wanbetaling bij een commerciële leverancier kan het contract na het doorlopen van een procedure worden opgezegd, waarna de levering wordt overgenomen door de netbeheerder. Op 1 september 2024 leverde Fluvius elektriciteit aan 77.548 gezinnen, voor aardgas gaat het om 60.145.

Dit aantal steeg met 7,3% ten opzichte van een jaar eerder en lag nooit hoger. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat vanaf 1 juli '22 de opzegtermijn bij commerciële leveranciers werd verkort van 60 naar 45 dagen.

Sinds 1 juli 2022 wordt voor de overname van de elektriciteitslevering door Fluvius meteen de voorafbetalingsfunctie geactiveerd waardoor eind 2023 79,1% van de afnemers bij Fluvius beleverd werd via een (digitale) meter met geactiveerde voorafbetalingsfunctie. Voor aardgas ging het om 66,7%.

Verder werden in 2023 774 toegangspunten voor elektriciteit en 645 voor aardgas afgesloten na een positief advies van de lokale adviescommissie. Deze aantallen zitten in een stijgende lijn maar liggen wel lager dan de cijfers voor de periode 2015-2019. Redenen voor afsluiting zijn problemen die huishoudens ondervinden bij het vinden van oplossingen voor betalen van energiefacturen en het weigeren van het plaatsen van een digitale meter.

¹⁴ VREG, mei 2024, "Sociaal Rapport: sociale statistieken over huishoudelijke afnemers 2023", [link](#).

Figuur 21 Evolutie van het aantal afsluitingen na positief LAC-advies voor elektriciteit en aardgas

Tot slot steeg het aantal zelfafsluitingen van klanten die hun meter in voorafbetaling niet kunnen opladen waardoor die uitvalt voor beide energietypes in 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar met 12,3% (2022 2.745 en 2023 3.085) voor elektriciteit en 9% (17.685 in 2022 en 19.395 in 2023) voor aardgas. Dit kan verklaard worden door de verdere uitrol van de digitale meter waardoor voor steeds meer afnemers in beeld kan worden gebracht of ze zichzelf afsluiten.

Eind december 2023 telde Vlaanderen ongeveer 240.000 'beschermde afnemers' of rechthebbenden op het federale sociaal tarief voor energie voor elektriciteit, aardgas en warmte (via warmtenet). Ter info: de groep van rechthebbenden op het sociaal tarief voor energie was vanaf 1 februari 2021 naar aanleiding van de impact van de energiecrisis uitgebreid naar personen met recht op de verhoogde tegemoetkoming, waardoor de groep bijna verdubbelde in omvang.

Het Vlaamse sociale energie- en klimaatbeleid bestaat enerzijds uit een performant curatief luik, dat met sociale openbaardienstverplichtingen een hoge beschermingsgraad tegen afsluiting van elektriciteit en aardgas garandeert. Anderzijds is er een luik preventieve acties met de focus op de verlaging van het energiegebruik in woningen van kwetsbare groepen. Onder impuls van de Europese regelgeving zal dit luik de komende jaren nog sterk aan belang winnen, met het oog op een rechtvaardige en sociaal inclusieve energie- en klimaattransitie.

IV. BELEIDSVELD KLIMAAT

Voor het beleidsveld klimaat is er slechts 1 inhoudelijk structurelement "Klimaat".

8. ISE Klimaat

Prestatie-indicatoren

In de BBT BO 2025, en in daarop volgende BBT's zal worden gerapporteerd over de evolutie van de ESR-broeikasgasemissies.

Benaming	ESR-broeikasgasemissies
Definitie	Deze indicator gaat na in hoeverre de uitstoot van broeikasgasemissies in sectoren die niet onder het bestaande Europees Emissiehandelssysteem vallen - met name emissies door transport, huishoudens, handel & diensten, landbouw en afval en daarnaast enkele onderdelen van de sectoren industrie en energie - evolueert, herrekend naar broeikasgasuitstoot in CO ₂ -equivalenten.
Laatst gekende waarde	De ESR-emissies voor emissiejaar 2022 bedroegen 40,1 Mton CO _{2eq}
Streefwaarde	In het ontwerp geactualiseerd VEKP 2021-2030 van 12 mei 2023 wordt gestreefd naar een maximale ESR-uitstoot van 30,2 Mton in 2030 (een reductie van -40% t.o.v. 2005). Als uit de jaarlijkse monitoring van de Vlaamse broeikasgasuitstoot blijkt dat Vlaanderen een emissiereductie van 40% bereikt ten opzichte van 2005 voor de sectoren die onder de Effort Sharing Regulation vallen, zal Vlaanderen zijn klimaatambitie voor 2030 optrekken richting 47%, voor zover die ambitieverhoging onderbouwd is met aanvullende maatregelen die tijdig worden voorbereid.
Beleidsmatige relevantie	De evolutie van deze indicator is nauw gelinkt met strategische doelstelling 2 van ISE Klimaat.
Budgettaire relevantie	Het niet behalen van de Belgische emissiereductiedoelstelling van -47% t.o.v. 2005, waaraan Vlaanderen een bijdrage levert, moet worden opgevangen via flexibiliteit en/of de aankoop van rechten. Dit gaat gepaard met een budgettaire kost.

Via het voortgangsrapport (zie ISE Klimaat – OD 1.2) zal in meer detail jaarlijks worden gerapporteerd over de totale broeikasgasemissies in Vlaanderen (zowel ESR als ETS). Hierbij zullen sectorale evoluties ook in meer detail worden toegelicht.

9. Strategische doelstellingen op het niveau van het ISE Klimaat

Op dit moment bestaan er twee aparte beleidsvelden (en inhoudelijke structurelementen) Klimaat en Energie. Sommige strategische doelstellingen die betrekking hebben op het energie- of het klimaatbeleid kunnen echter niet los van elkaar worden gezien. Omdat het ontdebellen van dergelijke doelstellingen weinig zin en meerwaarde heeft, worden ze hieronder gezamenlijk (en slechts éénmalig) opgenomen.

Voor het ISE Klimaat worden de volgende strategische doelstellingen opgenomen:

- SD 1. Uitbouwen van een duidelijk en ambitieus beleidskader voor de energie- en klimaattransitie
- SD 2. Bijdragen aan de realisatie van de energie- en klimaatambities in alle sectoren
- SD 3. Optimaliseren werking en beheer Vlaams Klimaatfonds

10. Operationele doelstellingen

In wat volgt worden alle operationele doelstellingen besproken, gebundeld per strategische doelstelling.

SD 1: Uitbouwen van een duidelijk en ambitieus beleidskader voor de energie- en klimaattransitie

OD 1.1 Constructief meewerken aan het uitbouwen van een effectief internationaal, Europees en nationaal energie- en klimaatbeleid

Het tegengaan van de klimaatverstoring vereist een mondiale aanpak, waarbij we uitgaan van de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. We dragen vanuit Vlaanderen bij aan de inspanningen om de globale gemiddelde temperatuurstijging te beperken tot ver onder 2°C, en we houden een maximale opwarming van 1,5°C binnen bereik. Ik neem deel aan internationale beleidsfora, zoals de klimaattoppen van de Verenigde Naties en we zetten onze bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering verder. We zetten daarbij in op zowel mitigatie- als adaptatieprojecten waarbij Vlaamse ondernemingen betrokken zijn. Op internationaal niveau zal ik pleiten om de middelen van internationale klimaatfinanciering te koppelen aan een gericht en efficiënt gebruik door de ontvangende landen met het leveren van impactvolle resultaten op het terrein.

Het Belgische en Vlaamse energie- en klimaatbeleid wordt voor een belangrijk deel aangestuurd vanuit de Europese Unie. We **focussen** ons de komende legislatuur op het **omzetten en realiseren van het Fit for 55-pakket** in Vlaanderen. We bestuderen de impact van maatregelen die nodig zijn voor het behalen van de doelstellingen, maar hebben ook aandacht voor de kosten van het niet-realiseren van de doelstellingen. Bij de uitvoering van het Fit for 55-pakket maken we bovendien maximaal gebruik van opportuniteiten om Vlaanderen voorop te laten lopen in de klimaat- en energietransitie en de competitiviteit van onze bedrijven te bewaken.

We volgen de **Europese onderhandelingen over energie- en klimaatbeleid** van nabij op en dragen hierbij proactief het Vlaamse standpunt uit. We voeren beslist beleid uit vooraleer er bijkomende Europese regelgeving wordt opgemaakt. We pleiten ervoor om Europees zo snel mogelijk een ambitieuze en pragmatische 2040-doelstelling vast te leggen. We grijpen de evaluatiemomenten en bijsturingsmogelijkheden, voorzien in de Europese richtlijnen en verordeningen, aan om de haalbaarheid van het jaarlijks reductiepad voor ETS1, de effectiviteit ervan op klimaatvlak en de impact ervan op het concurrentievermogen, de koolstoflekkage en de handelspatronen te beoordelen en gepaste bijstellingen te bepleiten met desgevallend een bijsturing van subdoelstellingen als die onvoldoende bijdragen aan de klimaatdoelstellingen of betere alternatieven voorhanden zijn. In deze context blijven we ijveren voor een robuuste bescherming tegen het risico op 'carbon leakage'. Het Draghi-rapport stelt terecht dat de effectiviteit en het succes van het CBAM mechanisme momenteel nog onzeker is. Het CBAM mechanisme dient daarom zeker nauwgezet opgevolgd te worden, ook wat betreft sectoren die hun productie buiten Europa exporteren, alsook hoe de volledige waardeketen van de industriële

productie voldoende beschermd kan worden. In het kader van betaalbaarheid en bevoorradingszekerheid is het belangrijk dat we pleiten voor een evenwichtige energiemix, waar naast hernieuwbare energie ook kernenergie deel uitmaakt van het Europees beleid. Met betrekking tot de doelstelling voor toepassing van groene waterstof voor industrieel gebruik (RFNBO doelstelling), bepleit de Vlaamse Regering een bijsturing die het mogelijk maakt dat meer dan enkel groene waterstof kan gebruikt worden om onze industrie koolstofvrij te maken. Inzake de evolutie van ETS2 na 2030 hebben we specifiek aandacht voor de impact op kwetsbare groepen. We pleiten er verder voor dat middelen die in België werden opgehaald in het kader van Europees energie- en klimaatbeleid maximaal terugvloeien naar België.

Het Vlaamse energie- en klimaatbeleid valt niet los te zien van de Belgische context. Om met het Vlaamse standpunt te kunnen wegen op Europese dossiers en/of om het intra-Belgisch overleg bij implementatie te bevorderen nemen we constructief en proactief deel aan de intra-Belgische standpuntbepaling en het intra-Belgisch overleg over energie en klimaat. De huidige overlegmechanismen (NKC, CCIM, DGE, ENOVER, ...) bieden hiervoor een kader, maar dienen hervormd te worden. We pleiten voor een **optimalisering van de organisatie van intra-Belgisch overleg** en zetten in op een coherente aanpak van het internationaal, Europees en Belgisch energie- en klimaatbeleid, en dit in het verlengde van eerdere initiatieven (bv. gezamenlijk overleg van de Nationale Klimaatcommissie en ENOVER). De inmiddels soms 30 jaar oude samenwerkingsakkoorden moeten herzien en in lijn gebracht worden met de constitutionele, Europese en internationale realiteit.

Het is onze ambitie om in een zo vroeg mogelijk stadium van het Europese regelgevingsproces van energie- en klimaatdossiers de belangrijkste Vlaamse belangen die te identificeren en waar nodig tijdig aan te kaarten op ambtelijk, diplomatiek en politiek niveau. We zetten sterker in op de Vlaamse vertegenwoordiging bij de EU inzake klimaat.

Met betrekking tot de intra-Belgische verdeling van de klimaat- en energiedoelstellingen 2021-2030 en de inkomsten uit de systemen van emissiehandel bepleit Vlaanderen een aanpak vanuit de deelstaten. We streven ernaar om maximaal 3 maanden na de vorming van de verschillende regeringen in België tot een dergelijk lastenverdelingsakkoord te komen in samenhang met een akkoord over de verdeling van de opbrengsten van de veiling van uitstootrechten. De bijbehorende middelen worden verdeeld verhoudingsgewijs de bijdrage aan deze inkomsten. We vragen daarbij aan de federale overheid om zich te engageren tot maatregelen die het gewestelijke beleid ondersteunen. Ik ga, samen met de andere gewesten, in overleg met de federale overheid zodat deze zich engageert tot maatregelen die het gewestelijke beleid ondersteunen en we het beleid waar nuttig maximaal kunnen afstemmen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een samenwerking om de prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen voor de verwarming te verbeteren.

Met betrekking tot de hernieuwbare energie, zal Vlaanderen zijn eerlijke aandeel leveren als een verhoging van de Belgische hernieuwbare energiedoelstelling nodig blijkt om de EU-doelstelling rond hernieuwbare energie te bereiken.

Van zodra er duidelijkheid is over het Europese kader voor de implementatie van de 2040-doelstelling (waaronder de intra-Europese verdeling van de nieuwe doelstellingen naar de lidstaten), starten we de gesprekken over het lastenverdelingsakkoord voor de periode 2031-2040.

Zo snel mogelijk na de afwerking van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP) dienen we het definitief geactualiseerde Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (NEKP) in bij de Europese Commissie. De Vlaamse Regering zal pleiten voor een nieuw interfederaal energiepact, met aandacht voor rechtszekerheid, leveringszekerheid, betaalbaarheid en

duurzaamheid en waarin naast onder meer hernieuwbare energie ook de rol van kernenergie wordt verduidelijkt.

OD 1.2: Het Vlaams Energie- en Klimaatplan en de Vlaamse Klimaatstrategie 2050 voorbereiden, monitoren en indien nodig bijsturen

De Vlaamse Regering keurt zo snel mogelijk na haar aantreden een definitief geactualiseerd Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 goed dat onder meer de bijdrage levert aan de Belgische broeikasgasemissiereductiedoelstelling van -47% tegen 2030 t.o.v. 2005 in de ESR-sectoren. Bij het begin van deze legislatuur zullen de belangrijkste maatregelen in de huidige ontwerp actualisatie van het plan worden geëvalueerd om na te gaan of de beoogde emissiereducties realistisch zijn en op het goede spoor zitten richting 2030. Indien dit niet het geval zou zijn, worden er maatregelen toegevoegd of versterkt. Bij elke bijkomende klimaatmaatregel die voorgesteld wordt, zullen de kosten en baten van die maatregel op termijn afgewogen worden tegen de impact op de uitstoot, de draagkracht van de burgers en de concurrentiekracht van onze ondernemingen. Het plan voorziet ook in de Vlaamse bijdrage aan de verschillende (bindende) Belgische doelstellingen op het gebied van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Het VEKP zal een overzicht bevatten van bestaande Vlaamse (fossiele) energiesubsidies.

In de definitieve actualisatie van het VEKP zal de rol- en taakverdeling tussen de verschillende vakministers, entiteiten en stakeholders verder worden verduidelijkt. De vakministers ondernemen binnen hun eigen beleidsdomein de nodige acties om de doelstellingen van het VEKP te behalen, met bijzondere aandacht voor de sectorale doelstellingen die op hen van toepassing zijn. De bevoegdheid Klimaat wordt hoe langer hoe meer een horizontale bevoegdheid, die afstemming en coördinatie vergt over de domeinen (Energie, Economie, Mobiliteit, Landbouw, Omgeving, Wonen, ...) heen. Gezien klimaat een horizontale bevoegdheid is, neem ik initiatief om over de beleidsdomeinen heen een structureel overleg op te richten over de beleidsdomeinen heen. Om een continue en nauwgezette opvolging van het VEKP te verzekeren, wordt jaarlijks een VEKP-voortgangsrapport opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het VEKA.

Als uit de voortgangsrapportage blijkt dat Vlaanderen niet op koers zit om haar doelstellingen te halen, kunnen in de relevante sectoren bijkomende maatregelen genomen worden. Of kan een bijsturing van bestaande maatregelen worden voorgesteld. Ik zal als coördinerende minister in de schoot van de Vlaamse Regering de bevoegde vakministers uitnodigen om in de relevante sectoren bijkomende maatregelen voor te stellen of bestaande maatregelen bij te sturen.

Experts kunnen op basis van dat jaarlijkse voortgangsrapport, rekening houdend met kengetallen ook aanbevelingen formuleren inzake de bijsturing van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid. Om de aanwezige expertise in de verschillende universiteiten en onderzoeksinstellingen maximaal te valoriseren en mee te nemen bij de monitoring, evaluatie en bijsturing van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid en het VEKP, zet ik het onafhankelijk Vlaams Expertpanel Energie en Klimaat verder.

Vanuit mijn klimaatbevoegdheid ondersteun ik de verschillende bevoegde ministers bij het realiseren van de energie- en klimaatambities in de sectoren waarvoor ze bevoegd zijn (cf. infra). In dezelfde optiek werk ik samen met de minister van Omgeving mee aan het beleid inzake klimaatadaptatie en *carbon sinks*/LULUCF.

Tenzij reeds een andere reductiedoelstelling werd overeengekomen in het kader van de intra-Belgische verdeling, evalueren we binnen de Vlaamse Regering om de twee jaar of we de Vlaamse broeikasgasemissiereductiedoelstelling kunnen verhogen van -40% naar -47% tegen 2030 t.o.v. 2005 in de ESR-sectoren, mits dit onderbouwd kan worden met maatregelen die voldoende

rekening houden met de draagkracht van burgers en de concurrentiekracht van onze ondernemingen.

De Vlaamse Regering zal tijdig en volgens de Europese kalender een Vlaams Energie- en Klimaatplan voor de periode 2031-2040 goedkeuren, zodat dit plan kan worden ingediend bij de Commissie als onderdeel van het Belgisch Nationaal Energie- en Klimaatplan 2031-2040.

Nadat de Europese Klimaatwet is aangepast voor de implementatie van de 2040-doelstelling (cf. supra), zal de Vlaamse klimaatstrategie 2050 uit 2019 worden geactualiseerd. Deze geactualiseerde "Energie- en Klimaatstrategie 2050" beschrijft de toekomstvisie van de Vlaamse regering en besteedt specifieke aandacht aan een rechtvaardige transitie, energiebevoorrading-zekerheid, competitiviteit van de industrie en klimaatadaptatie. Door in deze langetermijnstrategie duidelijke keuzes naar voren te schuiven, bieden we sturing aan de energie- en klimaattransitie en verzekeren we ons van een breed draagvlak.

OD 1.3 Zorgen voor transparante communicatie, sensibilisering en samenwerking om het draagvlak voor de energie- en klimaattransitie te versterken

- **Transparante communicatie en sensibilisering**

Om het draagvlak voor de energie- en klimaattransitie te versterken, is er nood aan duidelijke, betrouwbare en onderbouwde communicatie. Ik zal daarom sterk inzetten op het verspreiden van toegankelijke informatie, zowel offline als online, op het niveau van elke doelgroep. De doelstelling is om met duidelijke informatie burgers en ondernemingen aan te zetten om energie- en klimaatvriendelijke keuzes te maken.

- **Samenwerking met lokale besturen**

We onderstrepen het belang van de lokale besturen om klimaatmaatregelen (mitigatie en adaptatie) op het terrein te realiseren en van onderuit draagvlak te creëren. We ondersteunen daarom de lokale besturen via het VVSG Netwerk Klimaat, enerzijds in functie van de Vlaamse beleidsdoelstellingen, anderzijds om hen in staat te stellen om de eigen klimaatengagementen waar te maken. We maken ook gebruik van dit netwerk om beleidsprioriteiten inzake collectieve renovatie te ondersteunen.

Op basis van de positieve evaluatie van de huidige werking, en met het oog op continuïteit in het ondersteuningsaanbod, zet ik de samenwerking met het VVSG Netwerk Klimaat alvast verder tot en met 2026 en zal ik in overleg gaan met de minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur om te bekijken hoe we de samenwerking met lokale besturen verder zetten.

Het VEB blijft ondersteuning en begeleiding aanbieden op maat van lokale besturen. Het VEB betreft de steden en gemeenten verder bij het ontwikkelen en bijsturen van haar dienstenaanbod en innovatieve financieringsoplossingen. Terra wordt hierbij gericht ingezet.

SD 2. Bijdragen aan de realisatie van de energie- en klimaatambities in alle sectoren

OD 2.1 Zorgen voor een gecoördineerde en correcte omzetting van de vernieuwde Europese energie- en klimaatregelgeving (in kader van Fit for 55 en daarmee gerelateerde regelgeving)

Tijdens de vorige Europese legislatuur werd een omvangrijke pakket van Europese energie- en klimaatregelgeving goedgekeurd (o.a. de herziene richtlijn hernieuwbare energie, herziene energie-efficiëntierichtlijn, herziene richtlijn energieprestatie van gebouwen, gaspakket, herziene richtlijn 'interne markt voor elektriciteit'...) met een grote impact op het bestaande Vlaamse

beleidskader. Om deze richtlijnen om te zetten, moet de Vlaamse regelgeving worden aangepast, al dan niet in combinatie met het afsluiten van samenwerkingsakkoorden. Bij deze omzetting blijft Vlaanderen inzetten op rechtszekerheid. De Vlaamse Regering onderschrijft de uitgangspunten van het principe van no gold-plating. De Vlaamse overheid legt zelf geen hogere standaarden, doelen of normen bij de omzetting van Europese of andere internationale regelgeving naar Vlaamse regelgeving om de Vlaamse economie en concurrentiepositie niet te ondergraven. Vlaanderen beslist zelf welke instrumenten nodig zijn en welke het best geschikt zijn in onze context om de doelstellingen te bereiken. Europese Verordeningen uit het Fit for 55 pakket (o.a. voor de methaanverordening, verordening inzake de certificering van koolstofverwijderingen, de F-gasverordening en de verordening inzake ozonafbrekende stoffen) moeten niet voorafgaandelijk worden omgezet, maar voor de uitvoering ervan moet in sommige gevallen eveneens Vlaamse regelgeving worden aangenomen.

Ik zal een actieplan voorleggen aan de Vlaamse Regering met daarin de nodige maatregelen om tot een succesvolle omzetting te komen die maximaal de omzettingstermijnen respecteert dat aangeeft welke middelen hiervoor noodzakelijk zijn en hoe deze kunnen worden voorzien. Omtrent de meest dringende onderdelen van het wijzigingspakket, namelijk het nieuwe emissiehandelssysteem ETS2 (gebouwen, wegtransport en bijkomende sectoren) (exclusief handhaving) en het nieuwe ETS Scheepvaart sluiten we zo snel mogelijk de nodige Samenwerkingsakkoorden, waarin de gewesten aangeduid worden als de bevoegde autoriteiten. We werken ook aan de finalisering van de herziening van het Samenwerkingsakkoord inzake ETS Luchtvaart, waarbij tevens de gewesten zijn aangeduid als bevoegde autoriteit, en sluiten een Samenwerkingsakkoord af inzake de implementatie van de CBAM Verordening door de federale overheid.

We volgen op Europees vlak op welke lidstaten kiezen voor ETS2 opt-ins voor bijkomende sectoren zoals (subsectoren van de) landbouwsector, pleziervaart, binnenvaart, etc.

We monitoren de administratieve en personeelsmatige impact van de omzettingen van het Europese Fit-for-55 pakket.

OD 2.2: Broeikasgasemissiereducties in de transportsector stimuleren

Ik ondersteun de ministers van Mobiliteit en Openbare Werken en Financiën bij de transitie naar een emissievrije mobiliteit en het tot stand brengen van een *modal shift* naar duurzame transportmodi op het vlak van personen- en goederenvervoer in functie van de energie- en klimaatdoelstellingen, zoals opgenomen in het (definitief) geactualiseerde VEKP 2021-2030. Ik waak over een goede afstemming met het ruimere energie-, klimaatbeleid en omgevingsbeleid en volg de voortgang van de transportemissies richting de doelstellingen op, zodat maatregelen kunnen worden toegevoegd of versterkt wanneer nodig. Voor een overzicht van lopende en geplande maatregelen verwijs ik naar de Beleidsnota MOW.

De implementatie van het ETS2-systeem en de energietaks shift (zie ISE Energie, SD5) zullen bijdragen aan een meer aantrekkelijke *total cost of ownership* voor nieuwe emissievrije voertuigen. We vragen ook hier aan de federale overheid om ons beleid te versterken.

OD 2.3: Broeikasgasemissiereducties in de bouwsector stimuleren

Ik zal tegen uiterlijk eind 2025 conform de EPBD-richtlijn een ontwerp van Vlaams plan voor de renovatie van gebouwen 2050 opstellen, en zorgen voor de implementatie ervan. Dit plan zal, waar nodig, bijkomende maatregelen bevatten met oog op het realiseren van de lange termijn renovatiedoelstelling 2050. Ik breng de doelstellingen 2050 voor zowel residentiële als niet-

residentiële gebouwen in lijn met de EPBD-richtlijn, die onder meer stelt dat alle nieuwe gebouwen tegen 2030 emissievrije gebouwen moeten zijn en dat bestaande gebouwen tegen 2050 getransformeerd moeten zijn tot emissievrije gebouwen.

Ik zal deze doelstellingen opnemen in het Vlaamse renovatieplan dat ik ter goedkeuring voorleg aan de Vlaamse Regering

De maatregelen m.b.t. de bouwsector zijn integraal opgenomen onder ISE Energie.

OD 2.4: Broeikasgasemissiereducties in de landbouwsector stimuleren

Ik ondersteun de minister van Landbouw en Omgeving om de energetische en niet-energetische emissies in de landbouwsector te doen dalen in functie van de energie- en klimaatdoelstellingen in het (definitief) geactualiseerde VEKP 2021-2030. Ik waak over een goede afstemming met het ruimere energie- en klimaatbeleid en volg de voortgang van de landbouwemissies richting de doelstellingen op, zodat maatregelen kunnen worden toegevoegd of versterkt wanneer nodig. Voor een overzicht van geplande maatregelen verwijst ik naar de BBT Landbouw en Visserij en BBT Omgeving en Natuur.

OD 2.5: Broeikasgasemissiereducties in de industrie stimuleren

We zorgen voor een correcte implementatie van ETS voor vaste installaties door een proactieve opvolging van de verplichtingen, in lijn met de Europese regels om het gelijke speelveld binnen Europa te garanderen.

Bij de evolutie naar een coherent vergunningenbeleid, zorgen we er voor dat de klimaatimpact en milderende maatregelen van grote projecten tijdens de milieueffectenbeoordeling duidelijk en uniform in kaart worden gebracht.

We faciliteren de afvang, het vervoer en het hergebruik of de opslag van CO₂ (CCUS). We faciliteren in het bijzonder het transport van CO₂ via het afsluiten van de nodige internationale akkoorden en de uitvoering van het CO₂-transportnetwerkendecreet. Ten laatste in 2028 bezorg ik een evaluatierapport over de implementatie van het CO₂-transportnetwerkendecreet aan het Vlaams Parlement. We houden hierbij rekening met de Europese evoluties die we van nabij opvolgen, zoals de uitwerking van de Europese *Industrial Carbon Management* mededeling en de herziening van de ETS-Richtlijn. We bepleiten binnen Europa dat negatieve emissies (zoals deze die ontstaan door de afvang en opslag van biogene CO₂) erkend worden binnen ETS. We onderzoeken de steun voor grote projecten in onze havens met betrekking tot CO₂-afvang met permanente opslag (CCS) en het gebruik van afgevangen CO₂ (CCU).

Daarnaast zetten we in op het verder terugdringen van niet-CO₂-emissies in de industrie. We zetten de opvolging van enkele grote emittenten en energiegebruikers (o.a. via de bijzondere voorwaarden opgenomen in de omgevingsvergunning) voort en bekijken de mogelijkheid om ook andere belangrijke emittenten en energiegebruikers op regelmatige basis op te volgen. In dit verband gaan we in samenwerking met de ministers bevoegd voor Omgeving en Economie voor een versterking van het reductiebeleid rond F-gassen, met een bijzondere focus op het vermijden van de mogelijks bijkomende F-gasemissies door de sterke toename van warmtepompen en airco's.

We evalueren de Green Deal Klimaatvriendelijke Koeling met de retailsector die in 2025 afloopt en gaan na of op basis van de geleerde lessen maatregelen kunnen ingevoerd worden voor het verder terugdringen van F-gassen. We onderzoeken in dit verband de haalbaarheid van een

gerichte monitoring van F-gassen in grotere installaties. Verder zetten we bij de uitvoering van de herziene F-gasverordening in op een opvolging van de erkenningsregeling voor bedrijven en technici die werkzaamheden aan F-gas bevattende apparatuur verrichten.

Inzake methaanemissies van de energiesector zorgen we voor een correcte uitvoering van de Methaanverordening. Op deze manier zullen methaanlekken van energie-infrastructuur beter opgevolgd en sneller aangepakt kunnen worden, wat een positieve impact heeft op het behalen van de Vlaamse ESR-Klimaatdoelstelling. We onderzoeken daarnaast of bijkomende maatregelen mogelijk zijn om methaan- en andere emissies te beperken op de netinfrastructuur en zetten in op het beperken van methaanslip van WKK-aardgasmotoren. Voor het terugdringen van lachgasemissies door de productie van caprolactam zorgen we voor een goede opvolging en waar nodig aanpassing van de bijzondere voorwaarden van de betrokken onderneming.

Tot slot ondersteun ik de minister van Economie, Innovatie en Industrie om specifieke maatregelen te nemen gericht op het faciliteren van de industriële klimaattransitie. Ik zal vanuit mijn bevoegdheden meewerken aan de Vlaamse klimaatsprong die erop gericht is om de industrie in Vlaanderen klimaatneutraal te maken. We onderzoeken in het kader van deze Klimaatsprong of we een programmatorische clusteraanpak kunnen uitwerken, enerzijds aan de hand van de klimaat *roadmaps* die energie-intensieve bedrijven die toegetreden zijn tot de energiebeleidsvereenkomst (EBO) tegen eind dit jaar moeten opmaken, anderzijds aan de hand van de reeds opgemaakte inventarissen van de specifieke warmtevraag en het restwarmteaanbod van alle EBO-ondernemingen. VEKA, EWI en VLAIO zullen op regelmatige basis overleggen om het beleid op elkaar af te stemmen, overlap te vermijden en het beleid uit te voeren.

Ik waak over een goede afstemming met het ruimere energie- en klimaatbeleid en volg de voortgang van de niet-ESR industrie-emissies richting de doelstellingen op, zodat maatregelen kunnen worden toegevoegd of versterkt wanneer nodig. Voor een overzicht van geplande maatregelen verwijs ik naar de BBT Economie, Wetenschap en Innovatie.

De Minister van Financiën en Begroting, de minister van Economie en de minister van Energie en Klimaat onderzoeken samen met PMV en het VEB de mogelijkheden, opportuniteiten, wenselijkheid en haalbaarheid van publiek-private samenwerking voor de financiering van klimaat- en energieprojecten. Waar mogelijk gebruiken we de hefboom van Europese middelen via bijvoorbeeld de Europese Investeringsbank. Gezien de grote investeringsnood voor gebouwen en collectieve energie-infrastructuur (elektriciteit, stoomnetten, waterstofnetten, warmtenetten, infrastructuur om CO₂ vloeibaar te maken en te transporteren, ...), worden de mogelijkheden van een publiek-private samenwerking in deze domeinen prioritair bekeken.

OD 2.6: Broeikasgasemissiereducties in de sector afval stimuleren

De herziene ETS-richtlijn voorziet dat de Europese Commissie tegen eind juli 2026 een rapport voorlegt aan het Europees Parlement en de Europese Raad dat de haalbaarheid beoordeelt van het onderbrengen van verbrandingsinstallaties voor stedelijk afval onder EU-ETS, met het oog op het opnemen daarvan vanaf 2028. Indien uit het rapport en na interne evaluatie blijkt dat het nuttig en gewenst is om de Vlaamse verbrandingsinstallaties voor stedelijk afval onder EU-ETS te brengen, zal ik dit samen met de minister van Omgeving uitwerken.

Ik ondersteun daarnaast de minister van Omgeving om de energetische en niet-energetische emissies in de afvalsector te doen dalen in functie van de energie- en klimaatdoelstellingen in het definitief geactualiseerde VEKP. Ik waak over een goede afstemming met het ruimere energie-

en klimaatbeleid en volg de voortgang van de afvalemissies richting de doelstellingen op, zodat maatregelen kunnen worden toegevoegd of versterkt wanneer nodig.

Samen met de minister van Omgeving bekijk ik of, hoe en waar we afvang van CO₂ van verbrandingsinstallaties voor stedelijk afval kunnen stimuleren met oog op opslag of hergebruik.

SD 3. Optimaliseren werking en beheer Vlaams Klimaatfonds

OD 3.1. Zorgen voor een optimale en efficiënte verdeling van de middelen uit het Vlaams Klimaatfonds

We zetten het Vlaams Klimaatfonds mee in om onze broeikasgasreductiedoelstellingen te realiseren.

Het Vlaamse aandeel van de veilingopbrengsten uit het ETS voor vaste installaties en het ETS luchtvaart wordt reeds volledig toegewezen aan het Vlaams Klimaatfonds. Ook toekomstige veilingopbrengsten uit het ETS voor maritiem vervoer, het ETS voor transport en gebouwen (ETS2) en de inkomsten van het *Carbon Border Adjustment Mechanism* (CBAM) zullen hieraan worden toegevoegd.

Vlaamse ETS1-veilinginkomsten (i.e. inkomsten uit ETS vaste installaties, ETS luchtvaart en ETS scheepvaart) worden prioritair ingezet om de transitie naar low-carbon processen bij de energie-intensieve industrie te ondersteunen. Deze middelen, die aan het Vlaams Klimaatfonds zijn toegewezen, worden momenteel voor een groot stuk gebruikt voor de compensatie voor indirecte emissiekosten (ICL) (cf. supra). Samen met de minister van Economie bekijken we de verschillende instrumenten die de energietransitie van onze industrie stimuleren en richten ze op een maximale bijdrage aan emissiereducties, competitiviteit, economische transitie en duurzame verankering.

Vlaamse inkomsten van het nieuwe ETS2 worden ingezet om de transitie te ondersteunen bij de ESR-sectoren die gevat zijn door dit systeem (de gecibleerde Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening, collectief renovatiebeleid, Vlaams Sociaal Klimaatplan, ...) (zie ISE Energie, SD1).

Om de toewijzing van middelen te vereenvoudigen, passen we het bestedingskader aan. Het principe van verplichte cofinanciering en VKF-financiering in functie van de overheidskostenefficiëntie wordt opgeheven om te evolueren naar een eenvoudigere toewijzing van middelen. Het Vlaams Klimaatfonds zal zich voortaan richten op een select aantal strategische klimaatmaatregelen met een aantoonbare impact, duidelijke doelstellingen en een helder uitvoeringsplan in plaats van verspreide investeringen met gedeelde financiering. We beogen een transparant en doelgericht gebruik van middelen, zonder onnodige complexiteit in de aanvraagprocedures. In 2025 zal ik hiervoor een voorstel indienen bij de Vlaamse Regering.

Daarnaast blijven we het Vlaams Klimaatfonds inzetten voor internationale klimaatfinanciering, waarbij we de voorkeur geven aan projecten voor mitigatie en adaptatie met een sterke betrokkenheid van Vlaamse ondernemingen.

V. BELEIDSVELD ENERGIE

Voor het beleidsveld energie is er slechts 1 inhoudelijk structurelement "Energie".

11. ISE Energie

Prestatie-indicatoren

In de BBT BO 2025, en in daarop volgende BBT's zal worden gerapporteerd over volgende prestatie-indicator:

Benaming	Monitoringspad EPC-labels
Definitie	Het monitoringspad geeft de laatst gekende verdeling van EPC-labels, geëxtrapoleerd naar het volledige Vlaamse woningenpark, en zet deze af t.o.v. de langetermijn renovatiedoelstelling 2050 voor woongebouwen.
Laatst gekende waarde	De cijfers werden geüpdatet door het VEKA in oktober 2024, n.a.v. de beschikbaarheid van nieuwe data van het Kadaster.
Streefwaarde	Tegen 2050 moeten alle woningen voldoen aan de doelstellingen zoals geformuleerd in EPBD.
Beleidsmatige relevantie	Deze indicator is hoofdzakelijk gelinkt met strategische doelstelling 1.
Budgettaire relevantie	Deze indicator geeft aan in welke mate de ingezette budgetten voor de beleidsinstrumenten voor woningrenovaties (o.a. MVP, MVL, MVB...) leiden tot meer renovaties, in het bijzonder voor woningen met de slechtste EPC-labels

In de BBT BO 2026 zullen bijkomende prestatie-indicatoren worden toegevoegd.

12. Strategische doelstellingen op het niveau van het inhoudelijk structurelement Energie

Voor het ISE Energie worden de volgende strategische doelstellingen opgenomen.

- SD 1. Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen.
- SD 2. De energie-efficiëntie van ondernemingen verbeteren.
- SD 3. Zorgen voor een versnelde uitbouw van de duurzame energieproductie.
- SD 4. Onze energiemarkt en onze energiesystemen slimmer, toekomstbestendig en ten bate van consument maken.
- SD 5: De betaalbaarheid van energie bewaken en de prijsverhouding elektriciteit-fossiele brandstoffen corrigeren.
- SD 6: Het sociaal energie- en klimaatbeleid versterken.
- SD7: Zorgen voor een effectieve en daadkrachtige handhaving.

13. Operationele doelstellingen

In wat volgt worden alle operationele doelstellingen besproken, gebundeld per strategische doelstelling.

SD 1: Evolutie naar een energiezuinig en klimaatneutraal gebouwenpark versnellen

OD 1.1: Normerend en regelgevend kader voor energiezuinig en fossielvrij gebouwenpark implementeren

- **Residentiële gebouwen**

De renovatieverplichting voor residentiële gebouwen werd ingevoerd in 2022 en is van toepassing sinds 1 januari 2023. Momenteel moeten residentiële gebouwen binnen de 5 jaar na overdracht voldoen aan minstens label D. Het vooropgestelde aanscherpingspad wordt geschrapt en het huidige minimum niveau D wordt aangehouden. Het blijft echter aan te raden dat renovaties resulteren in een betere energieprestatie en bijhorend label. Ik zal hierover duidelijk blijven communiceren en het ondersteuningsbeleid hiertoe inzetten.

Daarnaast wordt de termijn om te voldoen aan de renovatieverplichting opgetrokken van 5 jaar naar 6 jaar zodat nieuwe eigenaars meer tijd hebben om de woning te renoveren en de vooropgestelde labeleis te behalen. Aangezien we de termijn om te voldoen aan de renovatieverplichting optrekken, zal ook de termijn om de bewijsstukken bij ingrijpende energetische renovaties (IER) aan te leveren verhoogd worden naar 6 jaar zodat deze termijnen op elkaar afgestemd zijn.

De vorige Vlaamse Regering introduceerde een minimaal EPC-label als onderdeel van de minimale woningkwaliteitsvereisten. Huurwoningen die niet over het vereiste label beschikken, kunnen vanaf 2030 ongeschikt worden verklaard. Ik evalueer dit minimaal EPC label en de afstemming op de renovatieplicht, ook in het licht van de omzetting van de EPBD. Om te vermijden dat verhuurders voor verrassingen komen te staan, is het dan ook van groot belang dat zij tijdig van deze verplichting op de hoogte zijn en, eventueel na werken te hebben uitgevoerd, een attest aanvragen. In aanloop naar de introductie van deze maatregel in 2030 zal ik vanuit de bevoegdheid Wonen dan ook vanaf 2028 een huurprijsindexatieverbod invoeren voor de private huurwoningen die de vooropgestelde normen niet halen. Voor die woning kan de huurprijs niet meer worden geïndexeerd tot wanneer een gunstig EPC-label voorligt. De ervaring met het nooddecreet van 3 oktober 2022 op de huurprijsindexatie toont aan dat dit een effectieve maatregel is om verhuurders aan te zetten tot renovatie en het aanvragen van een EPC-attest.

In aanvulling op het minimaal EPC-label, zal ik specifiek voor appartementsgebouwen een EPC-label voor de gemeenschappelijke delen van een appartementsgebouw invoeren. Een gebouwlabel geeft aan de mede-eigenaars voldoende flexibiliteit om te kiezen welke maatregelen ze wél en niet doorvoeren. Dit in tegenstelling tot minimumeisen voor specifieke maatregelen (b.v. dakisolatie, muurisolatie, ...). We leggen een haalbaar groeipad vast voor dit gebouwlabel, ongeacht verkoop of verhuur, eens duidelijk is wat haalbare labels zijn. Dit aanscherpingspad biedt duidelijkheid en voorspelbaarheid en biedt de mogelijkheid aan VME's om op tijd de nodige budgetten en werkzaamheden in te plannen. Zo wordt het gebouwlabel een collectieve parameter die door alle mede-eigenaars samen moet worden verbeterd, los van de mogelijke individuele belangen van de mede-eigenaars m.b.t. hun eigen appartement.

- **Niet-residentiële gebouwen**

We behouden de renovatieplicht voor niet-residentiële gebouwen en koppelen daar een ambitieus groeipad aan richting 2050. Voor grote niet-residentiële gebouwen wordt een langetermijnpad uitgewerkt en vastgelegd in regelgeving.

Momenteel is er voor grote niet-residentiële gebouwen alleen een EPC-labelverplichting van label E tegen 2030 en een koolstofneutrale doelstelling tegen 2050 voorzien. De stand van zaken van EPC-labels van grote niet-residentiële gebouwen zal verder in kaart worden gebracht en nadien zal een traject richting 2050 voor grote niet-residentiële gebouwen worden opgesteld.

- **Publieke gebouwen**

Voor de gebouwen en technische infrastructuur van de Vlaamse overheid zijn er sinds 2016 al belangrijke engagementen vastgelegd in het Intern Klimaatplan Vlaamse overheid. Door de jaren heen werden deze engagementen zelfs aangescherpt tot een jaarlijkse primaire energiebesparing van 3% en CO₂-emissiereductie van 55% in 2030 ten opzichte van 2015. In het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP) werden voor de gebouwen en technische infrastructuur van de lokale besturen dezelfde engagementen vastgelegd.

Intussen stelt de nieuwe Energie-efficiëntierichtlijn (EED) in artikel 5 een minimale jaarlijkse energiebesparing van 1,9% voorop voor de overheidsinstanties. Aanvullend legt artikel 6 van dezelfde Richtlijn op dat jaarlijks minstens 3% van de bruikbare vloeroppervlakte van de gebouwen in eigendom van overheidsinstanties wordt gerenoveerd tot minstens BEN-niveau. Bij de omzetting van deze artikels in Vlaamse regelgeving zal erover worden gewaakt dat het huidige ambitieniveau uit het Intern Klimaatplan Vlaamse overheid als uitgangspunt geldt en ook wordt aangehouden voor overheidsinstanties die niet tot de Vlaamse overheid of lokale besturen behoren.

Het Vlaamse Energiebedrijf (VEB) zet verder in op het ontzorgen van de publieke sector in het bereiken van de klimaatdoelstellingen en de doelstellingen uit de Energie-efficiëntierichtlijn (EED) met een gericht aanbod voor de levering van energie, voor energie-efficiëntieoplossingen en voor het opwekken van hernieuwbare energie. Voor het vastgoed van de Vlaamse Overheid gebeurt dit in afstemming met Het Facilitair Bedrijf. Klanten kunnen naast dit aanbod ook beroep doen op transitiebegeleiding voor hun energiebeheer. Hiermee ontwikkelt het VEB bijkomende functionaliteiten binnen de Terra Patrimonium- en energiedatabank Vlaanderen. Het VEB zet verder in op het ontwikkelen van innovatieve financieringsoplossingen.

De resultaten van het Actieplan Energie Efficiëntie 2021-2025 worden voor de centrale Vlaamse overheid door het VEB tegen het licht gehouden en op basis van de verworven inzichten worden de modaliteiten voor het Actieplan Energie Efficiëntie 2026-2030 vastgelegd.

Om de energietransitie van het openbare vastgoedpatrimonium verder te faciliteren zal het VEB Terra verder linken met relevante data uit andere databanken van bv. VEKA en VITO.

Ik treed in overleg met de minister voor Binnenlands Bestuur om samen met de lokale besturen te bekijken op welke manier de geplande uitfasering van energiedienstverlening van Fluvius (EDLB-diensten) voor het ontzorgen van gemeenten bij de renovatie van het eigen patrimonium een volwaardige opvolging kan krijgen. We bekijken daarbij de rol die het VEB kan spelen.

- **Erfgoedgebouwen**

Bij beschermd en geïnventariseerd erfgoed kan een noodzakelijke energierenovatie in sommige specifieke cases de erfgoedwaarde aantasten. Bij beschermd en geïnventariseerd erfgoed kan een noodzakelijke energierenovatie in specifieke gevallen de erfgoedwaarde aantasten. Ik werk, ook vanuit de bevoegdheid Wonen, samen met de minister van Onroerend Erfgoed om energieambities en erfgoedwaarde te verzoenen. We maken het mogelijk voor beschermde monumenten

en inventarisitem om gemotiveerd af te wijken van de geldende Vlaamse Wooncode, EPB- en EPC-eisen. We bekijken hiervoor op welke manier de afwijkingen het best vorm worden gegeven, zodat de administratieve lasten worden beperkt en eigenaars maximale juridische zekerheid krijgen.

OD 1.2: Gepaste financiële ondersteuning voorzien als hefboom voor een energiezuinig en fossielvrij gebouwenpark

- **Premies voor residentiële en niet-residentiële gebouwen**

De Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening worden verder gezet en vormen een belangrijke hoeksteen van het renovatiebeleid. We optimaliseren deze waar nodig. Als minister van Energie én Wonen wens ik de synergie tussen het woningkwaliteitsbeleid en het energiebeleid voor residentiële gebouwen verder te versterken. Ik focus daarbij op de uitvoering van energetische renovatiewerken die ook bijdragen aan de verbetering van de woningkwaliteit. Ook de sloop- en heropbouwpremie voor gebouwen die niet in aanmerking komen voor het federale verlaagde btw-tarief, en de EPC-labelpremie worden behouden. Hiermee zetten we volop in op een voorloperbeleid, waarbij wie verder gaat dan de norm ondersteund wordt en zorgen we ervoor dat energetische renovatie voor de lagere inkomens meer haalbaar en betaalbaar worden gemaakt.

Rekening houdend met een evaluatie van de Mijn VerbouwPremie, wijzig ik de voorwaarden van de MVP met het oog op een maximale impact op het reduceren van de uitstoot en het versterken van de draagkracht van de burgers. We zetten daarmee Vlamingen aan om beter te doen dan de norm (dat is label D). Ik verfijn de inkomenscategorieën en steunniveaus. Daarbij ga ik uit van een verruimd inkomensbegrip en respecteer ik de bestaande progressieve verdeling tussen de steunniveaus van de MijnVerbouwpremie voor elke burger. We onderzoeken daarbij hoe we renovatie haalbaar maken voor de Vlamingen met een beperkte financiële draagkracht. Daarnaast onderzoek ik of de MVP verder moet worden afgestemd op bijzondere woonvormen, zoals cohousingprojecten of projecten van wooncoöperaties.

Wie een woning of appartement renoveert tot label C of beter, ondersteunen we bijkomend via de EPC-labelpremie. We moduleren deze premie voor wie zich na de renovatie fossielvrij verwarmt.

We evalueren de huidige MVP voor niet-residentiële gebouwen en blijven in ieder geval kleinschalige non-profitorganisaties zoals jeugd- en sportverenigingen ondersteunen via MVP, MVL en Mijn VerbouwBegeleiding. Om de kleine niet-residentiële gebouwen, waaronder ook publieke gebouwen en overheidsgebouwen beter aan te sturen op het bereiken van de langetermijndoelstelling 2050 wordt een EPC-labelpremie ingevoerd naar analogie met de EPC-labelpremie voor residentiële gebouwen.

De premie *relighting* voor bestaande niet-residentiële gebouwen in zijn huidige vorm en aan de huidige voorwaarden is reeds enkele jaren in voege. Gezien de technische evolutie op het vlak van verlichting de afgelopen jaren, is er nood aan een evaluatie van de noodzaak en de voorwaarden van deze premie. Bij die evaluatie worden mogelijke alternatieven voor kleinere niet-residentiële gebouwen in kaart gebracht.

Na de beslissing over een Vlaamse taks shift (zie SD 5), zal het geheel van Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening in totaliteit worden geëvalueerd en geactualiseerd.

- **Mijn VerbouwLening**

De Mijn VerbouwLening vormt met de combinatie van het maximaal te ontlene bedrag en looptijd een aanbod dat bij de commerciële banksector niet beschikbaar is. Een dergelijke combinatie van looptijd en bedrag zal op de private markt enkel met een hypothecaire waarborg mogelijk zijn. De maximale afstemming op de Mijn VerbouwPremie en de verplichte aanwending ervan als vervroegde terugbetaling, zorgt dan weer voor een versnelde schuldafbouw.

Voor de doelgroep met beperkte financieringscapaciteit vormt ze een onmisbare schakel in het strategische beleidsinstrumentarium waarmee Vlaanderen de participatie van alle Vlaamse huishoudens aan de energie- en klimaattransitie toegankelijk wil maken. Daarnaast is de MVL voor de laagste inkomensgroepen ook belangrijk om naar een volledige renovatie te gaan, waarin kwalitatieve duurzame werken worden aangemoedigd zodat er niet gefragmenteerd en met *lock-in* effecten tot renovatie wordt overgegaan. Echter, de koppeling aan de wettelijke rentevoet zorgt ervoor dat de MVL vandaag niet (langer) renteloos is, wat voor de laagste inkomens het verschil kan maken tussen "haalbaar" en "niet haalbaar". Voor een leenbedrag van 60.000 euro op 25 jaar leidt de actueel aangerekende rentevoet van 2,75 % tot een meerkost van 22.722 euro ten opzichte van de renteloze variant.

Ik zal dan ook de nodige initiatieven nemen om zo spoedig mogelijk de Mijn VerbouwLening te versterken door het koppelen van een getrapte rentekorting aan het inkomen van de aanvrager en binnen de budgettaire mogelijkheden opnieuw een renteloze variant aan te bieden voor een af te lijnen specifieke doelgroep van laagste inkomens. De MVL die voor VME's bestemd is, alsook de werken die in aanmerking komen, zal ik evalueren en optimaliseren, om aldus de collectieve renovaties van appartementsgebouwen te stimuleren (zie ook OD 1.4). Eveneens zullen we nagaan in hoeverre een aanpassing van andere eigenschappen van de MVL voor bepaalde doelgroepen aangewezen is.

Tot slot zal ik met het oog op nog verdere administratieve vereenvoudiging, nagaan of de MVP kan worden toegekend onder de vorm van een kapitaalskorting door het energiehuis, in het geval dat de aanvrager reeds eerder een MVL is aangegaan. Deze werkwijze bouwt verder op de reeds bestaande verplichting om een MVP aan te wenden als vervroegde terugbetaling van een MVL. In deze vorm draagt ze bij tot het verminderen van de leninglast en het verhogen van de terugbetalingscapaciteit van de kredietnemer. Bijkomend wordt met het rechtstreeks in mindering brengen van het premiebedrag bij het in omloop brengen van de MVL op het uitstaand kapitaal door het energiehuis een dubbele dossierbehandeling vermeden (door het Energiehuis enerzijds en Fluvius/WiV anderzijds) en de daarmee gepaard gaande onderlinge geldstromen. Hierbij zal de nodige aandacht worden besteed aan het garanderen van een uniforme behandeling van de premie-aanvragen, om aldus het principe van gelijke behandeling niet in het gedrang te brengen.

- **Noodkooplening**

Sommige eigenaars hebben, bij gebrek aan een betaalbaar alternatief op de private huurmarkt, een kwalitatief minderwaardige woning aangekocht, zonder over de middelen te beschikken om de woning conform te maken aan de minimale woningkwaliteitsnormen. Voor dergelijke eigenaars werd het Noodkoopfonds ontwikkeld. Noodkopers vormen een belangrijke doelgroep in de strijd tegen energiearmoede en het inzetten op een sociaal rechtvaardige klimaattransitie.

In het kader van het Noodkoopfonds kunnen OCMW's projectvoorstellen indienen, gericht op de renovatie en een intensieve, sociale en bouwtechnische begeleiding van noodkopers. Bij goedkeuring krijgt het OCMW een kredietlijn toegekend waarmee noodkoopleningen kunnen worden verstrekt, alsook een werkingsvergoeding van 9.000 euro per noodkoopwoning die gerenoveerd wordt. De noodkooplening is een renteloze bulletlening van maximaal 50.000 euro, waarbij het geleende bedrag pas bij een eigendomsoverdracht van de woning wordt terugbetaald of na een termijn van 20 jaar, gespreid over 25 jaar. De noodkooplening biedt aldus een antwoord op de gekende behoefte bij preciaire gezinnen aan prefinanciering.

Ik neem initiatieven om er voor te zorgen dat meer noodkopers in Vlaanderen kunnen gebruik maken van een noodkooplening, door de bekendmaking te vergroten bij OCMW's en Energiehuizen en drempels weg te nemen voor kleinere OCMW's en lopende projecten om verder in te zetten op dit instrument. Zo verlagen we het vereiste minimum van tien woningen voor een project en gaan na hoe financiële risico's tot een minimum kunnen beperken.

Daarnaast stimuleren we de samenwerking tussen meerdere OCMW's. Ik hou hierbij rekening met de lokale context en autonomie.

Ook de noodkooplening die door de OCMW's aan de noodkopers wordt verstrekt, wil ik verder optimaliseren. Aangezien met het beschikbare budget van een noodkooplening vaak ernstige structurele herstellingswerken aan de woning moeten gebeuren, is het huidige budget vaak ontoereikend om tegelijk ook de nodige energetische investeringen te financieren. Daarom onderzoek ik of het leningsbedrag naar 60.000 euro kan worden opgetrokken zodat meer budget beschikbaar is om, naast de noodzakelijke structurele herstellingswerken, ook de nodige investeringswerken te financieren. Daardoor wordt het ook gelijk geschakeld aan het leningsbedrag van de Mijn VerbouwLening. Daarnaast wil ik de mogelijkheid bieden aan eigenaars van een appartement die aan de definitie van noodkoper voldoen, deze noodkooplening in te zetten om hun aandeel in de renovatie van de gemeenschappelijke delen te financieren. Op deze manier ondersteunen we deze eigenaars om te voldoen aan de verplichtingen van het aanscherpingspad EPC voor appartementsgebouwen (zie OD 1.1).

Verder zal ik onderzoeken of de noodkooplening (in parallel) kan worden ondergebracht binnen het reguliere kredietaanbod van de Energiehuizen, die hiertoe echter steeds nauw zullen moeten samenwerken met de OCMW's, om erover te waken dat deze vorm van financiering en intensieve begeleiding voorbehouden blijft voor precaire eigenaars die er niet in slagen om op eigen (financiële) kracht hun woning te laten voldoen aan de minimale woningkwaliteit.

Tot slot blijf ik doorlopend in dialoog treden met de lopende projecten om drempels te identificeren en aan te pakken.

OD 1.3: De renovatiegraad verhogen via sensibilisering en begeleiding

- **Een sterke, klantgerichte dienstverlening**

Om de renovatiegraad op te drijven, is het belangrijk dat we de burger goed informeren en praktische en technische bekommernissen bij de renovatie van een woning wegnemen. Daarom zal ik vanuit mijn bevoegdheden over Wonen en Energie nog sterker inzetten op sensibilisering en begeleiding op maat. Een algemeen aandachtspunt is ook om, zowel digitaal als fysiek, de dienstverlening vanuit Energie en Wonen meer te stroomlijnen. Met het Mijn VerbouwLoket zijn al stappen gezet in die richting. Dit uniek online loket werd opgericht voor de behandeling en aanvraag van woon- en energiepremies, waaronder de Mijn Verbouwpremie. Waar mogelijk wil ik in de toekomst ook het aanbod aan informatie, advies en begeleiding geïntegreerd aanbieden, zodat de burger duidelijk, eenvoudig, efficiënt en doelgericht de nodige informatie of begeleiding krijgt.

Communicatie, ontzorging en begeleiding zijn essentieel om de renovatie-dynamiek te verhogen. Via een duidelijke website - die alle relevante informatie in verband met energie, woningkwaliteit, betaalbaar wonen en duurzaam bouwen bevat - en een sterkere samenwerking tussen de woon- en energieloketten creëer ik zichtbare aanspreekpunten die de burger duidelijk de weg wijzen naar het nodige renovatieadvies en de nodige renovatiebegeleiding.

- **Integratie energiehuizen en woonloketten**

In de energiehuizen kunnen burgers terecht voor informatie, advies en begeleiding voor al hun vragen in verband met energie en energetische renovaties, en voor de toekenning van een Mijn VerbouwLening. Het klantenbereik en takenpakket van de Vlaamse energiehuizen zijn de laatste jaren fors toegenomen, en energiehuizen zijn een cruciale lokale actor geworden op het terrein. Deze legislatuur worden ze daarom versterkt. De huidige basisfinanciering voor taken m.b.t. informatieverstrekking en advies wordt behouden, en waar nodig versterkt. Daarnaast zullen ze vanaf 2025 Mijn VerbouwBegeleiding aanbieden, een onafhankelijke en deskundige begeleiding voor energetische renovaties (zie infra). De begeleiding voor installeren van PV voor kwetsbare gezinnen en onderhoud van verwarmingsinstallaties wordt gecontinueerd en hiervoor worden structureel budgetten voorzien.

De integratie tussen energiehuizen en woonloketten wordt deze legislatuur verder gezet met als doel te komen tot een geïntegreerd woon- en energieloketten, waar elke burger met al zijn woon- en energievragen terecht kan. Dit verzekert dat er bij het advies en de begeleiding steeds vanuit het totaalperspectief (woningkwaliteit – energie) gehandeld wordt en er een betere dienstverlening aan de burger wordt aangeboden. Hiervoor zal ik de financiering vanuit de beleidsvelden Wonen en Energie op mekaar afstemmen, een omlijnd takenpakket formuleren en duidelijke afspraken maken.

Ik zal ook verdere initiatieven nemen om de kwaliteit van de dienstverlening en efficiëntie van energiehuizen te verbeteren. Op basis van de resultaten van het Europees LIFE FOSSTER project waarin allerlei *best practices* en ondersteunende tools worden ontwikkeld (bv. een marketingstrategie, tools voor renovatieadvies en financieel advies, *trusted trader platform*...) zal ik nagaan hoe energiehuizen verder kunnen evolueren naar volledige *one-stop-shops* waarbij ook de matching van de vraag naar renovatie en de uitvoering door lokale aannemers gefaciliteerd worden.

- **Mijn VerbouwBegeleiding**

Begin 2025 lanceren we vanuit de energiehuizen de Mijn VerbouwBegeleiding Basis als een kosteloze trajectbegeleiding bij renovatie. Woningeigenaars met een midden of laag inkomen kunnen dan tot 2030 neutraal, onafhankelijk en gratis renovatieadvies krijgen. Op basis van een huisbezoek wordt een gepersonaliseerd stappenplan opgemaakt en is er begeleiding tot en met de oplevering van de werken. Het energiehuis ontvangt een vergoeding per traject dat leidt tot de uitvoering van een energiebesparende investering. Vanaf de lancering zoeken we in een open dialoog met de energiehuizen voortdurend naar optimalisaties en bijstellingen, die waar nodig leiden tot aanpassingen in de regelgeving.

We bekijken of de implementatie van de principieel goedgekeurde Mijn VerbouwBegeleiding EPC (het begeleiden van een renovatie tot een bepaald label) een meerwaarde vormt op het aanbod begeleiding dat de energiehuizen al aanbieden alvorens deze verder uit te werken. Bij deze variant kan renovatiebegeleiding worden aangeboden bij de renovatie van woningen met EPC-label E of F tot label C of beter (voor appartementen label B) aan huishoudens uit de laagste inkomensdoelgroep en eigenaars die verhuren aan een woonmaatschappij of via geconventioneerde verhuur.

Voor specifieke doelgroepen zal ik vanuit mijn bevoegdheid Wonen de renovatiebegeleiding uitbreiden. Zo maak ik in de eerste plaats werk van een begeleidingsaanbod voor financieel kwetsbare eigenaar-bewoners die renoveren in het kader van minimale woningkwaliteit. Deze doelgroep kan via de Energiehuizen reeds renovatiebegeleiding krijgen op voorwaarde dat minstens een energiebesparende investering wordt uitgevoerd. Met deze verruiming van de Mijn Verbouwbegeleiding wil ik begeleiding mogelijk maken voor huishoudens die louter in het kader van minimale woningkwaliteit renoveren, bijvoorbeeld omdat andere werken nog niet meteen financieel haalbaar zijn. Daarnaast breiden we de Mijn VerbouwBegeleiding uit naar kleinschalige

non-profitorganisaties zoals jeugd- en sportverenigingen en naar collectieve renovaties van appartementen (zie infra bij OD1.4).

Tot slot verlengen we ook het tijdelijke (2023-2024) aanbod bij de energiehuizen voor het uitvoeren van de basistaken met betrekking tot de begeleiding van gezinnen uit de laagste inkomensdoelgroepen bij het onderhoud van een centraal stooktoestel of de plaatsing van een fotovoltaïsche installatie of deelname aan een lokaal energiedeelproject met een fotovoltaïsche installatie binnen hetzelfde appartementsgebouw tot 2030. Deze diensten zorgen bij moeilijk bereikbare huishoudens voor een verhoogde veiligheid, een verlaging van het energiegebruik en de uitstoot en ondersteunen de toegang tot hernieuwbare energie. Verder onderzoeken we of beide basistaken ondergebracht kunnen worden binnen de Mijn VerbouwBegeleiding.

- **Woningpas/Gebouwenpas**

De Woningpas is een digitaal paspoort van een woning, raadpleegbaar door de eigenaar en diegene die gemachtigd is door de eigenaar. Via de woningpas krijgt elke eigenaar (of gemachtigde) toegang tot heel wat relevante informatie van de overheid over zijn woning, zijn of haar perceel en de omgeving. In uitbreiding van de woningpas, wordt voor niet-residentiële gebouwen in het najaar 2024 een Gebouwenpas gelanceerd. De Gebouwenpas zal voor de eigenaar of de gebouwbeheerder de digitale opslag, raadpleging en uitwisseling mogelijk maken van gebouw-, grond- en omgevingsgebonden informatie en aanbevelingen om onder meer de energetische prestatie van het gebouw te verbeteren en de renovatieverplichting op te volgen.

Samen met andere entiteiten, betrokken bij de Woningpas en Gebouwenpas, bouw ik deze beide instrumenten deze legislatuur verder uit zodat we nog beter kunnen informeren en ontzorgen.

OD 1.4: Collectieve renovaties stimuleren

We organiseren in heel Vlaanderen laagdrempelige collectieve renovaties met de focus op de minst zuinige energielabels (E en F). Dit doen we door financieringsmodellen te onderzoeken die niet vasthangen aan de eigenaar/bewoner, maar aan de woning. We bekijken hoe we door bewoners een (goedkoop) krediet te verschaffen ervoor kunnen zorgen dat energetische ingrepen kunnen worden voorgefinancierd. Bij een gebouwgebonden financiering blijft de afbetaling vasthangen aan de woning en niet aan de bewoner. Dit maakt het ook voor bijvoorbeeld mensen op oudere leeftijd of starters interessant om hun woning energetisch aan te pakken.

We zetten vanuit de versterkte energiehuizen in op de straten, buurten en wijken waar nog veel energiewinst te boeken valt. We proberen deze mensen proactief aan te zetten om tot renovaties over te gaan en drukken de kosten via groepsaankopen. We bekijken daarbij of via o.a. leaseformules oude verwarmingsinstallaties kunnen vervangen worden door duurzame verwarming. Hierbij zetten we ook in op de vervanging van elektrische accumulatieverwarming door lucht-luchtwarmtepompen. We onderzoeken of collectieve instrumenten mogelijk zijn waarbij energetische ingrepen kunnen worden voorgefinancierd.

Daarnaast zetten we extra in op appartementsgebouwen. In het Vlaamse Gewest is het wonen in een appartement het meest voorkomende woningtype: 28,8% (970.000 eenheden). Oudere appartementsgebouwen kampen vaak met woningkwaliteitsgebreken en een lage energie-efficiëntie. Voor de realisatie van de doelstellingen van het woon- en energiebeleid vormen appartementsgebouwen deze legislatuur de belangrijkste focusgroep voor collectieve renovaties.

Ik zal bij de federale overheid aandringen op een hervorming van de wetgeving om de beslissingsprocessen in de structuur van de VME inzake (energie)investeringen te vereenvoudigen en de doorlooptijd van projecten te versnellen, het takenpakket van de syndicus te herzien, de

VME's te stimuleren om een conditiestaatmeting en een meerjarig investeringsplan op te stellen en betere toegang voor VME's tot kredieten te voorzien.

Voor de energetische renovatiewerken wordt de aanpak zo veel mogelijk gekoppeld aan het aanscherpingspad voor het EPC-label voor gemeenschappelijke delen van een appartementsgebouw (zie OD 1.1).

Om VME's te overtuigen tot een renovatiebeslissing, kunnen ze bij de energiehuizen beroep doen op kosteloze ondersteuning via Mijn VerbouwBegeleiding Renovatiemasterplan VME. We blijven de opmaak van een Renovatiemasterplan financieel ondersteunen en vormen het lopende raamakkoord om in een structurele premie met het oog op verdere opschaling. Teneinde te verzekeren dat de meest urgente renovatiebehoeften in de aangewezen volgorde worden uitgevoerd, zal worden nagegaan op welke manier het renovatiemasterplan aan de Mijn VerbouwLening voor VME's kan worden gekoppeld.

Nadat een VME beslist heeft te renoveren, kan de VME ook bij de uitvoering verder beroep doen op de Mijn VerbouwBegeleiding Basis, die we daarvoor naar scope en aanpak versterken.

We verfijnen ook de instrumenten die renovatie bij appartementsgebouwen ondersteunen en leggen de focus op collectieve investeringsbeslissingen waarbij we zowel de VME als eigenaar-bewoners met beperkte middelen extra ondersteuning bieden (zie MVP en MVL). We onderzoeken hoe we het aanbod private leningen voor VME's kunnen vergroten. We gaan na waar de terughoudendheid in de banksector om kredieten aan VME's te verschaffen vandaan komt en hoe we hierin tegemoet kunnen komen.

Op basis van de analyse van de effectiviteit van het hele instrumentarium voor advies, begeleiding, ondersteuning en financiering werken we tegen eind 2025 een actieplan renovatie appartementen 2030 uit. Daarbij houden we rekening met het te beslissen groeipad voor het EPC-gebouwlabel én met het grote aandeel dat appartementsgebouwen inneemt in het woningbestand. Samen met de energiehuizen bekijken we onder welke voorwaarden Mijn VerbouwBegeleiding een collectieve aanpak kan versterken.

Naast de focus op appartementsgebouwen, ondersteun ik vanuit mijn bevoegdheid Wonen de collectieve renovatie van individuele woningen en sociale woonwijken met het oog op het verbeteren van de energieprestatie en het behalen van de minimale woningkwaliteitsvereisten. Deze maatregelen worden toegelicht in de beleidsnota Wonen.

Voor beide doelen versterken we de expertise en de capaciteit bij de energiehuizen via een verhoging van de basisfinanciering met bijkomende energieconsulenten. Onder coördinatie van het VEKA zullen deze consulenten groepsaankopen en collectieve renovaties stimuleren en knelpunten detecteren bij collectieve renovaties. De MVL kan daarbij worden ingezet als prefinanciering. Deze collectieve aanpak kan verschillende vormen aannemen en op verschillende fases van de klantenreis focussen en hier schaalvoordelen oogsten (bv. collectieve sensibilisering via wijk-thermografie, collectieve aanleg van beo-veld voor geothermie, werken met een aannemerspool, ...).

We bekijken samen met de energiehuizen en de lokale besturen welke rol het VEB of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kunnen spelen in het samen opzetten van groepsaankopen en -aanbestedingen en het realiseren van collectieve infrastructuur op wijkniveau.

OD 1.5: Beleidskaders EPB en EPC optimaliseren

In Vlaanderen bestaan er twee beleidsinstrumenten die de energieprestatie van woningen berekenen: EPB (nieuwbouw en vergunningsplichtige renovaties; sinds 2006) en EPC (bestaande bouw; sinds 2009). Beide instrumenten zijn doorheen de jaren organisch gegroeid en sterk uitgebreid, wat op bepaalde vlakken geleid heeft tot een complexe energieprestatieregelgeving (regelgeving, methodiek en berekening van de energieprestatie en de labels, software, helpdeskvragen, handhaving, ...). Tegelijk zijn het twee aparte instrumenten die zeer gelijkaardig zijn, maar toch verschillend. Dit leidt tot verwarring en efficiëntieverlies. Daarom evalueren we beide instrumenten, stemmen ze maximaal op elkaar af en analyseren of het mogelijk is ze om te vormen tot één residentieel, vereenvoudigd beleidsinstrument, in lijn met de EPBD-richtlijn en afgestemd op de behoeften van zowel nieuwbouw als renovatie. Ik zal in 2025 een visienota hierover voorleggen aan de Vlaamse Regering.

Het inspectieprotocol voor de opmaak van het EPC wordt sterk vereenvoudigd. We stimuleren waar mogelijk gezamenlijke keuringen bij een verkoop (EPC, asbest...).

Bij het verplicht omzetten van de herziene EPBD-richtlijn onderzoeken we de impact op EPC-labels en voorzien we een indicator voor fossielvrije verwarming.

Vlaanderen moet energiezuinig en toekomstgericht bouwen met een doordacht gebruik van materialen. In uitvoering van de herziene Europese Richtlijn Energieprestatie van gebouwen (EPBD) en in overleg met mijn collega bevoegd voor Omgeving, laat ik de totale milieu-impact op basis van TOTEM op het energieprestatiecertificaat vermelden waar vereist, en werken we tegen 1 januari 2027 een routekaart uit met streefcijfers voor deze impact vanaf 2030, rekening houdend met een progressieve neerwaartse trend en maximumgrenswaarden.

SD2: De energie-efficiëntie van ondernemingen verbeteren

OD 2.1 Vrijwillige overeenkomsten met de energie-intensieve ondernemingen evalueren.

De Energiebeleidsovereenkomsten (verder: EBO's) vormen momenteel het speerpunt van het Vlaams beleid voor de energie-intensieve ondernemingen.

Deze vrijwillige overeenkomsten werden voor een eerste keer ingevoerd eind 2002. In 2004 werd ook het begrip energie-efficiëntie ingevoerd in de procedure van de milieuvergunning (ondertussen omgevingsvergunning), via de verplichting tot het toevoegen van een energieplan of energiestudie bij vergunningsaanvraag voor energie-intensieve ondernemingen.

De huidige, derde generatie van vrijwillige overeenkomst met de energie-intensieve ondernemingen, de EBO2, heeft als doelstelling dat de Vlaamse energie-intensieve ondernemingen vooraanstaand zijn en blijven op gebied van energie-efficiëntie. Deze EBO2 loopt over de periode 2023-2026. Ten opzichte van de vrijwillige overeenkomst van de tweede generatie (EBO1 2015 – 2022) werd het ambitieniveau opgetrokken, de doelgroep verbreed naar alle energie-intensieve ondernemingen en de definitie van rendabele maatregelen aangescherpt. Verder werd eenmalige rapportering over warmtevraag en restwarmteaanbod toegevoegd, alsook een verbreding naar het klimaatthema via de eenmalige opmaak van een klimaataudit of een eerste klimaatroadmap.

Recent werd de regelgeving rond energie-efficiëntie voor energie-intensieve ondernemingen versterkt. Zo werd de drempel voor een conform verklaard energieplan verlaagd naar 100 TJ (27,78 GWh). Hierdoor moesten uiterlijk eind 2022 alle energie-intensieve ondernemingen over

een conform verklaard energieplan beschikken. Verder werd de rendabiliteitsdrempel voor het verplicht uitvoeren van energie-efficiëntie verbeterende maatregelen in 2022 verder aangescherpt naar een IRR groter dan 13% na belastingen. Ook voor de niet energie-intensieve ondernemingen is een nieuwe versterkte wetgeving van start gegaan eind december 2022.

Vlaanderen heeft nu meer dan 20 jaar ervaring met deze vrijwillige overeenkomsten, met als focus het verbeteren van de energie-efficiëntie van de bestaande (veelal) fossiele processen in de energie-intensieve industrie via het uitvoeren van rendabele maatregelen. Aangezien de huidige EBO's aflopen na 2026, is het belangrijk een verderzetting grondig te evalueren, in overleg met de betrokken sectoren. We houden hierbij rekening met de impact van de prestaties én tegenprestaties op het huidig en het toekomstig klimaat- en energiebeleid, het maximaal vermijden van bijkomende administratieve lasten, een blijvende duurzame verankering van onze Vlaamse industrie, rechtszekerheid, technologie neutraliteit en met de bijdrage aan de klimaat- en energietransitie inzake o.m. elektrificatie, flexibiliteit (opslag en vraagzijdebeheer) en implementatie van *low carbon* technologieën, etc.

De volledige evaluatie zal afgerond zijn tegen december 2025 en dit in samenwerking met de bevoegde diensten van de minister bevoegd voor Economie.

OD 2.2 Regelgevend kader voor energie-intensieve en niet-intensieve ondernemingen implementeren

Om de energiebesparingen in de industriële sector te optimaliseren, wordt de implementatie van een energiebeheersysteem, conform de Energie-efficiëntierichtlijn verplicht bij ondernemingen met een jaarlijks finaal energiegebruik van minstens 85 TJ (23,61 GWh). Vervolgens zijn ondernemingen met een jaarlijks finaal energieverbruik van minstens 10 TJ (2,78 GWh) verplicht een energieaudit uit te voeren. Dit resulteert in een verbreding van de doelgroep die verplicht zijn een energieaudit uit te voeren, aangezien de huidige ondergrens 50 TJ (13,89 GWh) bedraagt. Verder betekent dit ook dat de verplichting tot het opstellen van een energiebalans zal vervangen worden door een verplichting tot opstellen van een energieaudit. Een energiebalans moet in het huidige beleid immers opgesteld te worden door een kmo met een jaarlijks finaal energieverbruik tussen 20 TJ (5,56 GWh) en 50 TJ (13,89 GWh).

OD 2.3 Ondersteunend kader voor ondernemingen uitwerken

We voorzien verder steun voor energie-efficiëntie bij ondernemingen. We stemmen in nauw overleg met VLAIO de bestaande instrumenten voor energie-efficiëntie bij ondernemingen op elkaar af zodat deze instrumenten slagkrachtiger worden en de aanvragers meer duidelijkheid krijgen over waar ze welke steun voor welke investeringen kunnen krijgen. Ik zal samen met de minister van Omgeving en de betrokken sectoren bekijken of we het instrument van de Green Deal kunnen inzetten om binnen bepaalde sectoren verdergaande maatregelen te bekomen rond energiebesparende maatregelen.

De bestaande Mijn VerbouwPremie en de premie relighting vallen buiten de scope van deze afstemming (zie OD 1.2). Gelet op het beperkte succes evalueren we in overleg met VLAIO en de betrokken sectoren of we de premie na audit voor ondernemingen moeten bijsturen.

SD 3: Zorgen voor een versnelde uitbouw van de duurzame energieproductie

OD 3.1: Zorgen voor een ondersteunend beleidskader voor duurzame energieproductie

Vlaanderen levert een faire bijdrage aan de Europese hernieuwbare energiedoelstelling: dankzij de inspanningen van de voorbije jaren staan we aan de top wat betreft zonnepanelen per inwoner en windturbines per vierkante kilometer.

Om de inplanting van bijkomende hernieuwbare energie-installaties en de nodige netinfrastructuur en opslaginfrastructuur mogelijk te maken, ondersteunen we het beleidsdomein Omgeving bij de implementatie van de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie (RED III) inzake het vereenvoudigen en versnellen van vergunningsprocedures. Daarbij wordt ook onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om versnellingszones af te bakenen zoals voorzien in de RED III.

We blijven de ontwikkeling van hernieuwbare energie in Vlaanderen ondersteunen. Op die manier vermijden we maximaal de aankoop van hernieuwbare energie uit het buitenland om de Vlaamse hernieuwbare energiedoelstellingen te realiseren.

We zorgen voor een stabiele marktwerking voor de certificatenmarkt voor groene stroom en warmtekrachtkoppeling, door aanbod en vraag naar certificaten beter op elkaar af te stemmen.

We onderzoeken of steuncertificaten voor warmtekrachtkoppeling die nu voor een bepaald aantal jaren werden/worden toegekend, op vrijwillige basis kunnen worden omgezet in steun voor een equivalent aantal vollasturen, zodat de WKKs meer gaan draaien in functie van de marktvraag van stroom (op momenten van piekvraag) en minder op ogenblikken dat er reeds een voldoende groot aanbod aan (fossielvrije) elektriciteit beschikbaar is.

De productie van biogas en biomethaan blijven we steunen door een systeem van verhandelbare garanties van oorsprong.

We bouwen verder aan een pragmatisch, goed functionerend systeem voor het toekennen en verhandelen van garanties van oorsprong in het Vlaamse Gewest, zodat consumenten een betrouwbaar zicht hebben op de herkomst van de afgenomen energie. We onderzoeken daarbij de afstemming op de Uniedatabank die voorzien is in de REDIII.

OD 3.2 Verhogen van de energieproductie uit zonne-energie

We verhogen de ambities voor 2030 inzake hernieuwbare energieproductie fors tot een geïnstalleerde capaciteit voor zon tot 10 GW.

De kostprijs voor zonnepanelen is de laatste jaren sterk gedaald. Financiële steun is daardoor niet meer nodig. De call 'groene stroom' voor nieuwe PV-projecten wordt daarom niet verlengd.

Om het potentieel van daken optimaal te benutten en om zoveel mogelijk burgers toegang te geven tot zonne-energie behouden we binnen de Mijn VerbouwLening zonnepanelen als maatregel waarvoor een lening met rentekorting kan worden afgesloten. We continueren de gratis begeleiding die de Energiehuizen aanbieden aan huishoudens uit de laagste inkomensdoelgroep en VME's bij plaatsing van zonnepanelen tot 2030. De bestaande variant voor begeleiding bij het opzetten van lokale energiegemeenschappen binnen een appartementsgebouw wordt verder gepromoot. We onderzoeken of deze begeleiding ondergebracht kan worden in de begeleidingstrajecten van de Mijn VerbouwBegeleiding.

Voor de sector van sociale huisvesting zal vanuit de bevoegdheid Wonen via ASTER volop verder gewerkt worden aan de uitrol van het plaatsen van zonnepanelen op de daken van het sociaal huurpatrimonium.

De PV-verplichting voor grote elektriciteitsafnemers om zonnepanelen te installeren wordt behouden. Verder wordt onderzocht hoe de doelgroep kan worden uitgebreid rekening houdend met de Europese verplichtingen in de gebouwenregelgeving (EPBD-richtlijn) inzake de plaatsing van PV op gebouwen, en hoe dit kan worden afgestemd met de bestaande PV-verplichting voor grootverbruikers. De flexibiliteit voor de in aanmerking komende alternatieven van nieuwe of bestaande investeringen in hernieuwbare energie in Vlaanderen wordt verhoogd. Voor de PV-verplichting wordt een gepast handhavingskader uitgewerkt dat rekening houdt met de opstart van de maatregel.

We voorzien een verderzetting van de premie voor asbestverwijdering voor niet-verwarmde niet-residentiële gebouwen in combinatie met de plaatsing van zonnepanelen. Deze premie stimuleert niet alleen de sterkere inzet van zonne-energie, maar biedt tegelijk door de verwijdering van asbest ook grote gezondheidsvoordelen.

Door meer flexibiliteit op de elektriciteitsmarkt kan de waarde van de geproduceerde zonnestroom verhogen en de rendabiliteit voor PV-projecten vergroten. Dit is verder uitgewerkt onder OD 4.1.

OD 3.3 Verhogen van de energieproductie uit windenergie

We verhogen de ambities voor 2030 inzake hernieuwbare energieproductie fors tot een geïnstalleerde capaciteit voor wind tot 2,8 GW.

Om de inplanting van bijkomende hernieuwbare energie-installaties en de nodige netinfrastructuur en opslaginfrastructuur mogelijk te maken, ondersteunen we het beleidsdomein Omgeving bij de implementatie van de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie inzake het vereenvoudigen en versnellen van vergunningsprocedures. Daarbij wordt ook onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om versnellingszones af te bakenen zoals voorzien in de RED III. De havens, grootschalige industriegebieden en grootschalige lijninfrastructuur blijven ideale gebieden voor de inplanting van windturbines.

Samen met de ministers van Omgeving en Justitie onderzoeken we hoe we een solide, snelle vergunningsprocedure en een snelle behandeling van beroepen kunnen realiseren, zodat we de totale doorlooptijd voor projecten nodig voor de energie- en klimaattransitie aanzienlijk kunnen versnellen. Binnen de Vlaamse overheid zetten we de samenwerking tussen de betrokken administraties binnen het Kernteam wind verder om de inplanting van windparken te faciliteren en af te stemmen. Dit Kernteam is een samenwerking tussen het departement Omgeving en het VEKA en brengt kennis vanuit milieutechnisch oogpunt, vanuit het ruimtelijk oogpunt en vanuit het energieoogpunt samen.

Ik onderzoek op korte termijn de rendabiliteit van nieuwe windprojecten.

Voortbouwend op de evaluatie van het transitie-instrument onderzoek ik alternatieve steunmechanismen voor wind zoals bijvoorbeeld een tweezijdig bijpascontract (*2-sided contract for difference*). In afwachting van dit nieuwe steunmechanisme bekijken we welke risicodekking binnen het huidige systeem opportuun is voor nieuwe investeringen in windturbines. We vermijden in elk geval oversubsidiëring. We zetten de samenwerking met de federale overheid verder om de radarproblematiek rond luchthavens snel aan te pakken, waardoor het potentieel voor windenergie in Vlaanderen wordt uitgebreid.

OD 3.4 Stimuleren van de productie van groene warmte, de benutting van restwarmte en de uitbouw van warmtenetten

We zullen het aandeel groene warmte in de totale energieproductie verder verhogen in lijn met het VEKP. Specifiek voor wat betreft de inzet van biomassa (met inbegrip van houtkachels) houd ik rekening met het beleid inzake luchtkwaliteit van de Minister bevoegd voor Omgeving.

- **Warmtenetten**

Warmtenetten zijn strategisch van groot belang voor de verduurzaming van onze warmtevoorziening, zorgen voor het valoriseren van industriële restwarmte en voor het aanboren van duurzame lokale energiebronnen (ondiepe bodemwarmte, diepe geothermie, warmte uit datacenters, rioleringen, afvalwaterzuiveringsinstallaties of oppervlaktewater). Ze helpen gebouwen fossielvrij verwarmen, ook waar individuele opties voor verduurzaming minder evident zijn (historische gebouwen, beperkingen inzake buitenunits warmtepompen, ...).

Ik geef daarom een "boost" aan de ontwikkeling van warmtenetten.

Ik zet de bepalingen inzake warmtenetten uit de Europese regelgeving (Hernieuwbare Energie Richtlijn en Energie Efficiëntie Richtlijn) om in Vlaamse regelgeving. Ik creëer daarbij een kader voor steden en gemeenten om lokale verwarmings- en koelingsplannen op te maken die aangeven waar er warmte- en koudnetten kunnen komen (zoneringsplan) en hoe, wanneer en door wie die zullen worden aangelegd (uitvoeringsplan). Net zoals een gemeente een rioolbeheerder kan aanstellen voor de aanleg en het beheer van de conform de zonerings- en uitvoeringsplannen aan te leggen rioleringen, kan zij ook een warmtenetbeheerder aanduiden. Het ontwikkelrecht van die warmtenetbeheerder komt te vervallen als die binnen een vooraf bepaalde periode niet aan ontwikkeling toe komt. Ik onderzoek of in straten of wijken waar warmtenetten worden aangelegd, ook de aardgasnetten kunnen worden verwijderd.

Ik werk voorwaarden uit met betrekking tot de betrouwbaarheid, leveringszekerheid en het duurzaam karakter van de geleverde warmte en onderzoek of we de Vlaamse steun aan warmtenetten kunnen koppelen aan het hanteren van een maximale prijs waaraan warmte aan huishoudelijke afnemers kan worden geleverd (Niet Meer Dan Anders principe) op een manier die naast bescherming aan gebruikers ook zekerheid biedt aan de investeerders.

Ik zal met de minister van Economie in overleg treden om de bestaande instrumenten voor de vergroening van de warmtevraag van de industrie op elkaar af te stemmen zodat deze instrumenten slagkrachtiger worden en de aanvragers meer duidelijkheid krijgen over waar ze welke steun voor welke investeringen kunnen krijgen. Ik voorzie verder steun voor groene-warmte-, restwarmte- en warmtenetprojecten.

Ik stem het financieel ondersteuningsbeleid inzake duurzame verwarmingsopties af op de verwarmings- en koelingsplannen, en bekijk de ondersteuning voor de aansluiting van bestaande gebouwen op warmtenetten, naar analogie met de MVP voor warmtepompen en warmtepompboilers (zie OD 1.2). Gebouwen die kunnen worden aangesloten op een warmtenet, sluiten we uit van financiële ondersteuning van warmtepomp.

Ik onderzoek een verbod op nieuwe stookinstallaties op aardgas (of uitbreiding van bestaande) indien er aansluitmogelijkheden zijn op operationele warmtenetten.

Bij de hervorming van het subsidiekader voor warmtenetten, onderzoek ik de wijze van steun, de mogelijkheid voor een ondersteuning van de uitvoering van verwarmings- en koelingsplannen op programmaniveau ipv individueel projectniveau en een differentiatie voor grote strategische warmtetransportleidingen (die typisch initieel overgedimensioneerd zijn om later bijkomende bronnen en bijkomende warmtedistributiezones op aan te sluiten).

Voor lagere temperatuurswarmtenetten, treed ik in overleg met de ministers bevoegd voor Omgeving en Binnenlands Bestuur om een regelgevend kader uit te werken voor de aanleg van Boorgat Energie Opslag (BEO-velden) en Koude Warmte Opslag (KWO) op het openbare domein.

Ik pas de rekenmethode voor warmtenetten in EPB en 'EPC residentieel' aan zodat beter rekening wordt gehouden met het (lagere) primair energieverbruik van warmtenetten en deze naar waarde worden geschat in het verduurzamen van de warmtevoorziening.

Binnen de klimaatsprong onderzoeken we via het gebruik van de geaggregeerde (rest)warmte inventarissen van EBO-bedrijven hoe de mogelijkheden voor restwarmte-uitwisseling tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en stadsverwarmingsnetten beter kunnen worden benut.

Ik zorg voor een verplichting tot onderzoek van het valoriseren van nuttige restwarmte bij de inplanting van nieuwe datacentra en stimuleer het valoriseren van restwarmte bij waterstof-elektrolyseprojecten. De realisatie van een taks shift (zie ISE SD5) zal eveneens bijdragen tot een betere business case van warmtepompen en warmtenetten.

- **Warmtepompen**

Warmtepompen spelen een cruciale rol in het decarboniseren van verwarming, het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie, het beperken van de prijs en dus ook de kosten van het toekomstig ETS2 mechanisme en het reduceren van de non-ETS broeikasgasemissies. We zien echter dat de *Total Cost of Ownership* (TCO) van warmtepompen onvoldoende gunstig is in vergelijking met fossiele verwarmingstechnieken, en dat de verkoop van warmtepompen lager is dan de doelstelling en zelfs daalt.

Om de *total cost of ownership* (TCO) van een warmtepomp gunstig te krijgen in vergelijking met fossiele verwarming voorzien we een taks shift om de Vlaamse beleidskosten die nu worden doorgerekend in de elektriciteitsfactuur geleidelijk te verschuiven naar fossiele energiebronnen. Die taks shift vereist ook federale maatregelen in de accijnzen. Ook de investeringskost in de aankoop en installatie van een warmtepomp speelt een belangrijke rol. Ik evalueer de ondersteuning hiervoor via de Mijn VerbouwPremie en Mijn Verbouwlening en pas deze aan indien nodig.

Daarnaast onderzoek ik samen met de regulator hoe de kosten van het specifiek elektriciteitsgebruik door warmtepompen kunnen worden gedrukt, door meer incentives te geven voor het flexibel aansturen daarvan. Daarbij moet worden bekeken hoe de specifieke baten daarvan voor de warmtepompgebruikers, zich verhouden tot eventuele kosten en baten voor alle elektriciteitsgebruikers. Hierbij kan ook worden bekeken welke rol submetering van het elektriciteitsverbruik van de warmtepomp kan spelen, alsook het toelaten van meerdere leveranciers achter één toegangspunt.

Ik wil ook bekijken hoe we via leaseformules of huurkoopovereenkomsten ook minder bemiddelde gezinnen toegang kunnen verschaffen tot de warmtepomp.

SD 4: Onze energiemarkt en onze energiesystemen slimmer, toekomstbestendig en ten bate van de consument maken

OD 4.1 We zorgen voor een toekomstgericht kader voor flexibiliteit

We brengen de drempels voor flexibiliteit in kaart, werken eventuele (regelgevende) drempels weg en zorgen ervoor dat huishoudens, bedrijven en industrie hun flexibiliteit maximaal kunnen aanbieden en valoriseren in overleg met betrokken belanghebbenden. We kijken hierbij ook naar

de mogelijke impact die de activatie van flexibiliteit kan hebben op de betrokken marktpartijen zoals dienstverleners van flexibiliteit, energieleveranciers en netbeheerders. We werken hier samen met het federale beleidsniveau aan eenvoudige en transparante oplossingen aangepast aan het vermogen en het spanningsniveau van de netgebruikers. Daarbij hebben we ook aandacht voor de opportuniteiten die flexibiliteit biedt bij de integratie en het business model van hernieuwbare energiebronnen, de elektrificatie van o.a. warmte, transport en industrie, de problematiek van negatieve elektriciteitsprijzen (en de impact daarvan op hernieuwbare energieprojecten), congestierisico's op onze netten, betaalbaarheid van energie, bevoorradingszekerheid, ...

Het VEKA zal een Flexibiliteitsplan 2030 voorbereiden waarin verschillende acties zullen worden geformuleerd die verder bouwen op het Vlaams regelgevend kader voor flexibiliteit. Deze acties moeten de ontwikkeling, het gebruik en het aanbod van flexibiliteit verder stimuleren en faciliteren. Daarbij zal de nadruk gelegd worden op onderzoek, communicatie, data, industrie, versterken van draagvlak... De opmaak en uitvoering van het Flexibiliteitsplan 2030 zal gebeuren in samenwerking met verschillende belanghebbenden binnen en buiten de Vlaamse overheid.

OD 4.2 We werken oplossingen uit voor het efficiënt beheer van netcapaciteit en de integratie van hernieuwbare energie en elektrificatie

Met de omzetting van de EMD 5 richtlijn creëren we een duidelijk en evenwichtig kader over flexibele aansluitingsovereenkomsten. Deze geven netbeheerders extra mogelijkheden om netgebruikers sneller of kosteneffectiever aan te sluiten in het geval van netcongestie in afwachting van een netinvestering. We zorgen daarbij voor een duidelijke afstemming tussen het gebruik van deze overeenkomsten en de bestaande marktgebaseerde en niet-marktgebaseerde oplossingen voor congestiebeheer. Het gebruik van flexibele aansluitingsovereenkomsten mag de netinvesteringen niet vertragen en markt- en niet-marktgebaseerde oplossingen voor congestiebeheer niet uithollen. Het kader voor flexibele aansluitingsovereenkomsten zal rekening houden met de nodige transparantie en voorspelbaarheid voor de netgebruiker en zal de regulator de nodige opties en taken geven om hier toezicht op te houden.

Verder onderzoeken en implementeren we waar mogelijk innovatieve en slimme instrumenten en oplossingen die kunnen gebruikt worden door netbeheerders, netgebruikers en of marktpartijen om de bestaande en toekomstige netcapaciteit optimaal en efficiënt te beheren. Dit kan bijvoorbeeld gaan over de impact van het collectief delen van een netaansluiting, het aanpassen van gereserveerde maar niet gebruikte netcapaciteit...

Om een efficiënte integratie van elektrische voertuigen te faciliteren en te garanderen, scherpden we de verplichtingen aan voor de installatie van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen bij nieuwe, gerenoveerde en bestaande gebouwen, in lijn met de herziene EPBD-richtlijn en stimuleren dat deze geschikt zijn om actief hun vermogen te regelen. Een specifieke focus gaat naar appartementsgebouwen met gemeenschappelijke garage. We brengen bestaande wetgevende drempels uit de energieregelgeving in kaart rond slim en bidirectioneel laden en werken deze weg, conform de verschillende bepalingen uit het *Fit-for-55*-pakket.

OD 4.3: We geven vorm aan een toekomstbestendig marktmodel met meer mogelijkheden voor consumenten en bedrijven

De gemeten kwartierwaarden uit de digitale elektriciteitsmeters van alle netgebruikers worden standaard in de marktprocessen gebracht, met respect voor de rechten van de netgebruiker op het vlak van gegevensbescherming. Ze zullen de basis vormen voor de allocatie en *settlement*,

en voor andere marktprocessen indien dit gewenst is voor de gebruiker. Dit zal de marktwerking transparanter maken en geeft elke actor de juiste impulsen voor een efficiëntere markt.

Daarnaast worden de door de digitale meter opgenomen maandmeterstanden de minimale basis voor facturatie (met behoud van de opties van voorschotten en afbetaling).

In samenwerking met de belanghebbenden breidt Fluvius het webportaal mijn.fluvius.be uit met meer nuttige informatie voor de eindafnemer.

- **Retroactieve investeringspremie**

Eigenaars van zonnepanelen die uiterlijk op 31 december 2020 in dienst werden genomen en nog geen 15 jaar een terugdraaiende meter hadden, kunnen vanaf 1 januari 2025 de plaatsing van een digitale meter niet langer uitstellen. Fluvius zal die doelgroep (433.000 prosumenten) vanaf eind 2024 aanschrijven met een uitnodiging tot plaatsen van de digitale meters in de loop van 2025. Bij overschakelen in 2025 hebben nog zo'n 260.000 prosumenten uit deze doelgroep recht op een retroactieve investeringspremie van gemiddeld 1.000 euro (vermeerderd met 1163 euro als ook een warmtepomp geplaatst is). De Vlaamse overheid werkt mee aan het draagvlak voor de uitrol van de digitale meter bij prosumenten in 2025. Op 1 juli 2029 moet de volledige uitrol van digitale meters in Vlaanderen voltooid zijn.

- **Energiedelen en energiegemeenschappen**

We onderzoeken het potentieel van energiedelen en energiegemeenschappen voor kwetsbare groepen, zoals lage-inkomenshuishoudens (bijvoorbeeld klanten met sociaal tarief), bewoners van sociale woningen, huurders en personen met een digitale meter in voorafbetaling. Daarbij evalueren we in hoeverre energiedelen en energiegemeenschappen kunnen bijdragen aan lagere energiekosten, meer flexibiliteit in het energiesysteem en een versterking van het draagvlak voor hernieuwbare energie. Waar nodig werken we drempels in de regelgeving weg.

We passen het regelgevend kader over energiedelen aan door de nieuwe elektriciteitsmarktlijn om te zetten. We geven alle consumenten aangesloten op het distributienet met een geldig leveringscontract, inclusief klanten met een digitale meter in voorafbetaling, toegang tot de mogelijkheden van energiedelen. We streven naar een weloverwogen model met een gelijk speelveld voor alle marktspelers, met extra aandacht voor energiegemeenschappen.

We faciliteren de mogelijkheden van collectieve zelfconsumptie via energiedelen in onder andere appartementsgebouwen, lokale energiegemeenschappen en collectieve bedrijventerreinen. We streven ernaar om lokaal gedeelde energie achter een gemeenschappelijk aansluitpunt van een gemeenschappelijk gebouwencomplex vrij te stellen van Vlaamse heffingen, en we dringen er ook op aan om dergelijke vrijstelling te laten verlenen voor federale belastingen.

- **Energiemarkt**

We maken het mogelijk om verschillende elektriciteitscontracten af te sluiten op één aansluiting. Dit zowel voor gezinnen als voor bedrijven en industrie. We creëren een gelijk speelveld voor leveranciers en leveranciersmodellen en bouwen de planlast voor leveranciers in de mate van het mogelijke af.

Daarnaast zorgen we ervoor dat energiedelen en meerdere contracten achter een aansluiting volledig worden geïntegreerd in de bestaande marktprocessen. We zorgen ervoor dat Fluvius de nodige stappen onderneemt en prioriteit geeft aan de uitvoering van dit proces. Hierdoor wordt de administratieve last voor energieleveranciers zoveel mogelijk vermeden.

Om het aantal dynamische energiecontracten te bevorderen, zorgen we er o.a. voor dat alle leveranciers een dynamisch prijscontract aanbieden.

We onderzoeken of en hoe commerciële leveranciers ook de prepaid-functie van de digitale meter kunnen aanbieden op een sociaal verantwoorde manier.

Stroomafnameovereenkomsten of PPA's kunnen een cruciale rol spelen bij de financiering van hernieuwbare energieprojecten of het verlagen van de elektriciteitsfactuur van o.a. bedrijven die dergelijke overeenkomsten afsluiten met producenten. We onderzoeken hoe het gebruik van stroomafnameovereenkomsten verder kan bevorderd worden.

OD 4.4 Effectief en efficiënt netbeheer voor elektriciteit en gassen

Energienetwerken zijn een strategische asset en van cruciaal belang om de energietransitie mogelijk te maken. In hun investeringsplan voor de periode 2024-2033 voorzien de distributienetbeheerders een 'no regret'-investeringsnood van €4 miljard, bovenop de €7 miljard aan regulier geplande investeringen, om de energietransitie te kunnen verwezenlijken. Om te vermijden dat het elektriciteitsdistributienet en het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit een bottleneck worden bij het realiseren van de energietransitie, bieden we waar nodig beleidsondersteuning aan de netbeheerders bij het uitrollen en versterken van de nodige netinfrastructuur. We baseren ons daarbij onder meer op de prioriteiten die neergelegd werden in het EU *Action Plan for Grids* en sporen de netbeheerders aan een optimaal evenwicht te vinden tussen netinvesteringen en flexibiliteit. Ik zal de financieringsnood die deze investeringen met zich meebrengen van nabij opvolgen en samen met de collega's in de Vlaamse Regering ervoor zorgen dat Fluvius in publieke handen blijft.

We bereiden de toekomst van het distributienet voor aardgas voor in overleg met Fluvius en de regulator: na het aansluitbeleid van vroeger onderzoeken we een exitbeleid om de financiële impact van een dalend aardgasverbruik te beperken en *stranded assets* te vermijden. We vermijden nodeloze plaatsing van digitale meters voor aardgas en voeren een beleid om niet actieve gasmeters uit dienst te nemen. We bekijken dat samen met de opmaak van de plannen voor lokale koude en warmtenetten.

We zetten de verschillende beheerders van elektriciteits-, gas-, waterstof- en warmte- en koudnetten aan tot een geïntegreerde aanpak voor de opmaak van hun netontwikkelingsplannen. Dergelijke geïntegreerde netontwikkelingsplannen moeten in overeenstemming zijn met de energietransitie naar een klimaatneutrale energievoorziening en het exitbeleid voor aardgas.

Ik zal de minister van Economie ondersteunen bij de actualisatie van de Vlaamse waterstofstrategie, en zal in overleg gaan met betrekking tot de toepassingen voor hernieuwbare waterstof en low-carbon waterstof waar prioritair wordt op ingezet met het oog het bereiken van klimaatneutraliteit.

Via de opmaak van het Waterstofnettendecreet creëren we een regulerend kader, in lijn met het Europese Gaspakket, voor de distributie van waterstof via waterstofnetten op het grondgebied van het Vlaamse Gewest. Dit decreet zal het voor de Vlaamse Regering onder meer mogelijk maken om de beheerder van het waterstofdistributienet in Vlaanderen aan te stellen en zal zo bijdragen aan de uitbouw van waterstofleidingen en -netten in het Vlaamse Gewest.

SD 5: De betaalbaarheid van energie bewaken en de prijsverhouding elektriciteit-fossiele brandstoffen corrigeren

OD 5.1: We zorgen ervoor dat de Vlaamse component in de elektriciteitsfactuur niet toeneemt als gevolg van eigen Vlaams beleid deze legislatuur

De Vlaamse beleidskosten in de elektriciteitsfactuur bestaan uit de bijdrage Energiefonds en Vlaamse openbare dienstverplichtingen, ofwel ODV's.

De ODV's zijn een reeks verplichtingen die worden opgelegd aan leveranciers, distributienetbeheerders en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit (Elia). Deze verplichtingen verzekeren doelstellingen van algemeen belang: vb. energiebesparing, meer decentrale productie, bescherming van huishoudelijke afnemers wanneer zij hun energiefactuur niet kunnen betalen... Momenteel wordt het gros van de kosten van de openbare dienstverplichtingen doorgerekend in de elektriciteitsfactuur¹⁵.

De vergoeding van deze ODV's ten laste van de elektriciteitsfactuur verloopt deels via het inleveren van steuncertificaten (GSC's en WKC's) die in de energiekosten van de leverancier worden verrekend, deels via de nettarieven en deels via een vergoeding vanuit de Vlaamse overheid.

We zorgen er voor dat de Vlaamse component in de elektriciteitsfactuur alvast niet verder toeneemt als gevolg van eigen Vlaams beleid in deze legislatuur, maar daalt ten gevolge van een energietaks shift (OD 5.2).

OD 5.2 : We zorgen voor een verbeterde prijsverhouding voor elektriciteit ten opzichte van fossiele brandstoffen

De prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen heeft een belangrijke impact bij het maken van investeringsbeslissingen voor bijvoorbeeld de installatie van een warmtepomp of de aankoop van een elektrisch voertuig op basis van de "Total Cost of Ownership"-benadering, ofwel TCO. Deze benadering neemt niet enkel de initiële investeringskost in rekening, maar houdt ook rekening met de operationele- en onderhoudskosten tijdens het gebruik.

Hoe meer de prijsverhouding voor de operationele kosten in het voordeel van fossielvrije oplossingen evolueert, des te meer gezinnen en bedrijven voor deze oplossing zullen kiezen. Dit is niet enkel van belang voor de keuze van het type gebouwverwarming¹⁶, maar ook voor investeringsbeslissingen voor andere sectoren zoals in de transportsector, de landbouwsector of bij industriële processen.

De prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen is onderhevig aan vele factoren, waar de Vlaamse overheid geen of ten hoogste een beperkte impact op heeft. Denken we aan de prijsevolutie van de loutere energiecomponent, de impact van de door netbeheerders geplande investeringen die doorgerekend worden in de nettarieven voor elektriciteit en de impact van de dalende investeringsnood in het gasnet.

Daarnaast zijn er ook elementen waar de Vlaamse overheid wel een impact op heeft. Via dynamische prijscontracten en de mogelijkheid dat een klant meerdere contracten afsluit met

¹⁵ Zie https://dashboard.vreg.be/report/TNB_Openbaredienstverplichtingen.html

¹⁶ De prijsverhouding tussen elektriciteit en aardgas schommelde de laatste jaren tussen de 2,7 en de 6,4. Voor gebouwverwarming via gas is een verhouding van ten hoogste 2 à 2,5 benodigd in functie van het rendabel maken van de keuze voor een warmtepomp.

verschillende leveranciers, kan vooreerst het elektriciteitsgebruik worden afgestemd op momenten dat de elektriciteitsprijs laag is, waardoor de elektriciteitskost kan worden gedrukt.

Daarnaast heeft ook de invoering van ETS 2 en het doorvoeren van een voor de overheid budgetneutrale taks shift, waarbij Vlaamse beleidskosten in de elektriciteitsfactuur geleidelijk worden verminderd en verschoven naar fossiele brandstoffen, een positieve invloed op de actuele prijsverhouding. In functie van de actuele bevoegdheidsverdeling, is het m.b.t. deze laatste component ook van belang dat we rekening houden met de federale initiatieven op dit vlak.

Het is de bedoeling dat gezinnen en bedrijven hun voordeel kunnen doen bij het verminderen van de impact van Vlaamse beleidskosten in de elektriciteitsprijs. Daarnaast moeten ze de impact van zowel de nieuwe CO₂-beprijzing via het ETS₂, als de impact van de taks shift zoveel mogelijk kunnen vermijden. Dit kan door betere isolatie, zowel als door hybride en/of fossielvrije oplossingen aan te wenden, al dan niet aangevuld met het gebruik van eigen of gedeelde hernieuwbare energie.

Hiertoe voorzien we dan ook de nodige flankering die op een rechtvaardige wijze inspeelt op de introductie van ETS 2 en de effecten van de geleidelijke invoer van een taks shift. De Vlaamse inkomsten van het nieuwe ETS₂ zullen dan ook worden ingezet om de transitie bijkomend te ondersteunen in de betrokken ESR-sectoren en dit via onder meer de Mijn VerbouwPremie, Mijn VerbouwLening, collectief renovatiebeleid, de uitrol van een Vlaams Sociaal Klimaatplan...

In de gebouwensector zullen we de premies en leningen hervormen, om ook de meest kwetsbare mensen te helpen en de transitie haalbaar te maken.

Het Vlaams Sociaal Klimaatplan (als bijdrage aan het nationale Sociale Klimaatplan) ondersteunt onder meer met middelen uit het Sociaal Klimaatfonds de sociaal kwetsbare doelgroepen om de gevolgen van de implementatie van ETS₂ en de Vlaamse taks shift op te vangen (zie ook OD 6.2).

Het is van belang om eerder vandaag dan morgen met deze noodzakelijke transitie te beginnen. Des te meer en des te sneller we mensen en bedrijven in hun investeringsbeslissingen anticiperen op deze voorziene beleidsbeslissingen, hoe minder de impact zal zijn. Specifiek m.b.t. ETS 2, moeten onze burgers en bedrijven minder bijdragen aan het ETS₂-veilingssysteem. Tegelijkertijd is er geen negatieve impact ten aanzien van het deel dat we verhoudingsgewijs terugkrijgen. De verdeling van de Europese veilingopbrengsten is – na de voorafname voor het sociaal Klimaatfonds - namelijk berekend op basis van de gemiddelde uitstoot van de lidstaten in de ETS₂-sectoren van 2016 tot 2018. Voor België betekent dit dat het 3,9% van de Europese veilingopbrengsten ontvangt.

Via gerichte communicatie zullen deze beleidsvoornemens dan ook stapsgewijs gecommuniceerd worden, zodat burgers en ondernemingen met dit nieuwe beleid rekening kunnen houden bij toekomstige aankoop- en investeringsbeslissingen.

- **Invoering van ETS₂ in het Vlaams Gewest**

Het ETS 2 is een nieuw Europees emissiehandelssysteem dat de reductie van broeikasgasemissies in de gebouwen-, transport- en aanvullende sectoren (voornamelijk kleine niet-ETS₁-industrie) op basis van een marktgebaseerde benadering wil stimuleren.

Het ETS 2 zal bijdragen aan een EU-reductie van 42% in de emissies van de betrokken sectoren tegen 2030, vergeleken met de niveaus van 2005. Dit is een belangrijke stap richting de bredere doelstelling van het Fit for 55-beleid, dat streeft naar een vermindering van de netto-uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% tegen 2030 binnen de EU.

Vanaf 2025 beginnen de eerste verplichtingen voor het monitoren van emissies, en vanaf 2027 moeten accijnsplichtigen jaarlijks emissierechten inleveren voor de gerapporteerde hoeveelheid

emissies. Vanaf 2027 zullen consumenten bijgevolg meer moeten betalen voor fossiele brandstoffen zoals benzine, diesel, stookolie en aardgas.

Er zijn veiligheidsmechanismen voorzien om onvoorziene prijsevoluties te vermijden. Zo wordt er het eerste jaar een overschot aan rechten geveild om voldoende liquiditeit in de markt te hebben. Tevens is er voorzien in een marktstabiliteitsmechanisme, waarbij er bijkomende emissierechten op de markt worden gebracht om de prijs te stabiliseren indien er sprake is van hoge prijzen of te snelle prijsstijgingen. De rapportering in de eerste jaren zal ook impact hebben op het emissieplafond, waardoor ook het "aanbod" aan rechten in de beginjaren nog niet volledig vaststaat. Uiteraard is ook dit van belang voor de marktwerking en prijszetting.

Om heel de introductie van dit nieuwe emissieveilingsysteem in goede banen te leiden, bereiden we ook op Vlaams niveau de nodige acties voor in samenwerking met de betrokken sectoren (zie OD 2.1).

- **Invoering van een geleidelijke en voor de overheid budgetneutrale taks shift**

De elektriciteits- en gasfactuur voor gezinnen en bedrijven bestaat uit diverse componenten. Naast de energiekosten, zijn er ook nettarieven en tot slot ook nog de heffingen en BTW.

Het is de bedoeling om de Vlaamse beleidskosten in de elektriciteitsfactuur te verminderen en op een voor de overheid budgetneutrale wijze geleidelijk te verschuiven naar fossiele brandstoffen voor de verwarming bij burgers en ondernemingen, hierbij ook rekening houdende met federale initiatieven op dit vlak. Die maatregel wordt gecombineerd met een renovatiebeleid dat een rechtvaardige transitie ondersteunt en voor niet-residentiële afnemers een systeem van degressiviteit naar analogie met bestaande degressieve systemen.

Om deze verschuiving mogelijk te maken, moeten verschillende dimensies in ogenschouw worden genomen: welke gebruikers zijn in welke mate betrokken bij een eventuele verschuiving van de lasten? Wat met gezinnen en bedrijven die nog gebruik maken van stookolie of propaan? Welke instantie is er verantwoordelijk voor de kostentoe rekening per type gebruiker? Zijn er praktische, bevoegdheidsmatige, juridische of staatssteunrechtelijke barrières om een verschuiving door te voeren? Wat is de impact op de competitiviteit van de bedrijven?

Vooraleer er tot een effectieve verschuiving van de Vlaamse beleidskosten kan worden overgegaan, moeten bovenstaande vragen uiteraard eerst nog verder uitklaring krijgen en de nodige regelgevende en/of procedurele initiatieven doorlopen.

SD 6 Het versterken het sociaal energie- en klimaatbeleid

Het Vlaamse sociaal energie- en klimaatbeleid legt enerzijds de focus op het maximaal vermijden dat huishoudens energieschulden opbouwen en worden afgesloten van energielevering (curatieve aanpak via de sociale openbaredienstverplichtingen). Daarnaast wil het beleid op een meer structurele manier energiearmoede vermijden door het doelgroepgericht ondersteunen van energiebesparende maatregelen in de woningen. We willen zowel de curatieve aanpak verder optimaliseren als de preventieve aanpak maximaliseren. Het realiseren van een substantiële verhoging van de participatie van huishoudens in energiearmoede aan de energietransitie is daarbij de eerste prioriteit en komt tegemoet aan de vereisten uit de EU-richtlijnen.

Vanuit het Vlaamse Gewest zetten we in op het energiezuiniger maken en verduurzamen van de huisvesting voor deze huishoudens, waarmee we op structurele wijze één van de grondoorzaken van energiearmoede aanpakken. We besteden hierbij extra aandacht aan huurders, sociale huisvesting en bewaken de *uptake* van ondersteuningsmaatregelen door huishoudens uit de

laagste inkomenscategorieën. Een versterkt Energiearmoedeplan bundelt hiervoor instrumenten voor sociale bescherming (o.a. minimale levering aardgas en elektriciteit) en advies, begeleiding, financiële ondersteuning en financiering bij renovatie.

OD 6.1 De sociale openbardienstverplichtingen optimaliseren

De sociale openbardienstverplichtingen (S-ODV), vastgesteld in het Energiebesluit van 19 november 2010 omvatten alle wettelijke bepalingen en procedures waaraan commerciële leveranciers alsook de distributienetbeheerders zich moeten houden ten opzichte van klanten die energieschulden opbouwen.

In 2022 werden deze bepalingen gewijzigd in de context van de uitrol van de digitale meter, en de uitfasering van de analoge budgetmeter bij de DNB. Belangrijke aanpassingen omvatten het verkorten van de opzegtermijn op de commerciële markt en het sneller activeren van de voorafbetalingsfunctie voor zowel elektriciteit als aardgas bij de DNB.

We evalueren deze wijzigingen met het oog op nieuwe opportuniteiten voor een betere toeleiding van klanten naar de hulpverlening en het maximaal inzetten van de mogelijkheden van de digitale meter in de strijd tegen energiearmoede. Daarnaast starten we in nauwe samenwerking met Fluvius, de OCMW's en andere relevante stakeholders een overlegtraject op rond data-uitwisseling en voeren we een grondige evaluatie uit van de werking van de Lokale Adviescommissies om zo te komen tot een gedragen optimalisatie van de S-ODV. Aangezien de Lokale Adviescommissies onder de bevoegdheid van de minister voor Binnenlands bestuur en de minister voor Armoedebestrijding vallen, zal ik hierover met hen in overleg treden.

OD 6.2 Een Energiearmoedeplan 2030 en een Sociaal Klimaatplan opstellen

De visienota 'Energiearmoede 2025' tekende de krijtlijnen uit van het sociaal energiebeleid voor de periode 2022-2025. Daarop voortbouwend en met het oog op een substantiële versterking van de strijd tegen energiearmoede, werk ik tegen eind 2025 een Energiearmoedeplan 2030 uit.

De focus ligt op een gevoelige opschaling van preventieve doelgroepgerichte acties die de energie-efficiëntie van woningen verhogen en op die manier zorgen voor een lagere energiefactuur. Het gaat dan om een combinatie van financiële en ontzorgende instrumenten (MVP, MVL, Noodkoopfonds, MVB)(zie OD 1.2).

Voor personen met risico op energiearmoede is er de kortingsbon voor energiezuinige huishoudtoestellen en de energiescan maatregelen die een aanzienlijk verschil kunnen maken in hun energiefactuur. De kortingsbon biedt een korting van 250 euro voor de aankoop of huur van een energiezuinige wasmachine, droogkast, koelkast of diepvries. Tijdens een energiescan krijgen burgers tips over hoe ze energie kunnen besparen, zoals een leverancierswissel of het correct instellen van de thermostaat. Daarnaast kunnen kleine energiebesparende materialen worden geplaatst, zoals radiatorfolie of LED-lampen. Vanaf 2025 worden deze maatregelen niet meer toegekend op basis van de statuten en voorwaarden verbonden aan het federale sociaal tarief voor elektriciteit, aardgas en warmte, maar op basis van inkomen. Personen voor wie de aankoop van een toestel niet mogelijk is, kunnen een toestel gedurende 10 jaar huren bij een erkende verhuurorganisatie, waarbij de korting wordt verrekend in de maandelijkse huurprijs. We schalen de huurformule verder op naar heel Vlaanderen tot een instrument dat complementair is met de kortingsbon voor aankoop. Daarnaast monitoren we periodiek de prijsevolutie van de energiezuinige toestellen en passen we indien nodig de hoogte van de tussenkomsten aan.

In overleg met de energiescanbedrijven bekijken we hoe de energiescan geoptimaliseerd kan worden. Hierbij zetten we prioritair in op energiebesparing bij gezinnen in energiearmoede.

Daarnaast zorgen curatieve acties voor huishoudens die toch energieschulden opbouwen voor beschermingsmechanismen en hulpverlening die afsluiting voorkomen. Om te vermijden dat klanten die via Fluvius verbruiken via voorafbetaling in de koude wintermaanden zonder verwarming dreigen te vallen doordat ze geen geld hebben voor verbruikskrediet, blijven we de minimale levering aardgas en elektriciteit aanbieden in samenwerking met de OCMW's.

We stemmen de acties en maatregelen uit het energiebeleid af met die van het woonbeleid zodat die elkaar versterken. Naast de renovatie van sociale woningen dragen maatregelen, zoals het streven naar een veralgemeend gebruik van het conformiteitsattest bij huur, de eerder besliste minimale EPC-labels in de minimale woningkwaliteitsnormen vanaf 2030 en het verbod op huurindexatie vanaf 2028 voor woningen die de norm niet halen (zie OD 1.1), in hoge mate bij tot het verbeteren van de levenskwaliteit en de gezondheid van huishoudens in energiearmoede.

Vanaf 2027 wordt een Europees emissiehandelssysteem voor gebouwen en wegtransport (ETS 2) ingevoerd waardoor de prijzen voor fossiele energie voor verwarming en transport gaan stijgen. De opbrengsten van de veilingen worden verdeeld over de lidstaten op basis van een verdeelsleutel. Deze lidstaten zijn verplicht om deze opbrengsten te gebruiken voor klimaatmaatregelen. Om de impact op kwetsbare huishoudens, transportgebruikers en micro-ondernemingen te compenseren, wordt op Europees niveau een Sociaal Klimaatfonds opgericht met een deel van de veilinginkomsten uit ETS2.

Het Sociaal Klimaatfonds heeft twee doelstellingen: (i) kwetsbare huishoudens, micro-ondernemingen en transportgebruikers ondersteunen in hun toegang tot zero- en lage emissiemobiliteit en het uitvoeren van energetische investeringen; (ii) Verzachten van de prijsimpact van de stijging van kost van fossiele brandstoffen op kwetsbare doelgroepen en het voorkomen van energie- en transportarmoede

Iedere lidstaat kan van 2026 tot en met 2032 een budget ontvangen uit dit Fonds, op voorwaarde dat de lidstaat een Sociaal Klimaatplan (SCP) opstelt en implementeert. Dit SCP moet uiterlijk tegen 30 juni 2025 opgesteld worden met daarin concrete maatregelen en investeringen die gefinancierd zullen worden door het Fonds. Voor België is een geraamd budget beschikbaar van 2,21 miljard euro, waarvan 1,66 miljard euro (of 75%) afkomstig is van het Sociaal Klimaatfonds en 0,55 miljard euro (of 25%) van de verplichte cofinanciering. Het SCP kan worden beschouwd als een subsidiedossier voor maatregelen die aan een aantal duidelijke spelregels moeten voldoen.

We stellen in lijn met de regels uit de geldende verordening een definitief Vlaams Sociaal Klimaatplan op dat uiterlijk eind juni 2025 als onderdeel van het nationale Sociaal Klimaatplan bij Europa wordt ingediend. Na goedkeuring door Europa gaat het plan van start vanaf 2026 en loopt het tot en met 2032.

Het Sociaal Klimaatplan omvat ook het Energiearmoedeplan 2030, met een mix van curatieve acties (sociale bescherming tegen afsluiting) en preventieve acties (realiseren van structurele energiebesparing bij huishoudens in energiearmoede).)

SD 7: Zorgen voor een effectieve en daadkrachtige handhaving

Handhaving is het sluitstuk van een effectief energiebeleid. Ik zorg ervoor dat de verschillende verplichtingen effectief worden nagekomen, door in te zetten op een efficiënt, daadkrachtig en rechtvaardig handhavingsbeleid.

Met betrekking tot de renovatieverplichting voor residentiële woningen, wordt een genuanceerd handhavingskader uitgewerkt om de hoogte van de boete te bepalen bij (gedeeltelijke) niet-naleving van de renovatieverplichting. We analyseren de ingediende EPC's en mogelijke criteria voor het bepalen van de hoogte van de boete. Op basis van deze analyse wordt een redelijke boete bepaald, binnen de vastgestelde minimum- en maximumgrenzen zoals bepaald in de regelgeving. Daarnaast evalueren we ook het toepassingsgebied en de invulling van de renovatieverplichting om eventuele anomalieën te detecteren en te remediëren. Zo zorgen we er onder andere voor dat een inbreng van de gezinswoning van één van de partners in de huwgemeenschap geen renovatieverplichting meer tot stand brengt.

We zorgen voor een optimale implementatie van de PV-plicht voor grootverbruikers en openbare gebouwen, waarmee ook een gepast handhavingskader wordt uitgewerkt dat rekening houdt met de opstart van de maatregel.

Om de effectieve naleving van overige kernmaatregelen uit het energiebeleid, o.a. EPB (toezicht op naleving van de eisen, tijdige indiening startverklaring, kwaliteitcontroles,...), EPC (controle op aanwezigheid en kwaliteitscontroles), stookolieketelverbodsverplichting (handhaving op melding van installateurs en naleving verplichting), versterkt regelgevend kader voor ondernemingen (controle op aanwezigheid en correctheid van energiebalans/energieaudit en controle op effectieve uitvoering maatregelen)... te verzekeren, zal ik een actieplan aan de Vlaamse Regering voorleggen.

VI. LIJST MET AFKORTINGEN

BBP	Bruto binnenlands product
BBT	Beleids- en begrotingstoelichting
EBO	Energiebeleidsovereenkomst
EMD	<i>Electricity Market Design</i> richtlijn
ENOVER	Energie-Overleg Staat-Gewesten
EPB	Energieprestatie en binnenklimaat
EPBD	Energy performance of buildings directive
EPC	Energieprestatiecertificaat
ETS	<i>Emissions Trading System</i>
EU	Europese Unie
GWh	Gigawattuur
GwH	Grondwettelijk Hof
ICL	<i>Indirect carbon leakage</i>
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
ISE	Inhoudelijk structurelement
kV	Kilovolt
kW	Kilowatt
kWe	Kilowatt elektrisch vermogen
kWh	Kilowattuur
LS	Laagspanning (≤ 1 kV)
MW	Megawatt
MWe	Megawatt elektrisch vermogen
NACE	Algemene Nomenclatuur van de Economische Activiteiten in de Europese Gemeenschap

NEKP	Nationaal Energie- en Klimaatplan
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PJ	Petajoule
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
PV	Fotovoltaïsch (EN: <i>photovoltaic</i>)
RED(III)	<i>Renewable Energy Directive</i>
REG	Rationeel energiegebruik
SILC	Statistics on Income and Living conditions
TWh	Terrawattuur
VEB	Vlaams Energiebedrijf
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VEKP	Vlaams Energie- en Klimaatplan
VITO	Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek
VKF	Vlaams Klimaatfonds
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VME	Vereniging van Mede-eigenaars
VNR	Vlaamse Nutsregulator
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
WKK	Warmte-krachtkoppeling

BIJLAGE I: 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

Onderstaande tabellen geven per ISE een overzicht van belangrijkste regelgevende initiatieven voor 2025. De regelgevingsagenda zullen in de jaarlijkse BBT's bij de Begrotingsopmaak verder worden geconcretiseerd.

ISE Klimaat

Omschrijving initiatief	In uitvoering van SD/OD	Indicatieve timing	
Ontwerpbesluit monitoring en rapportage emissies van broeikasgassen van brandstoffen bij uitslag tot verbruik	SD2, OD 2.1	Voorjaar 2025: finale goedkeuring	Invoeren (tijdelijk) juridisch kader binnen het Vlaamse Gewest voor de toepassing van de monitoring- en rapportageverplichtingen van gereguleerde entiteiten conform de vereisten van de uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066
Herziening samenwerkingsakkoord ETS Luchtvaart	SD2, OD 2.1	2025: finale goedkeuring VR en parlementaire behandeling	Herziening bestaand samenwerkingsakkoord ETS Luchtvaart
Samenwerkingsakkoord ETS Scheepvaart	SD2, OD 2.1	2025, in functie van timing interfederaal politiek akkoord	Samenwerkingsakkoord t.b.v. de omzetting van het nieuw emissiehandels-systeem voor scheepvaart

Samenwerkingsakkoord ETS 2	SD2, 2.1	OD	2025, in functie van timing interfederaal politiek akkoord	Samenwerkingsakkoord t.b.v. de omzetting van het nieuw emissiehandels-systeem voor gebouwen, wegtransport en bijkomende sectoren
Omzettingsdecreet Herziening ETS Luchtvaart	SD2, 2.1	OD	2025, in functie van timing SWA	Aanpassingen DABM
Omzettingsdecreet ETS 2	SD2, 2.1	OD	2025, in functie van timing SWA	Decretale basis voor omzetting ETS 2
Omzettingsdecreet ETS Scheepvaart	SD2, 2.1	OD	2025, in functie van timing SWA	Decretale basis voor omzetting ETS Scheepvaart
Ontwerpbesluit ETS 2 & Scheepvaart	SD2, 2.1	OD	in functie van timing SWA & decreet	Uitvoeringsbepalingen voor implementatie ETS 2 & Scheepvaart

ISE Energie

Omschrijving initiatief	In uitvoering van SD/OD	Indicatieve timing	Korte omschrijving
Verzameldecreet Energie I		1 ^{ste} principiële goedkeuring eerste helft 2025	
Verzameldecreet Energie II		1 ^{ste} principiële goedkeuring tweede helft 2025	
Verzamelbesluit Energie I	SD1 & SD2	1 ^{ste} principiële goedkeuring eerste helft 2025	Aanpassingen MVL, ...
Wijzigingsbesluit VerbouwPremie Mijn	SD1	Voorjaar 2025	
Verzamelbesluit Energie II		1 ^{ste} principiële goedkeuring tweede helft 2025	